

دفتر انتشارات اسلامی
وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم

رضا قربانیان

رساله آموزشی

بسم الله الرحمن الرحيم

حجت صالحی

بخش مهمی از تعالیم انسان ساز اسلام احکام و مسائل عملیه است. انسان مسلمان همیشه برای انجام تکالیف شرعیه اش نیازمند به آگاهی از مسائل احکام بوده وهست، ولذا باید - اگر مجتهد و یا محتاط نیست - از راه تقلید آنچه را که مورد نیاز و خصوصاً مورد ابتلای دائمی اوست بداند: «یاد گرفتن مسائل شک و سهو و مسائلی که غالباً مورد ابتلا است واجب است...»^۱.

همانگونه که لازم است یک مسلمان به اصول اعتقادی از راه تحقیق یقین پیدا کند و نیز باید در کسب فضایل و ترک رذایل کوشا باشد همچنین باید مسائل شرعی مورد لزوم خود را که به گونه های مختلف با زندگی او در ارتباط است یاد بگیرد؛ بدین جهت منتخبی از احکام و فتاوی حضرت امام خمینی (مدظله) به شیوه ای که برای تدریس و کلاس داری مفید باشد تنظیم گردیده تا در فهم آن کمک و مساعدت نماید؛ و به علت اختصار و بیان مسائل اولیه سعی شده که فقط واجبات و مسائلی که بیشتر مورد ابتلای همگان است نوشته شود.

قابل ذکر است که: در چاپ این جزوه نهایت دقت مبذول شده است، بدینگونه که تمام فتوای آن با کتاب «تحریر الوسیله» و حواشی امام بر «عروة الوثقی» تطبیق شده است. و نیز شماره برخی از مسأله های رساله فارسی (توضیح المسائل) و تحریر الوسیله در آخر هر فتوا ذکر گردیده تا خواننده در صورت نیاز بیشتر بتواند بدانها مراجعه نماید. ضمناً این جزوه مزین به برخی از استفتائات جدید امام امت است که در آخر بعضی از مسائل نوشته شده است.

تذکراتی به معلمان

- ۱ - به علت اینکه این جزوه منتخبی از احکام است لذا کسانی که از آن برای تدریس استفاده می کنند اطلاع بر تفصیل آنها لازم و ضروری است.
- توجه به این امر نیز لازم است که مربی در کلاس فقط احکام را بیان می نماید نه فلسفه آن را؛ و اینکه چرا در این مسأله چنین گفته شده و در آن مسأله آنطور، به مقلد ارتباطی ندارد. همانگونه که اگر طبیب به مریض تجویز کند که باید فلان دارو را مصرف نماید مریض حق ندارد از علت آن جستجو کند.
- ۲ - جو کلاس باید بگونه ای باشد که باعث خستگی و بیحالی دانش آموز نگردد. در این باره معلم باید از اصل بحث منحرف نگردد، از تکرار بیش از حد و طولانی شدن درس خودداری نماید، و با آمادگی کامل در کلاس حضور یابد.
- ۳ - اگر مربی کلاس از طلاب و روحانیون باشد بسیار خوب است؛ چون آنان در این زمینه فعالیت بیشتری کرده اند، در غیر این صورت فرد متعهدی که عهده دار این مسؤولیت می گردد باید با روحانیون خبره در تماس باشد و مسائلی را که نمی داند به آنها ارجاع دهد تا از دخالت و تغییر و تبدیل احکام خدا جداً جلوگیری شود. و معلم احکام باید آنقدر شجاعت داشته باشد که وقتی مسأله ای را از او می پرسند و او نمی داند با کمال شجاعت بی اطلاعی خود را اظهار نماید.
- ۴ - مربی محترم باید در گفتن مسائل هدفش خالص برای رضای خدا باشد. چون در این صورت نه تنها غرور و کبر که از رذایل اخلاقی می باشند او را فرا نمی گیرند بلکه موفقیت های دیگر و اجر و پاداش الهی شامل حال او خواهد گردید و روح فضایل که از اخلاق پسندیده است در او زنده خواهد شد.

مقدمه

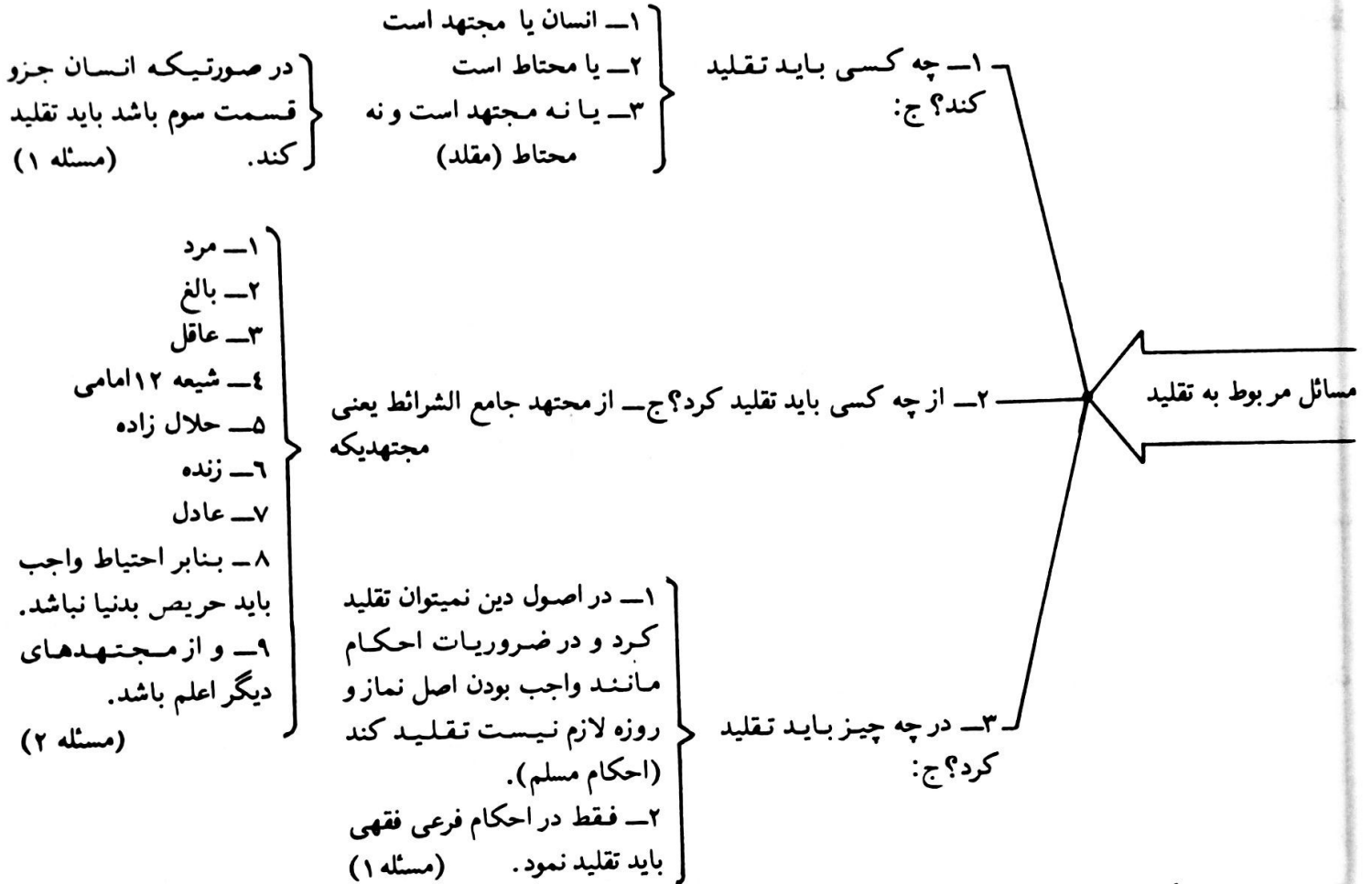
۵ - مربی در کلاس با زبان ساده و بدون هیچگونه تشریفات و آرایش تدریس کند و در صورت امکان در شروع هر کلاس از یکی دو نفر داوطلبانه درس قبل پرسش شود تا افراد شرکت کننده بدانند که به یاد گرفتن و مطالعه مکلفند؛ البته باید از شکستن روحیه افراد و بی اعتنائی به آنها کاملاً خودداری شود؛ ضمناً بعد از چند جلسه از افراد امتحان به عمل آید و در صورت امکان جوایزی به آنها داده شود. و خوب است که مربی حضور و غیاب افراد را نیز کنترل کند.

فهرست درسها

		مقدمه: .....
۷۹ انواع روزه ها	۴۰ نماز (اذان، اقامه - واجبات نماز)	۱ احکام تقلید .....
۸۰ احکام خمس	۴۱ نماز (واجبات نماز)	۲ احکام تقلید .....
۸۱ احکام خمس	۴۲ نماز (تکبیره الاحرام، قیام)	۳ احکام تقلید .....
۸۲ احکام خمس	۴۳ نماز (رکوع، سجود)	۴ احکام طهارت .....
۸۳ احکام خمس	۴۴ نماز (قرائت، ذکر)	۵ آب مطلق .....
۸۴ استفتائات از امام در مورد خمس	۴۵ نماز (تشهد، سلام، ترتیب، موالات)	۶ احکام تخلی .....
۸۵ احکام زکوة	۴۶ نماز (چیزهاییکه سجده بر آنها صحیح است)	۷ احکام تخلی (کیفیت طهارت گرفتن) .....
۸۶ احکام زکوة (نصاب)	۴۷ نماز (۱۲ چیز نماز را باطل میکند)	۸ احکام تخلی .....
۸۷ احکام زکوة	۴۸ نماز (احکام مبطلات)	۹ نجاسات .....
۸۸ احکام زکوة	۴۹ نماز (شکستن نماز)	۱۰ احکام نجاسات .....
۸۹ احکام حج	۵۰ نماز (شکیات، شکهای باطل)	۱۱ احکام نجاسات .....
۹۰ معاملات	۵۱ نماز (شکهاییکه نباید بآنها اعتناء کرد)	۱۲ احکام نجاسات .....
۹۱ احکام معاملات	۵۲ نماز (شکهای صحیح)	۱۳ مطهرات .....
۹۲ معاملات (احکام خیارات)	۵۳ نماز (نماز احتیاط، سجده سهو)	۱۴ احکام مطهرات .....
۹۳ شرکت	۵۴ نماز (احکام کم و زیاد کردن در نماز)	۱۵ احکام پاک کننده ها .....
۹۴ صلح	۵۵ نماز مسافر (شرائط هشت گانه)	۱۶ احکام مطهرات .....
۹۵ اجاره	۵۶ نماز مسافر (اقسام مسافرت)	۱۷ احکام مطهرات .....
۹۶ احکام اجاره	۵۷ نماز مسافر (راههای شناختن هشت فرسخ)	۱۸ احکام وضو (چگونه وضو میگیرند) .....
۹۷ جعاله	۵۸ نماز مسافر (مسفر حرام، ... کسیکه شغلش ...)	۱۹ احکام وضو (شرائط صحیح بودن وضو) .....
۹۸ مزارعه	۵۹ نماز قضاء	۲۰ احکام وضو (موارد شک در وضو) .....
۹۹ احکام مساقات	۶۰ نماز جماعت و اهمیت آن	۲۱ احکام وضو (مبطلات وضو) .....
۱۰۰ احکام وکالت	۶۱ نماز جماعت و چگونگی صفهای جماعت	۲۲ احکام وضوی جبیره .....
۱۰۱ احکام قرض	۶۲ نماز جماعت و موارد اقتداء	۲۳ احکام وضوی جبیره (موانعی غیر از جبیره) .....
۱۰۲ احکام کفالت	۶۳ نماز جماعت (شرائط امام و وظائف مأموم)	۲۴ غسل .....
۱۰۳ احکام نگاه کردن به نامحرم	۶۴ نماز جماعت (تقدیم یا تأخیر کارهای نماز)	۲۵ احکام جنابت .....
۱۰۴ احکام مالیکه انسان آنرا پیدا میکند	۶۵ نماز آیات	۲۶ تیمم .....
۱۰۵ احکام سر بریدن حیوانات	۶۶ نماز آیات (۲ صورت نماز آیات)	۲۷ احکام تیمم .....
۱۰۶ احکام خوردنیها و آشامیدنیها	۶۷ روزه	۲۸ موت (مسائل مربوط به مرگ) .....
۱۰۷ دستورات بهداشتی اسلام	۶۸ احکام روزه (نیت...)	۲۹ استفتائات از امام در مورد شهید .....
۱۰۸ احکام نذرو عهد	۶۹ احکام روزه (مبطلات، خوردن و آشامیدن)	۳۰ دستور نماز میت .....
۱۰۹ احکام قسم خوردن	۷۰ احکام مبطلات روزه	۳۱ نمازهای واجب .....
۱۱۰ احکام وقف	۷۱ احکام مبطلات روزه	۳۲ احکام وقت نماز .....
۱۱۱ احکام وصیت	۷۲ احکام مبطلات روزه	۳۳ قبله .....
۱۱۲ احکام ارث	۷۳ احکام مبطلات روزه	۳۴ شرائط لباس نماز گزار .....
۱۱۳ احکام ارث	۷۴ احکام مبطلات روزه	۳۵ احکام لباس نماز گزار .....
۱۱۴ امر بمعروف و نهی از منکر	۷۵ کفاره روزه	۳۶ احکام بدن و لباس نماز گزار .....
۱۱۵ مسائل مختلف، استفتائات	۷۶ جاهائیکه فقط قضای روزه واجب است	۳۷ مکان نماز گزار .....
	۷۷ احکام روزه قضا و مسافر	۳۸ احکام مکان نماز گزار .....
	۷۸ احکام روزه (کسانیکه بر آنها واجب نیست)	۳۹ احکام مسجد .....

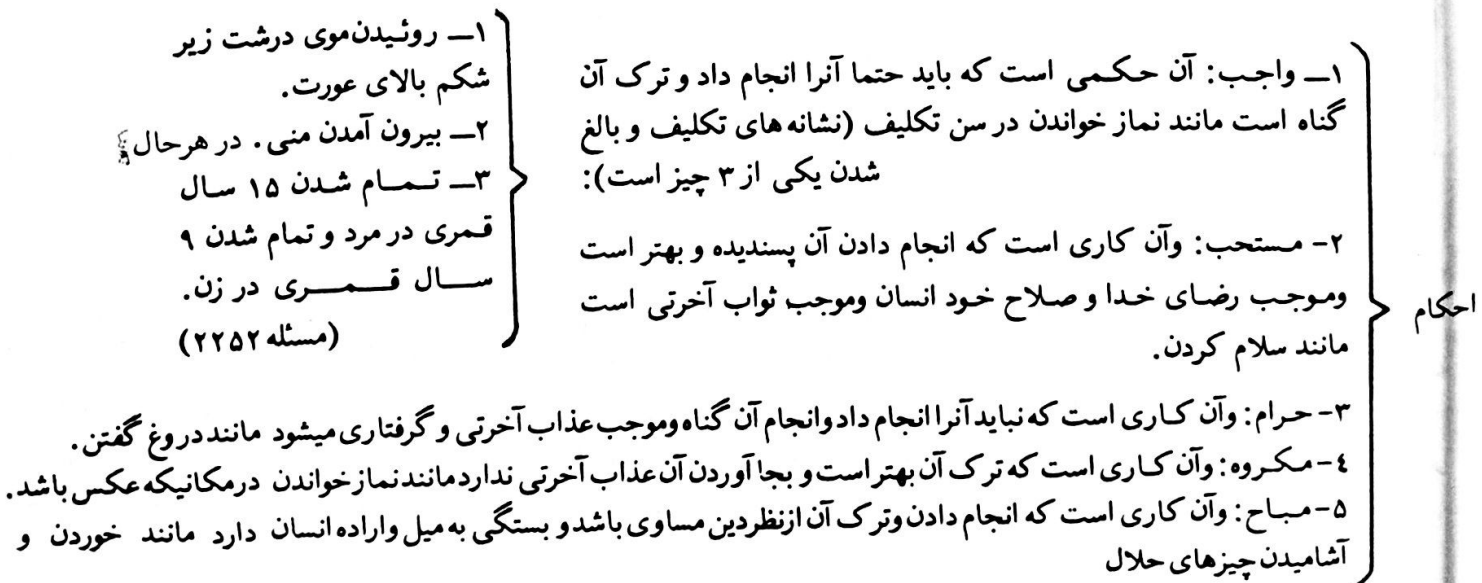
س: تقلید چیست؟

ج: تقلید عمل کردن بدستور مجتهد است. (مسئله ۲)

س: احکام بر چند قسمند؟

ج: احکام بر ۵ قسم تقسیم میشود.

- ۱- خود انسان یقین کند
- ۲- دو نفر عالم عادل که میتوانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند تصدیق کنند بشرط آنکه دو نفر عالم عادل دیگر با گفته آنان مخالفت ننمایند.
- ۳- از گفته اهل علم که میتوانند مجتهد و اعلم را تشخیص دهند اطمینان حاصل گردد.

س: از چه راه میتوان مجتهد جامع الشرائط را شناخت؟ ج- (مسئله ۳)

- ۱- شنیدن از خود مجتهد.
- ۲- شنیدن از دو نفر عادل.
- ۳- شنیدن از کسیکه مورد اطمینان و راستگو است.
- ۴- دیدن از رساله مورد اطمینان.

س: از چه راه میتوان فتوای مجتهد را بدست آورد؟ ج- (مسئله ۵)

- ۱- تقلید ابتدائی، خیر (وقتی انسان میخواهد تازه تقلید کند).
- ۲- اگر انسان در بعضی از مسائل به فتوای مجتهدی عمل کرده بعد از مردن آن مجتهد میتواند در همه مسائل از او تقلید کند.

س: آیا از مجتهدیکه از دنیا رفته میتوان تقلید کرد؟ ج- (مسئله ۹)

(توضیح: در صورت عمل بفتوای او در حال زنده بودن در همه مسائل یا بعضی مسائل بعد از مردن میتواند در همه مسائل از او تقلید کند ولی اگر ابتداءً بخواهد از او تقلید کند نمیشود).

- ۱- بفهمد به وظیفه واقعی خود رفتار کرده.
- ۲- یا عمل او با فتوای مجتهدیکه وظیفه اش تقلید از او بوده یا با فتوای مجتهدیکه فعلاً باید از او تقلید کند مطابق باشد.
- ۳- یا عمل را طوری انجام داده باشد که از گفته آنان به احتیاط نزدیکتر باشد.

س: اعمالیکه مکلف بدون تقلید انجام داده صحیح است یا خیر؟ ج: (مسئله ۱۴) در صورتی صحیح است که:

۱- حکم: آنستکه مجتهد در موضوع مشخص و معینی نظر دهد که واجب است یا حرام مانند (حکم باینکه فردا اول شوال و روز عید فطر است).

۲- فتوا: آنستکه حکم را بطور کلی بیان کند مثل (اینکه حکم کند کسیکه روزه واجب دارد روزه مستحبی او باطل است).

۳- احتیاط واجب: آنستکه پیش یا بعد از احتیاط فتوا نباشد مانند (احتیاط آنستکه تسبیحات اربعه را ۳ مرتبه بگویند، که مقلد باید باین احتیاط که احتیاط واجبش میگویند عمل نماید و سه مرتبه بگوید و یا بنا بر احتیاط واجب بفتوای مجتهدیکه علم او از مجتهد اعلم کمتر است و از مجتهدهای دیگر بیشتر است عمل کند و همچنین است اگر مجتهد اعلم بفرماید مسئله محل تأمل یا محل اشکال است).

نظر مجتهد بر چند قسم است؟ ج:

۴- احتیاط مستحب: آنستکه یا قبل از احتیاط یا بعد از احتیاط فتوی باشد (مانند اینکه ظرف نجس را یک مرتبه در آب کر اگر بشویند پاک است اگر چه احتیاط آنستکه سه مرتبه بشویند). (برای توضیح بیشتر به تحریر الوسیله جلد ۱ ص ۱۱ مسئله ۳۴ مراجعه شود).

استفتاء از امام:

س: اگر شخصی از مجتهدی تقلید کند و برایش ثابت شود که مجتهد دیگری اعلم است و یا اصلاً تقلیدش اشتباه بوده و از آن سه راه که در رساله ها برای شناخت اعلم هست نبوده باشد آیا میتواند به مجتهد اعلم برگردد؟
ج: بسمه تعالی - واجب است به مجتهد اعلم یا محتمل الاعلمیه رجوع نماید علی الاحوط.

اقسام آبها

۱- آب مضاف: آبیست که آنرا از چیزی بگیرند مثل آب هندوانه و گلاب، یا با چیزی مخلوط باشد. مثل آبیکه بقدری با گل و مانند آن مخلوط شود، که دیگر بآن آب نگویند. (مسئله ۱۵)

الف: (از جهت وزن) ۱۲۸ من تبریز ۲۰ مثقال کم و احتیاط ملاحظه بیشتر است که اقرب مقدار ۳۷۷/۴۱۹ کیلو گرم است.
ب: (از جهت مساحت) درازا و گودی و پهنا هر یک سه وجب و نیم باشد.

۱- آب کز: راه شناخت آن (مسئله ۱۶)

۲- آب باران

۳- آب چاه

۴- آب قلیل: آبی است که از زمین نجوشد و از کر کمتر باشد، مثل آب آفتابه (مسئله ۲۵)

۵- آب جاری: آبی است که از زمین بجوشد و جریان داشته باشد مثل آب چشمه و قنات و نیز آب چشمه ای که جاری نیست ولی طور است که اگر از آن بردارند باز می جوشد، حکم آب جاری را دارد. (مسئله ۲۸)

***

آب مضاف

۱- چیز نجس را پاک نمی کند و وضو و غسل هم با آن باطل است. (مسئله ۴۷)

۲- اگر ذره ای نجاست به آب مضاف برسد نجس میشود. (مسئله ۴۸)

۳- اگر آب مضاف نجس، طوری با آب کز یا جاری مخلوط شود که دیگر آب مضاف بآن نگویند پاک میشود. (مسئله ۴۹)

احکام آب مضاف

مطلق بوده و معلوم نیست مضاف شده یا نه (مثل آب مطلق است، یعنی چیز نجس را پاک میکند، وضو و غسل هم با آن صحیح است).

مضاف بوده و معلوم نیست مطلق شده یا نه (مثل آب مضاف است یعنی چیز نجس را پاک نمیکند، وضو و غسل هم با آن باطل است). (مسئله ۵۰)

آبیکه

۱- آب کر:

- ۱- اگر عین نجس مانند بول و خون به آب کر برسد. (مسئله ۱۷)
 ۲- تغییر نکند (نجس نمی شود).
- ۲- اگر بو یا رنگ آب کر بوسیله غیر عین نجاست تغییر کند، (نجس نمی شود). (مسئله ۱۸)
- ۳- آبیکه (مسئله ۲۳)
 ۱- به اندازه کر بوده، اگر انسان شک کند که از کر کمتر شده یا نه (مثل آب کر است).
 ۲- کمتر از کر بوده و انسان شک دارد بمقدار کر شده یا نه، (حکم آب کر راندارد) بنابراین در حکم آب قلیل است یعنی چیز نجس شده راپاک نمی کند. و با ملاقات نجس، نجس می شود.
- ۴- کر بودن آب از دوره ثابت میشود:
 ۱- خود انسان تشخیص دهد
 ۲- دو مرد عادل خبر دهند. (مسئله ۲۴)

احکام آب کر

۲- آب قلیل

- ۱- اگر روی چیز نجس بریزد یا چیز نجس به آن برسد نجس میشود. (مسئله ۲۶)
 ۲- اگر از بالا با فشار روی چیز نجس بریزد مقداریکه به آن چیز میرسد نجس میشود و هرچه بالا تر از آن است پاک میباشد. (مثل بکار بردن آفتابه) (مسئله ۲۶)
 ۳- اگر مثل فواره با فشار از پائین به بالا رود در صورتیکه نجاست به بالا برسد پائین نجس نمی شود و اگر نجاست به پائین برسد بالا نجس میشود. (مسئله ۲۶)

احکام آب قلیل

پاک بوده و معلوم نیست نجس شده یا نه (پاک است). (مسئله ۵۵)

نجس بوده و معلوم نیست پاک شده یا نه (نجس است)

آبیکه

۱- واجب است انسان وقت تخلی و مواقع دیگر، عورت خود را از کسانیکه مکلفند، اگر چه مثل خواهر و مادر با او محرم باشند و همچنین از دیوانه ممیز و بچه های ممیز که خوب و بد را میفهمند بپوشاند (ولی زن و شوهر لازم نیست عورت خود را از یکدیگر بپوشانند). (مسئله ۵۷)

۲- موقع تخلی باید طرف جلوی بدن یعنی شکم و سینه رو بقبله و پشت به قبله نباشد. (مسئله ۵۹)

***

۱- در کوچه های بن بست در صورتیکه صاحبانش اجازه نداده باشند.

۲- در ملک کسی که اجازه تخلی نداده است.

۳- در جائیکه برای عده مخصوصی وقف شده است مثل بعضی مدرسه ها. (مثلاً مدارس علمیه ای که وقف خاص طلاب است). و یا نداند که آیا عام است و خاص طلاب.

۴- روی قبر مؤمنین در صورتیکه بی احترامی بانان باشد.

جائیکه تخلی حرام است. (مسئله ۶۴)

***

۱- آنکه با غائط نجاست دیگری مثل خون بیرون آمده باشد.

۲- آنکه نجاست از خارج بمخرج غائط رسیده باشد. (مثل خون زخم).

۳- آنکه اطراف مخرج بیشتر از مقدار معمول آلوده شده. (مثل اسهال).

مواردیکه مخرج غائط فقط با آب پاک میشود. (مسئله ۶۵)

***

اگر شک کند که مخرج را تطهیر کرده یا نه، اگر چه همیشه بعد از بول یا غائط فوراً تطهیر می کرده، باید خود را تطهیر کند.

(مسئله ۷۰)

۱- مخرج بول: مخرج بول با غیر آب پاک نمیشود، و اگر بعد از برطرف شدن بول یک مرتبه بشویند کافیت، ولی کسانی که بولشان از غیر مجرای طبیعی میآید احتیاط واجب آن است که دو مرتبه بشویند و نیز برزن احتیاط واجب ۲ مرتبه شستن است.

(مسئله ۶۶)

۱- با آب: که اگر با آب بشویند باید چیزی از غائط در آن نماند، ولی باقی ماندن رنگ و بوی آن مانعی ندارد و اگر در دفعه اول طوری شسته شود که ذره ای از غائط در آن نماند، دو باره شستن لازم نیست.

(مسئله ۶۷)

۲- هر گاه با سنگ و کلوخ و مانند اینها غایط را از مخرج برطرف کنند اگر چه پاک شدنش محل تأمل است ولی نماز خواندن مانعی ندارد و چنانچه چیزی هم بآن برسد نجس نمیشود و ذره های کوچک ولزوجت محل، اشکال ندارد.

(مسئله ۶۸)

۳- با اطراف یکپارچه یا یک سنگ: بلکه اگر با یکمرتبه هم غائط بر طرف شد کفایت میکند، ولی با استخوان یا سرگین یا چیزهایی که احترام آنها لازم است، مانند کاغذی که اسم خدا بر آن نوشته اگر نجاست را از محل برطرف کند، پاک شدنش محل تأمل است و بنا بر احتیاط واجب نماز نمی تواند بخواند.

(مسئله ۶۹)

۲- مخرج غائط:
مخرج غائط را با
یکی از سه صورت
میتوان پاک کرد.

کیفیت طهارت
گرفتن

اگر بعد از نماز شک کند که قبل از نماز مخرج را تطهیر کرده یا نه، نمازیکه خوانده صحیح است، ولی برای نمازهای بعد باید تطهیر کند.

(مسئله ۷۱)

س: استبراء از بول چیست؟

ج: استبراء عمل مستحبی است که مردها بعد از بیرون آمدن بول انجام میدهند، و آن دارای اقسامیست و بهترین آنها اینست که بعد از قطع بول، اگر مخرج غائط نجس شده اول آنرا تطهیر کنند، بعد سه دفعه با انگشت میانه دست چپ از مخرج غائط تا بیخ آلت بکشند و بعد شست را روی آلت و انگشت پهلوی شست را زیر آن بگذارند و سه مرتبه تا ختنه گاه بکشند و پس از آن سه مرتبه سر آلت را فشار دهند.

۱- بول

۲- منی - هرگاه از انسان منی خارج شد باید غسل کند و مستحب است قبل از غسل بول کند (استبراء از منی به بول کردن است).

۳- مذی - آبیکه گاهی بعد از ملامه و بازی کردن از انسان خارج میشود و پاک است.

۴- ودی - آبیکه گاهی بعد از منی بیرون میآید که اگر بول بآن نرسیده باشد پاک است.

۵- ودی - آبیکه گاهی بعد از بول بیرون میآید اگر بول به آن نرسیده باشد پاک است، و چنانچه انسان بعد از بول استبراء کند و بعد آبی از او خارج شود و شک کند که بول است یا یکی از اینها پاک میباشد. (مسئله ۷۳)

انواع آبهاییکه از مخرج بول میآید.

۱- استبراء کرده - ۱- وضوء گرفته و بعد رطوبتی ببیند که بداند بول است یا منی واجب است احتیاطاً غسل کند و وضوء هم بگیرد.

۲- استبراء نکرده - ۲- وضوء نگرفته، فقط باید وضوء بگیرد. (مسئله ۷۶)

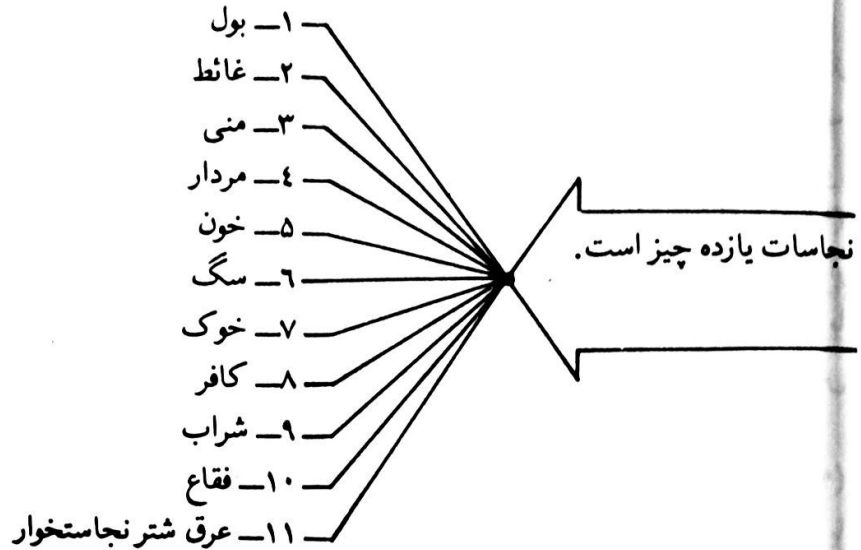
۳- استبراء نکرده، اگر بواسطه آنکه مدتی از بول کردن او گذشته، یقین کند بول در مجری نمانده است و رطوبتی ببیند و شک کند پاک است یا نه، آن رطوبت پاک میباشد وضوء را هم باطل نمی کند:

۴- شک کند استبراء کرده یا نه، و رطوبتی از او بیرون آید که نداند پاک است یا نه، نجس میباشد و چنانچه وضوء گرفته باشد باطل میشود.

۵- شک کند استبرائی که کرده درست بوده یا نه و رطوبتی از او بیرون آید که نداند پاک است یا نه پاک میباشد، وضوء را هم باطل نمی کند. (مسئله ۷۴)

کسیکه بول کرده چند صورت دارد

(مسئله ۷۴)

۱- بول و غائط انسان و هر حیوان حرام گوشتیکه خون جهنده دارد که اگر رگ آنرا ببرند خون از آن جستن میکند، نجس است، ولی فضله حیوانات کوچک مثل پشه و مگس که گوشت ندارند پاک است. (مسئله ۸۴)

۲- فضله پرندهگان حرام گوشت نجس است. (مسئله ۸۵)

۳- بول و غائط حیوان نجاستخوار نجس است و همچنین است بول و غائط حیواناتیکه انسان آنرا وطی کرده یعنی با آن نزدیکی نموده، و گوسفندی که گوشت آن از خوردن شیر خوک محکم شده است. (مسئله ۸۶)

۱ و ۲ احکام بول و غائط

۳- حکم منی:

• منی حیوانیکه خون جهنده دارد نجس است.

۱- مردار حیوانیکه خون جهنده دارد نجس است ... و ماهی چون خون جهنده ندارد اگر چه در آب بمیرد پاک است. (مسئله ۸۸)

۲- چیزهائی از مردار که روح نداشته باشد و نجس العین هم نباشد پاک است.

۳- پوستهای مختصر لب و جاهای دیگر بدن که موقع افتادشان رسیده اگر چه آنها را بکنند پاک است ولی بنا بر احتیاط واجب باید از پوستی که موقع افتادش نرسیده و آنرا کنده اند اجتناب نمایند. (مسئله ۹۱)

۴- دواجات روان و عطر و روغن و واکس و صابون که از خارجه میآورند اگر انسان یقین به نجاست آنها نداشته باشد پاک است. (مسئله ۹۴)

۴- مسائل مربوط به مردار

۵- خون:

۱- خون انسان و هر حیوانی که خون جهنده دارد یعنی حیوانیکه اگر رگ آنرا ببرند خون از آن جستن میکند نجس است، پس خون حیوانیکه مانند ماهی و پشه خون جهنده ندارد پاک میباشد.

(مسئله ۹۶)

۲- اگر حیوان حلال گوشت را بدستوریکه در شرع معین شده بکشند و خون آن به مقدار معمول بیرون آید خونیکه در بدنش میماند پاک است، ولی اگر بعلت نفس کشیدن یا بواسطه اینکه سر حیوان در جای بلندی بوده، خون به بدن حیوان برگردد آن خون نجس است.

(مسئله ۹۷)

۳- خونیکه در تخم مرغ میباشد نجس نیست ولی خوردن آن حرام است و اگر خون را با زرده تخم مرغ بهم بزنند که از بین برود خوردن زرده هم مانعی ندارد.

(مسئله ۹۸)

۴- زردابه ای که در حال بهبودی زخم در آن پیدا میشود اگر معلوم نباشد که با خون مخلوط است پاک است.

(مسئله ۱۰۴)

احکام خون

۶ و ۷- سگ و خوک: سگ و خوکی که در خشکی زندگی میکنند حتی مو و استخوان و پنجه و ناخن و رطوبت های آنها نجس است ولی سگ و خوک دریائی پاک است.

(مسئله ۱۰۵)

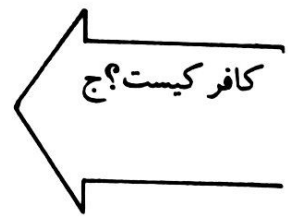
۸- کافر:

۱- کسیکه منکر خداست.

۲- کسیکه برای خدا شریک قائل است.

۳- کسیکه پیغمبری حضرت خاتم الانبیاء محمد بن عبدالله (ص) را قبول ندارد. یا شک داشته باشد.

۴- کسیکه ضروری دین را منکر شود مثل: نماز و روزه چنانچه بداند آنچه ضروری دین است و انکار آنچه برگردد به انکار خدا یا توحید یا نبوت.

کافر کیست؟

۱- تمام بدن کافر حتی مو و ناخن و رطوبت های او نجس است. (مسئله ۱۰۷)

۲- اگر پدر و مادر وجد و جدّه بچه نابالغ کافر باشند آن بچه هم نجس است و اگر یکی از اینها مسلمان باشد بچه پاک است.

(مسئله ۱۰۸)

۳- اگر مسلمانی به یکی از دوازده امام دشنام دهد، یا با آنان دشمنی داشته باشد نجس است.

(مسئله ۱۱۰)

احکام کافر

۱- شراب:

۱- شراب و هر چیزیکه انسان را مست میکند، چنانچه بخودی خود روان باشد نجس است، و اگر مثل بنگ و حشیش روان نباشد اگر چه چیزی در آن بریزند که روان شود پاک است.

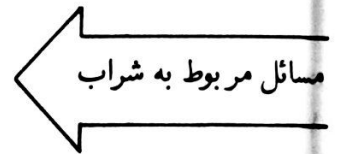
(مسئله ۱۱۱)

۲- الکل صنعتی که برای رنگ کردن درب و میز و صندلی و مانند اینها به کار میبرند اگر انسان نداند از چیزیکه مست کننده و روان است درست کرده اند پاک میباشد.

(مسئله ۱۱۲)

۳- خرما و مؤیز و کشمش و آب آنها اگر جوش بیایند پاک و خوردن آنها حلال است اگر چه احتیاط مستحب آنست که از آنها اجتناب کنند.

(مسئله ۱۱۴)

۱۰- فقاغ: فقاغ که از جو گرفته میشود و به آن آبجو میگویند نجس است، ولی آبیکه بدستور طبیب از جو میگیرند و به آن ماء الشعیر میگویند پاک میباشد.

(مسئله ۱۱۵)

۱۱- عرق شتر نجاستخوار: عرق شتر نجاستخوار نجس است، ولی اگر حیوانات دیگر نجاستخوار شوند از عرق آنها اجتناب لازم نیست.

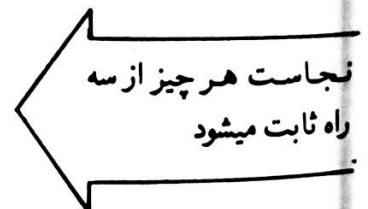
(مسئله ۱۲۰)

عرق جنب از حرام نجس نیست ولی احتیاط واجب آنست با بدن یا لباسی که با آن آلوده شده نماز نخوانند (مسئله ۱۱۶)

۱- خود انسان یقین کند و اگر گمان داشته باشد لازم نیست اجتناب نماید مثل غذای قهوه خانه.

۲- کسیکه چیزی در اختیار اوست بگوید آنچه نجس است مثل همسر انسان.

۳- دو مرد عادل بگویند چیزی نجس است و نیز اگر یک نفر عادل هم بگوید بنابر احتیاط واجب باید اجتناب کرد.

- حکم چیزی که انسان در نجاستش شک دارد:
- ۱- چیز نجسی که انسان شک دارد پاک شده یا نه (نجس است).
  - ۲- چیز پاک را اگر شک کند نجس شده یا نه (پاک است). (مسئله ۱۲۳)

«راه نجس شدن چیزهای پاک»

- حکم چیز پاک که به چیز نجس برسد:
- ۱- اگر هر دو یا یکی از آنها بطوری تر باشد که تری یکی بدیگری برسد (چیز پاک نجس می شود). (مسئله ۱۲۵)
  - ۲- اگر تری بقدری کم باشد که بدیگری نرسد چیزیکه پاک بوده نجس نمی شود.

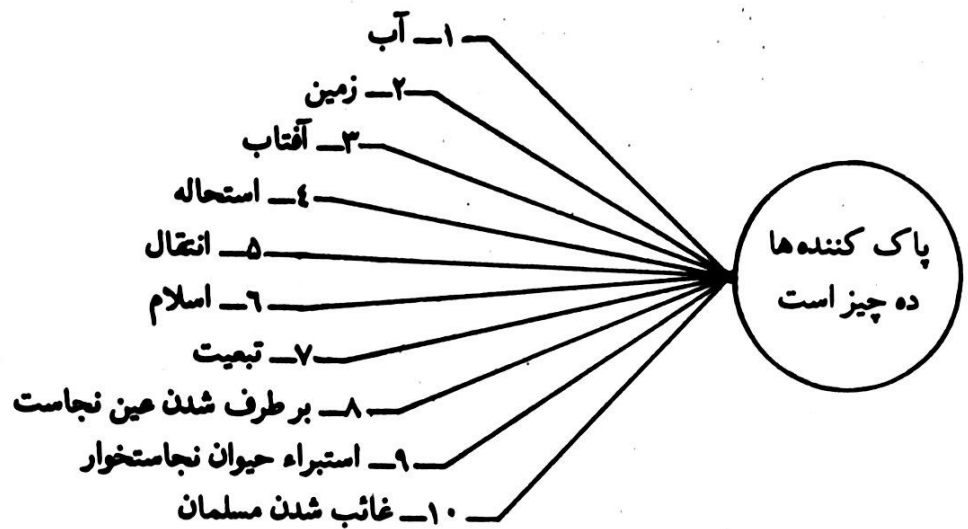
هرگاه شیر و روغن، روان باشد، همینکه یک نقطه از آن نجس شد تمام آن نجس می شود ولی اگر روان نباشد نجس نمیشود. (مسئله ۱۲۹)

«احکام نجاسات»

- احکام نجاسات:
- ۱- خوردن و آشامیدن چیز نجس حرام است و نیز خوراندن عین نجس به اطفال در صورتیکه ضرر داشته باشد حرام می باشد بلکه اگر ضرر هم نداشته باشد بنا بر احتیاط واجب باید از آن خودداری کنند ولی خوراندن غذاهائی که نجس شده بطفل حرام نیست. (مسئله ۱۴۱)
  - ۲- اگر جایی از خانه یا فرش کسی نجس باشد و ببیند، بدن یا لباس یا چیز دیگر کسانیکه وارد خانه او میشوند با رطوبت بجای نجس رسیده است لازم نیست به آنان بگوید.
  - ۳- اگر صاحب خانه در بین غذا خوردن بفهمد غذا نجس است باید به مهمانها بگوید اما اگر یکی از مهمانها بفهمد لازم نیست به دیگران خبر دهد ولی چنانچه طوری با آنان معاشرت دارد که می داند که بواسطه نگفتن خود او هم نجس میشود باید بعد از غذا به آنان بگوید. (مسئله ۱۴۴)

(مسئله ۱۴۵)

استفتاء از امام:
س: خشک شوئیهای که لباسهای مردم را با مواد شیمیائی مانند بنزین و سایر مواد پاک کننده میشوند و آنها را اطو میکنند آیا از نظر شرعی پاک هستند یا خیر چون ممکن است افرادی که پاکی و نجاست را مراعات نمیکند نیز لباس خود را به این خشک شوئیها بدهند.
ج: محکوم به طهارت است و احتمال نجس بودن دستگاه، کافی برای حکم به نجاست نیست.

... (البته در رساله ۱۰ چیز نام برده شده و در شرح دادن ۱۱ چیز ذکر شده، علتش این است که آب انگور وقتی جوش بیاید قبل از آنکه دو قسمتش کم شود و یک قسمت آن بماند به فتوای امام، نجس نیست ولی خوردن آن حرام است... به مسائل ۲۰۲ و ۱۱۳ مراجعه شود).

«احکام مطهرات»

۱- آب

- ۱- مطلق باشد
 ۲- پاک باشد
 ۳- وقتی چیز نجس را می شویند آب مضاف نشود و بویا رنگ یا مزه آن بواسطه عین نجاست تغییر نکند
 ۴- بعد از آب کشیدن چیز نجس عین نجاست در آن نباشد
- (مسئله ۱۴۹)

آب با چهار شرط چیز نجس را پاک میکند

... اگر ظاهر گندم و برنج و صابون و مانند اینها نجس شود، بفرو بردن در کرو جاری پاک میگردد و اگر باطن آنها نجس شود پاک نمیگردد. (مسئله ۱۶۴)

... اگر ظاهر برنج و گوشت یا چیزی مانند اینها نجس شده باشد چنانچه آنرا در ظرفی بگذارند و سه مرتبه آب روی آن بریزند و خالی کنند پاک میشود و ظرف آن هم پاک میگردد. اگر ظرف پیش از ریختن آب نجس باشد و اگر پیش از آن ظرف نجس نباشد و گوشت و مانند آن نجس به بول شده باشد دو مرتبه کافی است و اگر به غیر بول نجس شده باشد یک مرتبه کافی است. (مسئله ۱۶۶)

احکام پاک کردن
ظرفها و چیزهای
نجس

- ۱- با یک دفعه آب ریختن
  - ۱- اگر چیز نجس را بعد از برطرف کردن عین نجاست یکمرتبه در آب کریا جاری فرو برند که آب به تمام جاهای نجس آن برسد پاک میشود.
  - ۲- بول پسر شیر خواریکه غذاخور نشده و شیر خوک نخورده.
  - ۳- چیزی که به غیر بول نجس شود بعد از برطرف کردن نجاست.
  - ۴- چیز نجسی که عین نجاست در آن نیست اگر زیر شیریکه متصل به کراست یک دفعه بشویند پاک میشود.
- ۲- چیزی که به بول نجس شده، اگر مثل لباس نباشد و بخواهند با آب قلیل آب بکشند، با دومرتبه آب روی آن بریزند و احتیاط آن است که این دو مرتبه بعد از برطرف شدن بول باشد و آب لباس و مانند آن نجس شده باشد، باید بعد از هر مرتبه آن را فشار داد.
- ۳- (با سه مرتبه)
  - ۱- ظرف نجس را با آب قلیل باید سه مرتبه شست بلکه در کر و جاری هم احتیاط سه مرتبه است.
  - ۲- ظرفیکه بشراب نجس شده با آب قلیل سه مرتبه و بهتر است هفت مرتبه شسته شود.
- ۴- (با هفت مرتبه) ... ظرفیکه خوک از آن چیز روانی بخورد یا بلیسد.
- ۵- (با خاک و آب)
  - ۱- ظرفی را که سگ لیسیده است، برحسب فتوی
  - ۲- از آن ظرف سگ آب یا چیز روان دیگر خورده. بنا بر احتیاط واجب
  - ۳- آب دهان سگ در آن ریخته: که باید اول با خاک پاک خاک مال کرد و سپس دو مرتبه در کر یا جاری یا با آب قلیل شست البته بنا بر احتیاط واجب.

(مسئله ۱۶۱)

(مسئله ۱۶۲)

(مسئله ۱۷۷)

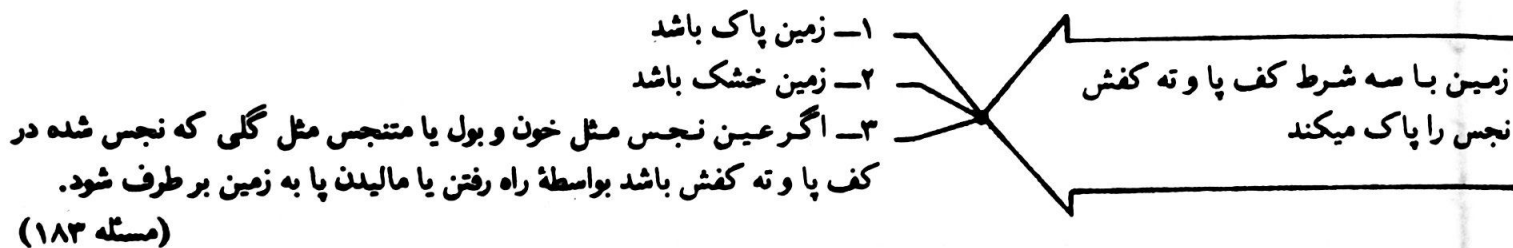
(مسئله ۱۶۰)

(مسئله ۱۵۰)

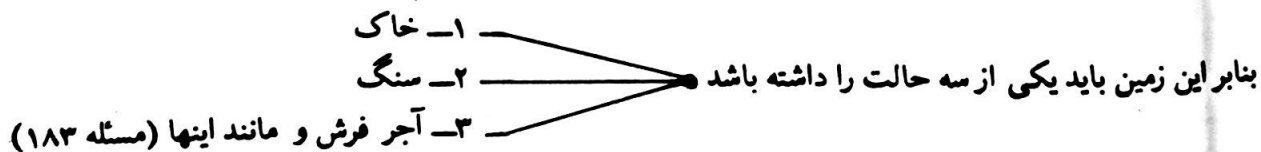
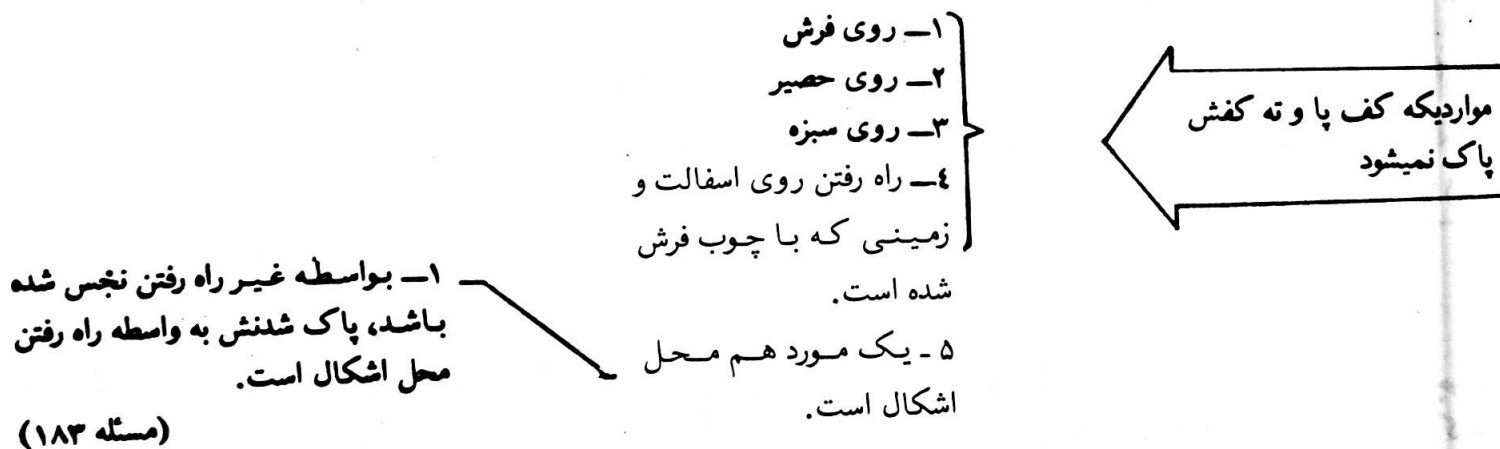
(مسئله ۱۵۲)

(مسئله ۱۵۰)

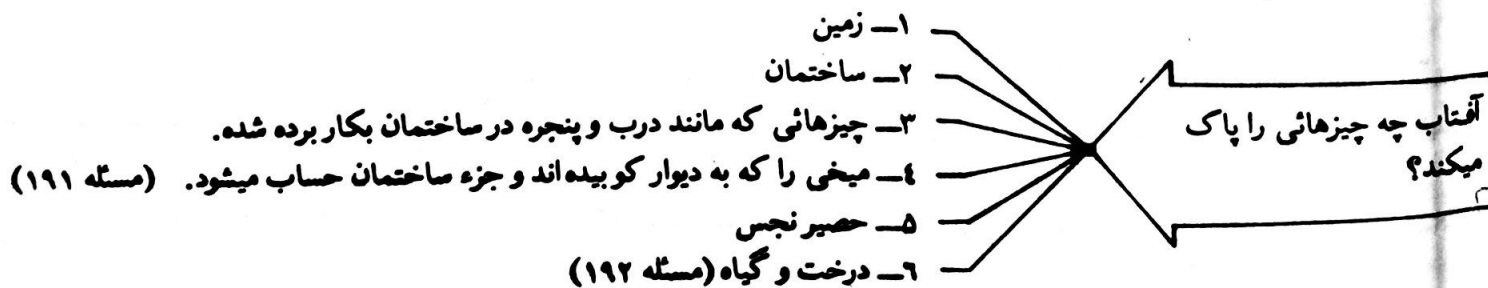
۲- زمین

••• برای پاک شدن کف پا و ته کفش بهتر است ۱۵ قدم یا بیشتر راه بروند. (مسئله ۱۸۵)

۳- آفتاب

(آفتاب)

آفتاب با ۶ شرط پاک
میکند

- ۱- چیز نجس بطوری تر باشد که اگر چیز دیگری بآن برسد تر شود، پس اگر خشک باشد باید بوسیله ای آنرا تر کنند تا آفتاب آنرا خشک کند.
- ۲- اگر عین نجاست در آن چیز باشد پیش از تابیدن آفتاب آنرا برطرف کنند.
- ۳- چیزی از تابیدن آفتاب جلوگیری نکند پس اگر آفتاب از پشت پرده یا ابرو مانند اینها بتابد و چیز نجس را خشک کند آنچیز پاک نمیشود.
- ۴- آفتاب به تنهایی چیز نجس را خشک کند پس اگر مثلاً بواسطه باد، آفتاب خشک شود پاک نمیگردد ولی اگر باد کم باشد اشکالی ندارد.
- ۵- آفتاب مقداری از بنا و ساختمان را که نجاست به آن فرو رفته یکمرتبه خشک کند.
- ۶- ما بین روی زمین یا ساختمان که آفتاب به آن می تابد یا داخل آن ساختمان - اگر نجس باشد - هوا یا جسم پاک دیگری فاصله نباشد.

(مسئله ۱۹۱)

۴- استحاله

س - استحاله چیست؟

ج - اگر جنس چیز نجس بطوری عوض شود که بصورت چیز پاکی درآید پاک میشود و میگویند استحاله شده است مثل آنکه چوب نجس بسوزد و خاکستر گردد یا سگ در نمکزار فرورود و نمک شود ولی اگر جنس آن عوض نشود مثل آنکه گندم نجس را آرد کنند یا نان بپزند پاک نمیشود.

(مسئله ۱۹۵)

۵- انتقال

س - انتقال چیست؟

ج - اگر خون بدن انسان یا خون حیوانیکه خون جهنده دارد یعنی حیوانیکه وقتی رگ آنرا میبرند خون از آن جستن میکند، به بدن حیوانیکه خون جهنده ندارد برود و خون آن حیوان حساب شود پاک میگردد، پس خونیکه زالواز انسان می مکد چون خون زالو به آن گفته نمیشود و میگویند خون انسان است نجس می باشد.

(مسئله ۲۰۵)

س: خون پشه پاک است یا
نجس؟

ج: دو حالت دارد:

- ۱- اگر کسی پشه ای را که به بدنش نشسته بکشد و نداند خونیکه از پشه بیرون آمده از او مکیده یا از خود پشه می باشد پاک است و همچنین است اگر بداند از او مکیده ولی جزء بدن پشه حساب شود.
- ۲- اگر فاصله بین مکیدن خون و کشتن پشه بقدری کم باشد که بگویند خون انسان است یا معلوم نباشد که میگویند خون پشه است یا خون انسان نجس می باشد.

(مسئله ۲۰۶)

۶- اسلام: اگر کافر شهادتین بگوید مسلمان میشود... (مسئله ۲۰۷)

۷- تبعیت

س: تبعیت چیست؟

ج: تبعیت آنست که چیز نجسی بواسطه پاک شدن چیز نجس دیگر پاک شود. (مسئله ۲۱۰)
مثلاً اگر شراب سرکه شود، ظرف آنها تا جائیکه شراب موقع جوش آمدن بآنجا رسیده پاک میشود. (مسئله ۲۱۱)

۸- برطرف شدن عین نجاست:

۱- اگر بدن حیوان به عین نجس مثل خون یا متنجس مثل آب نجس آلوده شود چنانچه آنها برطرف شود بدن آن حیوان پاک میشود و همچنین است باطن بدن انسان مثل توی دهان و بینی مثلاً اگر خونی از لای دندان بیرون آید و در آب دهان از بین برود آب کشیدن توی دهان لازم نیست ولی اگر دندان عاریه در دهان نجس شود باید آنرا آب بکشند با احتیاط واجب.

احکام برطرف شدن
عین نجاست

(مسئله ۲۱۶)

۲- اگر گرد و خاک نجس به لباس و فرش و مانند اینها بنشیند چنانچه هر دو خشک باشد نجس نمیشود و اگر گرد و خاک یا لباس و مانند اینها تر باشد باید محل نشستن گرد و خاک را آب بکشند.

(مسئله ۲۱۹)

۹- استبراء

س - استبراء حیوان نجاستخوار یعنی چه؟

ج - بول و غائط حیوانیکه بخوردن نجاست انسان عادت کرده نجس است و اگر بخواهند پاک شود باید آنرا استبراء کنند یعنی: تا مدتی که بعد از آمدن دیگر نجاستخوار بآن نگویند نگذارند نجاست بخورد و غذای پاک بآن بدهند و باید:

شتر نجاستخوار ۴۰ روز

و گاورا ۲۰ روز

و گوسفند را ۱۰ روز

و مرغابی را ۵ روز

و مرغ خانگی را ۳ روز از خوردن نجاست جلوگیری کنند و غذای پاک بآنها بدهند.

(مسئله ۲۲۰)

۱۰- غائب شدن مسلمان:

س - غائب شدن مسلمان چگونه مطهر است؟

ج - اگر بدن یا لباس مسلمان یا چیز دیگریکه مانند ظرف و فرش در اختیار اوست نجس شود و آن مسلمان غائب گردد اگر انسان احتمال بدهد که آن چیز را آب کشیده یا بواسطه آنکه مثلاً آنچه در آب جاری افتاده پاک شده است اجتناب از آن لازم نیست.

(مسئله ۲۲۱)

۱- اول شستن صورت: که باید از بالای پیشانی جائیکه موی سر بیرون میآید تا آخر چانه را شست و پهنای آن به مقداریکه بین انگشت وسط و شست قرار میگیرد باید شسته شود و اگر مختصری از این مقدار را نشوید وضو باطل است.

(مسئله ۲۳۷)

بعد از صورت باید دست راست و سپس دست چپ را از آرنج تا سر انگشتان بشوید.

(مسئله ۲۴۷)

۲- دست راست: ۳- دست چپ: ۴- مسح سر: بعد از شستن هر دو دست باید جلوی سر را با تری آب وضو که در دست مانده مسح کند و لازم نیست با دست راست باشد یا از بالا به پائین.

(مسئله ۲۴۹)

بعد از مسح سر باید با تری آب وضو که در دست مانده روی پاها را از سر یکی از انگشتها تا برآمدگی روی پا مسح کند.

(مسئله ۲۵۲)

س: چگونه وضو میگیرند؟ ج

در صورت امکان بعد از تشریح وضویک وضو عملاً گرفته شود.

۱- باید صورت و دستها را از بالا پائین شست و اگر از پائین به بالا بشوید وضو باطل است.

(مسئله ۲۴۳)

البته اگر به قصد ریختن آب از بالا باشد ولی آب بعکس رد شود اشکال ندارد.

(تحریر الوسیله ج ۱ ص ۲۱ مسئله ۲)

۲- برای آنکه یقین کند آرنج را کاملاً شسته باید مقداری بالاتر از آرنج را هم بشوید.

(مسئله ۲۴۶)

۳- کسیکه پیش از شستن صورت دستهای خود را تا مچ شسته در موقع وضو باید تا سر انگشتان را بشوید و اگر فقط تا مچ را بشوید وضوی او باطل است.

(مسئله ۲۴۷)

۴- در وضو شستن صورت و دستها (بقصد وضو) مرتبه اول واجب و مرتبه دوم مستحب و مرتبه سوم و بیشتر از آن حرام می باشد (ولی اگر بقصد وضو نباشد چند مرتبه آب ریختن و بعد به قصد وضو دست کشیدن اشکالی ندارد).

(مسئله ۲۴۸)

چند مسئله کاملاً قابل توجه

۱- در مسح سر و روی پا باید دست را روی آنها بکشد و اگر دست را نگهدارد و سر یا پا را به آن بکشد وضو باطل است ولی اگر موقعیکه دست را میکشد سر یا پا مختصری حرکت کند اشکال ندارد.

(مسئله ۲۵۵)

۲- جای مسح باید خشک باشد و اگر بقدری تر باشد که اجزای آب محل مسح به کف دست برسد، مسح باطل است.

(مسئله ۲۵۶)

۳- اگر برای مسح رطوبتی در کف دست نمانده باشد نمیتواند دست را با آب خارج تر کند بلکه باید از اعضاء دیگر وضو رطوبت بگیرد و با آن مسح نماید.

(مسئله ۲۵۷)

مسائل مربوط به مسح

- ۱- آب وضو پاک باشد
- ۲- آب مطلق باشد
- ۳- آب وضو مباح باشد
- ۴- ظرف آب وضو مباح باشد (غصبی نباشد)
- ۵- ظرف آب وضو طلا و نقره نباشد
- ۶- اعضاء وضو موقع شستن و مسح کردن پاک باشد
- ۷- وقت برای وضو و نماز کافی باشد
- ۸- بقصد قربت وضو بگیرد
- ۹- به ترتیب وضو بگیرد
- ۱۰- کارهای وضو را پشت سر هم انجام دهد
- ۱۱- دیگری او را وضو ندهد
- ۱۲- استعمال آب برای او ضرری نداشته باشد
- ۱۳- در اعضاء وضو مانعی از رسیدن آب نباشد.

شرایط صحیح بودن
وضو ۱۳ چیز است

کسانیکه مایلند دعاهای هنگام وضو را فرا گرفته و بخوانند به مسئله ۲۶۴ مراجعه نمایند.

در بین نماز

بعد از نماز

قبل از نماز

موارد شک در وضو

نماز او باطل است (حکم وضعی)
و باید وضو بگیرد و نماز را بخواند (تکلیف)
(مسئله ۳۰۴)

اگر در بین نماز شک کند که وضو گرفته یا نه

نماز او صحیح است ولی باید برای نمازهای بعدی وضو بگیرد.
(مسئله ۳۰۳)

۱- شک کند که وضو گرفته یا نه

قبل از نماز وضوی او باطل شده یا بعد از نماز نمازی که خوانده صحیح است.
(مسئله ۳۰۵)

۲- شک کند که

۳- کسیکه میدانند وضو گرفته و حدثی از او سر زده (مثلاً بول کرده) اگر ندانند کدام جلوتر بوده اگر بعد از نماز است باید وضو بگیرد و بنا بر احتیاط واجب نماز را که خوانده دو باره بخواند.
(مسئله ۳۰۲)

۱- کسیکه شک دارد وضو گرفته یا نه - باید وضو بگیرد.
(مسئله ۳۰۱)

بنامیگذار که وضوی او باقیست ولی اگر بعد از بول استبراء نکرده و وضو گرفته باشد و بعد از وضو رطوبتی از او بیرون آید که ندانند بول است یا چیز دیگر وضوی او باطل است.
(مسئله ۳۰۰)

۲- کسیکه شک دارد وضوی او باطل شده یا نه

۳- میدانند وضو گرفته و حدثی از او سر زده نمی دانند کدام جلوتر بوده

۳- و اگر بعد از نماز است حکم آن گفته شده.
(مسئله ۳۰۲)

۲- و اگر در بین نماز است باید نماز را بشکند و وضو بگیرد.

۱- چنانچه پیش از نماز است باید وضو بگیرد.

- ۱- نمازهای واجب غیر از نماز میت
 ۲- برای سجده و تشهد فراموش شده اگر بین آنها و نماز حدثنی از او سر زده (مثلاً بول کرده باشد).
 ۳- برای طواف واجب خانه کعبه
 ۴- اگر نذر یا عهد کرده یا قسم خورده باشد که وضو بگیرد.
 ۵- اگر نذر کرده باشد که جائی از بدن خود را بخط قرآن برساند.
 ۶- برای آب کشیدن قرآنیکه نجس شده ولی چنانچه معطل شدن برای وضو گرفتن موجب بی احترامی به قرآن باشد برای آب کشیدن آن وضو لازم نیست.
- برای ۶ چیز باید وضو گرفت

(مسئله ۳۱۶)

مَسّ نمودن خط قرآن، یعنی رساندن جائی از بدن بخط قرآن برای کسیکه وضو ندارد حرام است ولی اگر قرآن را بزبان فارسی یا بزبان دیگر ترجمه کنند مس آن اشکال ندارد.

(مسئله ۳۱۷)

***

- ۱- بول (ادرار)
 ۲- غائط (مدفوع)
 ۳- باد معده و روده که از مخرج غائط خارج شود.
 ۴- خوابیکه بواسطه آن چشم نبیند و گوش نشنود و اگر چشم نبیند و گوش بشنود وضو باطل نمیشود.
 ۵- چیزهاییکه عقل را از بین می برد مانند دیوانگی و مستی و بیهوشی.
 ۶- استحاضه زنان (این مسئله مربوط به زنان است).
 ۷- کاریکه برای آن باید غسل کرد مانند جنابت.
- ۷ چیز وضو را باطل میکند

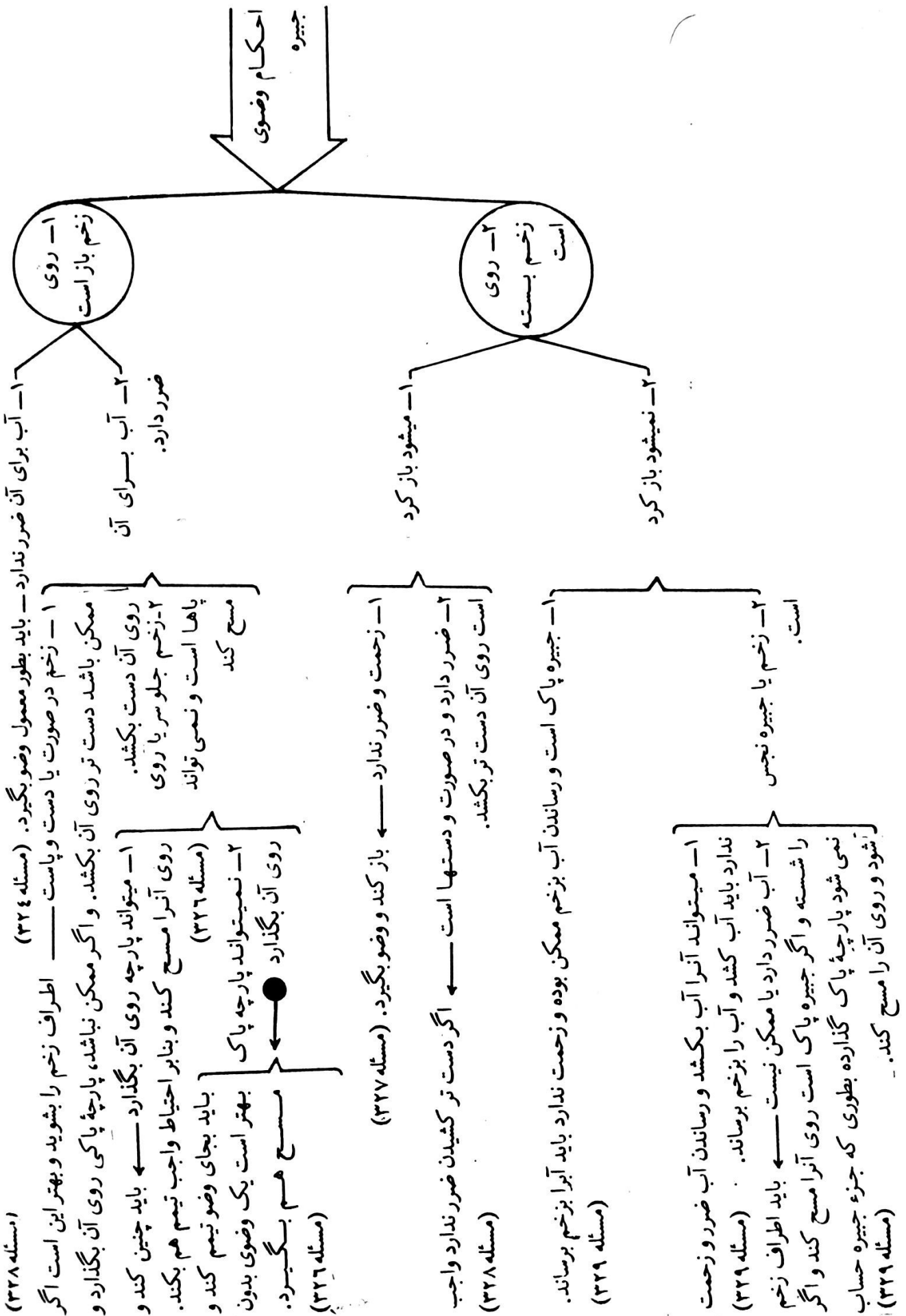
(مسئله ۳۲۳)

اگر پیش از وقت نماز بقصد اینکه باطهارت باشد وضو بگیرد یا غسل کند صحیح است و نزدیک وقت نماز هم اگر بقصد مهیا بودن برای نماز وضو بگیرد اشکال ندارد.

(مسئله ۳۲۰)

س: جبیره چیست؟

ج: چیزیکه با آن زخم و شکسته را می بندند و دوائی که روی زخم و مانند آن میگذارند!

- ۱- (آب ضرر دارد) اگر آب برای همه دست و صورت و یا یکی از این دو ضرر دارد باید تیمم بکند و احتیاط مستحب آنست که وضوی جبیره ای هم بگیرد. و اما اگر آب برای بعض دست و یا بعض صورت ضرر دارد باید وضو بگیرد و کافی است شستن اطراف موضعی که آب برای آن ضرر دارد و بنابر احتیاط واجب تیمم هم بکند. (مسئله ۳۳۶)
- ۲- (در جای وضویا غسل چیزی چسبیده و امکان برداشتن نیست یا بقدری مشقت دارد که نمی شود تحمل کرد) باید بدستور جبیره عمل کند. (مسئله ۳۳۸)

موانعی غیر از جبیره در
اعضاء وضو و غسل

- ۱- روی آن بسته است باید بدستور جبیره عمل کند. (مسئله ۳۳۷)
- ۲- روی آن معمولاً باز است شستن اطراف آن کافی است.

۳- اگر جایی از وضو را رگ زده است و نمی تواند آنرا آب بکشد یا آب برای آن ضرر دارد.

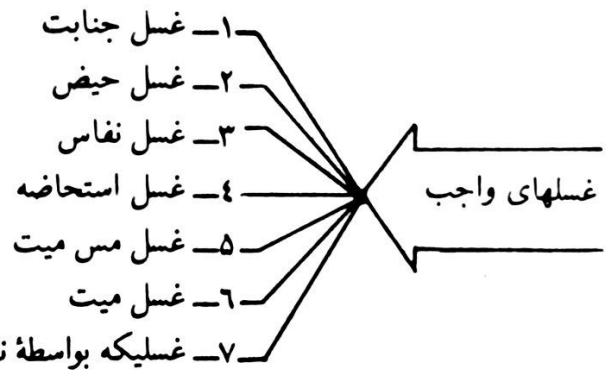
....

س: اگر در صورت یا دستها چند جبیره باشد تکلیف چیست؟
ج: باید بین آنها را بشوید و اگر جبیره ها در سر یا روی پاها باشد باید بین آنها را مسح کند و در جاهائی که جبیره است باید به دستور جبیره عمل نماید. (مسئله ۳۳۴)

س: غسل جبیره ای چگونه است؟
ج: مثل وضوی جبیره ای است که باید روی جبیره را مسح کند و جاهای خالی را بشوید و بنابر احتیاط واجب باید غسل را ترتیبی بجا آورد. (مسئله ۳۳۹)

س: تیمم جبیره ای چگونه است؟
ج: کسیکه وظیفه او تیمم است اگر در بعضی از جاهای تیمم او زخم یا دمل یا شکستگی باشد باید به دستور وضوی جبیره ای تیمم جبیره ای نماید. (مسئله ۳۴۰)

تذکر: گوینده مسئله بهتر است برای یاد گرفتن افراد کلاس یک وضوی جبیره ای با توضیح کامل بگیرد.

سبب جنابت دو چیز است

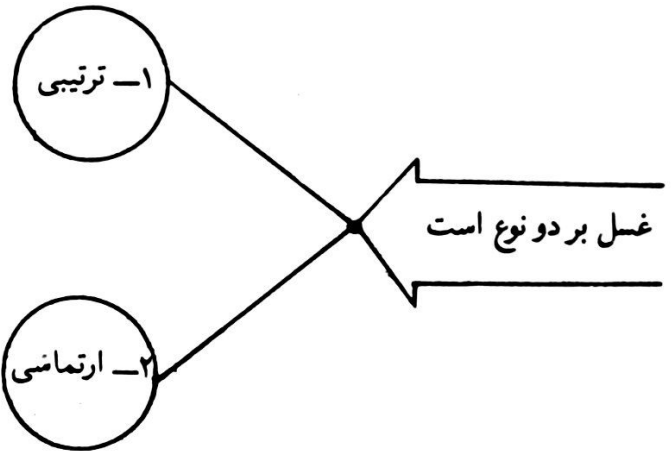
۱- داخل شدن حشفه اقلأ در قبل و یا در دبر و یا به مقداری که دخول بگویند برای کسی که حشفه او بریده باشد

۲- خروج منی یا رطوبت مشتبهه پیش از استبراء به بول

س: علامت جنابت چیست؟

ج: اگر رطوبتی از انسان خارج شود و نداند منی است یا بول یا غیر اینها چنانچه آن رطوبت این سه نشانه را داشته باشد منی است (البته در مریض و زن اگر با شهوت تنها رطوبت خارج شود جنب است).

- ۱- با شهوت بیرون آمده
  - ۲- با جستن بیرون آمده
  - ۳- بعد از بیرون آمدن بدن مس شود.
- (مسئله ۶)

در غسل ترتیبی باید به نیت غسل اول سر و گردن به طرف راست بعد طرف چپ بدن را بشوید و اعمداً یا از روی فراموشی یا بواسطه ندانستن مسأله باین ترتیب عمل نکنند غسل او باطل است (مسئله ۳۶۱)

در غسل ارتعاشی اگر به نیت غسل ارتعاشی بتدریج در آب فرو رود تا تمام بدن زیر آب رود غسل صحیح است و احتیاط واجب آن است که یکدفعه عرفی زیر آب رود. (مسئله ۳۶۷)

س: کسیکه غسل کرده برای نماز وضو هم باید بگیرد؟

ج: کسیکه غسل جنابت کرده نباید برای نماز وضو بگیرد ولی با غسلهای دیگر نمیشود نماز خواند و باید وضو گرفت. (مسئله ۳۹۱)

۱- رساندن جانی از بدن بخط قرآن یا باسم خدا و هم چنین بنا بر احتیاط واجب باسم پیامبران (ص) و امامان (ع).

۲- رفتن در مسجد الحرام و مسجد پیغمبر (ص) اگر چه از یکدر داخل و از در دیگر خارج شود.

۳- توقف در مساجد دیگر ولی اگر از یکدر داخل و از در دیگر خارج شود، یا برای برداشتن چیزی برود مانعی ندارد و احتیاط واجب آن است که در حرم امامان هم توقف نکند.

۴- گذاشتن چیزی در مسجد

۵- خواندن سوره ای که سجده واجب دارد.

۱- سوره ۳۲ قرآن (الم تنزیل)

۲- سوره ۴۱ قرآن (حم سجده)

۳- سوره ۵۳ قرآن (النجم)

۴- سوره ۹۶ قرآن (اقراء)

پنج چیز بر جنب حرام است

(مسئله ۳۵۵)

احکام غسل

۱- در غسل ترتیبی اگر عمداً یا از روی فراموشی یا بواسطه ندانستن مسئله ترتیب را مراعات نکنند غسل او باطل است. (مسئله ۳۶۱)

۲- در غسل ارتماسی اگر بعد از غسل بفهمد بمقداری از بدن آب نرسیده چه جای آنرا بداند یا نداند باید دوباره غسل کند. (مسئله ۳۶۹)

۳- اگر در غسل ارتماسی به اندازه سر موئی از بدن نشسته بماند غسل باطل است.

۴- کسیکه قصد دارد پول حمامی را ندهد یا بنا دارد از وجه حرام بدهد یا بدون اینکه بداند حمامی راضی است بخواهد نسیه بگذارد اگر چه بعد حمامی را راضی کند (مسئله ۳۸۱)

مواردیکه غسل باطل است

۱- در ارتماسی باید تمام بدن پاک باشد اما در ترتیبی اگر نجس باشد و هر قسمتی را قبل از غسل آب بکشد صحیح است. (مسئله ۳۷۲)

۲- در ارتماسی باید بین آن فاصله نباشد اما در ترتیبی اشکال ندارد. (مسئله ۳۸۰)

غسل ترتیبی و ارتماسی دو فرق دارد

اگر شک کند که غسل کرده یا نه ← باید غسل کند.

اگر شک کند غسل او صحیح بوده است یا نه ← لازم نیست دوباره غسل کند. (مسئله ۳۸۵)

تیمم بر ۲ قسم است

- ۱- بدل از وضو
- ۲- بدل از غسل

دستور تیمم:

در تیمم ۴ چیز واجب است.
(مسئله ۷۰۰)

- ۱- نیت (نیت) البته باید معین کند که بدل از غسل است یا وضو. (مسئله ۷۰۵)
- ۲- زدن کف دو دست با هم بر چیزیکه تیمم بآن صحیح است.
- ۳- کشیدن کف هر دو دست بتمام پیشانی و دو طرف آن از جاییکه موی سر میروید تا ابرو و بالای بینی و بنا بر احتیاط واجب باید دستها روی ابروها هم کشیده شود.
- ۴- کشیدن کف دست چپ بتمام پشت دست راست و بعد از آن کشیدن کف دست راست بتمام پشت دست چپ.

احکام تیمم

- ۱- در تیمم باید پیشانی و کف دستها و پشت دستها پاک باشد در حال اختیار و امکان... (مسئله ۷۰۶)
- ۲- انسان باید برای تیمم انگشتر را از دست بیرون آورد... (مسئله ۷۰۷)
- ۳- اگر بدل از غسل جنابت تیمم کند، لازم نیست برای نماز وضو بگیرد ولی اگر بدل از غسلها دیگر تیمم کند باید وضو بگیرد و اگر نتواند وضو بگیرد باید تیمم دیگری هم بدل از وضو بنماید (مسئله ۷۲۳)
- ۴- اگر بواسطه نداشتن آب یا عذر دیگری تیمم کند بعد از برطرف شدن عذر تیمم او باطل میشود (مسئله ۷۱۹)

تذکر: در صورت امکان عملاً تدریس شود و افراد کلاس تمرین کنند.
توجه: تیمم بدل از غسل و بدل از وضو با هم فرقی ندارد. (مسئله ۷۰۱)

(مسئله ۶۸۴)

چیزهاییکه تیمم بآنها صحیح است

- ۱- سنگ گچ
- ۲- سنگ آهک
- ۳- سنگ مرمر
- ۴- سنگ سیاه (مسئله ۶۸۵)
- ۱۵- خاک
- ۲- ریگ
- ۳- کلوخ
- ۴- سنگ اگر پاک باشند
- ۵- گل پخته مثل آجر و کوزه
- ۶- اگر اینها پیدا نشد بترتیب، گرد و غباریکه روی فرش و لباس و مانند اینهاست

به گل و اگر گل پیدا نشد احتیاط مستحب آنست که نماز را بدون تیمم بخواند و بنا بر احتیاط واجب بعد اقباض آنرا بجا آورد.

(مسئله ۶۸۶)

- ۱- جواهر، مثل سنگ عقیق و فیروزه
- ۲- به گچ و آهک پخته احتیاط واجب آنستکه تیمم نکنند
- ۳- خاک نجس
- ۴- زمین و خاک غصبی
- ۵- برف و یخ (تحریر الوسیله ج ۱ ص ۱۰۶ مسئله ۴)

چیزهایی که تیمم
بآنها صحیح نیست
(مسئله ۶۸۵)

****

۱- اگر تهیه آب بقدر وضو یا غسل ممکن نباشد. (مسئله ۶۴۸)

۲- اگر بواسطه پیری یا ترس از دزد و جانور و مانند اینها یا نداشتن وسیله ای که آب از چاه بکشد دسترسی به آب نداشته باشد باید تیمم کند و همچنین است اگر تهیه و استعمال آب بقدری سخت باشد که مردم تحمل آنرا نکنند.

(مسئله ۶۶۴)

۳- اگر از استعمال آب بر جان خود بترسد یا بترسد که بواسطه استعمال آن مرض یا عیبی در او پیدا شود یا مرضش طول بکشد یا شدت کند یا بسختی معالجه شود. (مسئله ۶۶۹)

۴- هر گاه بترسد که اگر آبرای بمصرف وضو یا غسل برساند خود او یا عیال و اولاد او یا رفیقش و کسانی که با او مربوطند مانند نوکر و کلفت از تشنگی بمیرند یا مریض شوند یا بقدری تشنه شوند که تحمل آن مشقت دارد، و نیز اگر بترسد حیوانیکه مانند اسب و قاطر که معمولاً برای خوردن، سرش را نمی برند از تشنگی تلف شود و همچنین اگر کسی که حفظ جان او واجب است، بلکه کسی که جائز نیست کشتن او چون شخص ذمی، در معرض تلف باشد. (مسئله ۶۷۴)

۵- کسیکه بدن یا لباسش نجس است و کمی آب دارد که اگر با آن وضو بگیرد یا غسل کند برای آب کشیدن بدن یا لباس او نمی ماند. و بنا بر احتیاط واجب باید اول بدن و یا لباس نجس را بشوید، پس از آن تیمم کند. (مسئله ۶۷۶)

۶- اگر غیر از آب یا ظرفیکه استعمال آن حرام است آب یا ظرف دیگری ندارد. (مسئله ۶۷۷)

۷- هر گاه وقت بقدری تنگ باشد که اگر وضو بگیرد یا غسل کند تمام نماز یا مقداری از آن بعد از وقت خوانده میشود. (مسئله ۶۷۸)

در هفت مورد بجای
وضو و غسل باید
تیمم کرد

مسلمانی را که محتضر است یعنی در حال جان دادن میباشد باید به پشت بخوابانند بطوریکه کف پاهایش بطرف قبله باشد. (مسئله ۵۳۳)

محتضر

غسل و کفن و نماز و دفن مسلمان ۱۲ امامی بر هر مکلفی واجب است و اگر بعضی انجام دهند از دیگران ساقط میشود و چنانچه هیچکس انجام ندهد هم معصیت کرده اند و بنا بر احتیاط واجب حکم مسلمانی هم که دوازده امامی نیست همینطور است. (مسئله ۵۴۲)

غسل میت

۱- بآبی که با سدر مخلوط باشد.
۲- بآبیکه با کافور مخلوط باشد.
۳- با آب خالص. (مسئله ۵۵۰)

واجب است میت را سه غسل بدهند

*** غسل میت مثل غسل جنابت است و احتیاط واجب آنست که تا غسل ترتیبی ممکن است میت را غسل ارتماسی ندهند و احتیاط مستحب آن است که در غسل ترتیبی هر یک از سه قسمت بدن را در آب فرو نبرند بلکه آبرای آن بریزند. (مسئله ۵۶۵)

مسائل مربوط به مرگ

اگر کسی بدن انسان مرده ای را که سرد شده و غسلش نداده اند مس کند یعنی جائی از بدن خود را بآن برساند باید غسل مس میت نماید... حتی... اگر ناخن و استخوان او به ناخن و استخوان میت برسد باید غسل کند. (مسئله ۵۲۱)

غسل مس میت

*** برای مس مرده ای که تمام بدن او سرد نشده غسل واجب نیست اگر چه جائی را که سرد شده مس نماید. (مسئله ۵۲۲)

نماز خواندن بر میت مسلمان اگر چه بچه باشد واجب است ولی باید پدر و مادر آن بچه یا یکی از آنان مسلمان باشند و ۶ سال بچه تمام شده باشد. (مسئله ۵۹۴)

نماز میت

س ۱: آیا غسل دادن کسیکه در جبهه حق علیه باطل به شهادت رسیده واجب است یا نه؟
ج: بسمه تعالی - غسل و کفن از شهید در معرکه ساقط است و سایر شهدای مسلمین حکم باقی مسلمین را دارند.

*****

س ۲: در چه حالتی شهید را میتوان با لباس خودش دفن کرد؟
ج: بسمه تعالی - شهدای در معرکه غسل و کفن ندارند و باید با همان لباس خودشان پس از نماز دفن شوند.

*****

س ۳: کسیکه بر اثر بمباران شهرها توسط دشمن به شهادت میرسد غسل دادنش لازم است یا خیر؟
ج: بسمه تعالی - انشاء الله ، گرچه اجر شهید دارد ولی غسل او ساقط نیست.

*****

س ۴: اگر شک داشته باشیم آیا رزمنده شهید در درگیری جبهه بشهادت رسیده یا بعد از آن، غسل دادن او واجب است یا نه؟
ج: اگر اماراتی دال بر کشته شدنش در معرکه وجود دارد غسل و کفن ساقط است و گرنه ساقط نیست.

*****

س ۵: کسیکه برای کمک رسانی تدارکات یا تبلیغات به جبهه می رود اگر به فیض شهادت برسد غسل و کفن میخواهد یا نه؟
ج: بسمه تعالی - اگر در معرکه کشته شد حکم سایر شهداء را دارد.

*****

س ۶: آیا مس بدن شهید در چه صورتی احتیاج به غسل دارد و در کدام حالت غسل کردن لازم نیست؟
ج: بسمه تعالی - مس بدن شهید در معرکه غسل مس میت ندارد.

*****

س ۷: اشخاصیکه در جبهه و صحنه نبرد یا وسیله ترورها بافتخار شهادت نائل میشوند آیا احتیاج به غسل و کفن دارند یا خیر؟
ج: شهید اگر در جبهه به شهادت رسیده غسل و کفن ندارد و مس او موجب غسل نمیشود و اگر در غیر جبهه بشهادت رسیده غسل و کفن دارد و به مس او غسل واجب است.

نماز میت ۵ تکبیر دارد و اگر نماز گزار ۵ تکبیر باین ترتیب بگوید کافی است.

- ۱- بعد از نیت و گفتن تکبیر اول بگوید:
اشهد ان لا اله الا الله، و ان محمداً رسول الله.
- ۲- و بعد از تکبیر دوم بگوید:
اللهم صل علی محمد و آل محمد...
- ۳- و بعد از تکبیر سوم بگوید:
اللهم اغفر للمؤمنین و المؤمنات...
- ۴- و بعد از تکبیر چهارم اگر میت مرد است بگوید:
اللهم اغفر لهذا میت ... و اگر زن است بگوید اللهم اغفر لهذا الميت ...
- ۵- و بعد تکبیر پنجم را بگوید. نماز تمام است. (مسئله ۶۰۸)

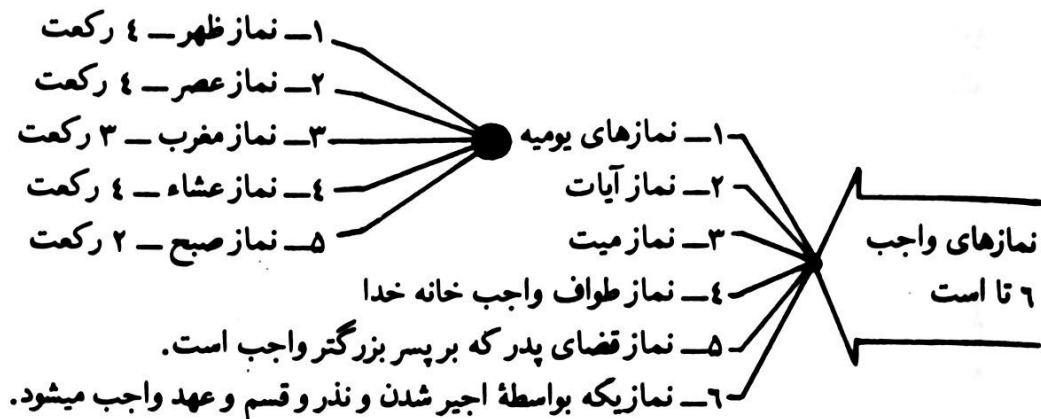
احکام نماز میت

•• نماز میت باید بعد از غسل و حنوط و کفن کردن او خوانده شود و اگر پیش از اینها یا در بین اینها بخوانند اگر چه از روی فراموشی یا نداشتن مسئله باشد کافی نیست. (مسئله ۵۹۵)

•• کسیکه میخواهد نماز میت بخواند لازم نیست با وضو یا غسل یا تیمم باشد و بدن و لباسش پاک باشد و اگر لباس او غصبی هم باشد اشکال ندارد اگر چه احتیاط مستحب آنست که تمام چیزهایی را که در نمازهای دیگر لازم است رعایت کند. (مسئله ۵۹۶)

•• کسیکه به میت نماز میخواند باید رو به بقیله باشد و نیز واجبست میت را مقابل او به پشت بخوابانند بطوریکه سر او بطرف راست نماز گزار و پای او بطرف چپ نماز گزار باشد. (مسئله ۵۹۷)

اگر میت وصیت کرده باشد که شخص معینی بر او نماز بخواند احتیاط واجب آنستکه آن شخص از ولی میت اجازه بگیرد و بنا بر احتیاط واجب ولی هم اجازه بدهد. (مسئله ۶۰۵)

(مخصوص) چوب صافیرا (شاخص) که در زمین فرو کنیم وقتی سایه باخترین درجه کمی رسید و دو مرتبه به سوی مشرق رو به زیاد شدن گذاشت ظهر شرعی است و از اول ظهر تا وقتیکه از ظهر باندازه خواندن نماز ظهر بگذرد وقت مخصوص ظهر است. (مسئله ۷۲۹ و ۷۳۱)

(مشترک) ما بین وقت مخصوص نماز ظهر و وقت مخصوص نماز عصر وقت مشترک نماز ظهر و عصر است. (مسئله ۷۳۱)

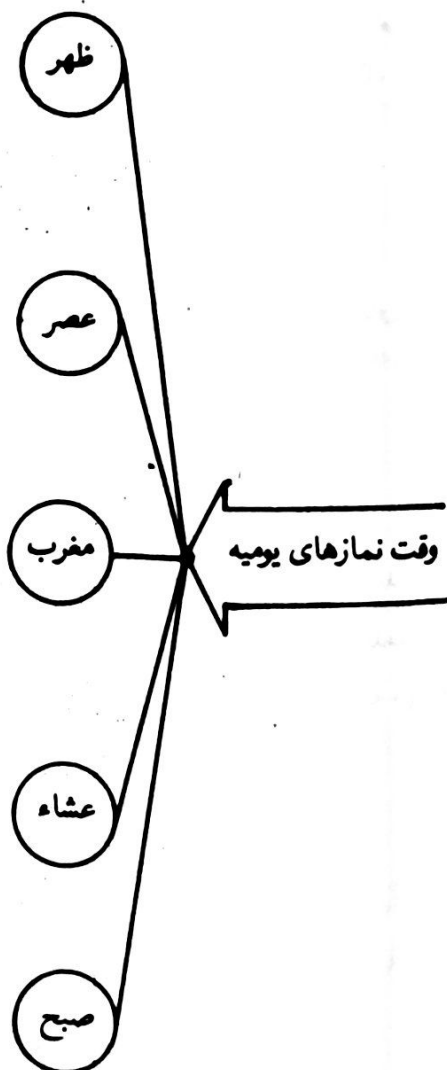
(مخصوص) موقعیکه باندازه خواندن نماز عصر وقت به مغرب مانده باشد. (مشترک) ما بین وقت مخصوص ظهر و عصر.

(مخصوص) مغرب موقعی است که سرخی طرف مشرق که بعد از غروب آفتاب پیدا میشود از بین برود (مسئله ۷۳۵) و وقت مخصوص نماز مغرب از اول مغرب است تا وقتیکه از مغرب باندازه خواندن سه رکعت نماز بگذرد. (مسئله ۷۳۶)

(مشترک) ما بین وقت مخصوص مغرب و عشاء مشترک است

(مخصوص) موقعی است که باندازه خواندن نماز عشاء به نصف شب مانده باشد. (مشترک) ما بین وقت مخصوص مغرب و عشاء.

نزدیک اذان صبح از طرف مشرق سفیده ای رو به بالا حرکت میکند که آنرا فجر اول گویند موقعیکه آن سفیده پهن شد فجر دوم و اول وقت نماز صبح است و آخر وقت نماز صبح موقعی است که آفتاب بیرون میآید. (مسئله ۷۴۱)

احکام وقت نماز

۱- موقعی انسان میتواند مشغول نماز شود که یقین کند وقت داخل شده است یا دو مرد عادل بداخل شدن وقت خبر دهند.
(مسئله ۷۴۲)

•••••

۲- انسان باید نماز عصر را بعد از نماز ظهر و نماز عشاء را بعد از نماز مغرب بخواند و اگر عمداً نماز عصر را پیش از نماز ظهر و نماز عشاء را پیش از نماز مغرب بخواند باطل است. (مسئله ۷۵۵)

•••••

۳- اگر وقت نماز بقدری تنگ است که بواسطه بجا آوردن بعضی از کارهای مستحب نماز مقداری از آن بعد از وقت خوانده میشود باید آن مستحب را بجا نیاورد، مثلاً اگر بواسطه خواندن قنوت مقداری از نماز بعد از وقت خوانده میشود باید قنوت نخواند.
(مسئله ۷۴۷)

•••••

۴- کسیکه باندازه خواندن یک رکعت نماز وقت دارد باید نماز را به نیت اداء بخواند ولی نباید عمداً نماز را تا این وقت تأخیر بیندازد.
(مسئله ۷۴۸)

•••••

۵- اگر از روی معصیت یا بواسطه عذری نماز مغرب یا نماز عشاء را تا نصف شب نخواند بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از اذان صبح بدون اینکه نیت اداء وقضا کند به قصد ما فی الذمه بجا آورد.
(مسئله ۷۴۰)

•••••

لازم به تذکر است: کسیکه شک دارد در اینکه مغرب شده یا نه اگر تا این وقت نماز نخوانده باید نیت ما فی الذمه کند.

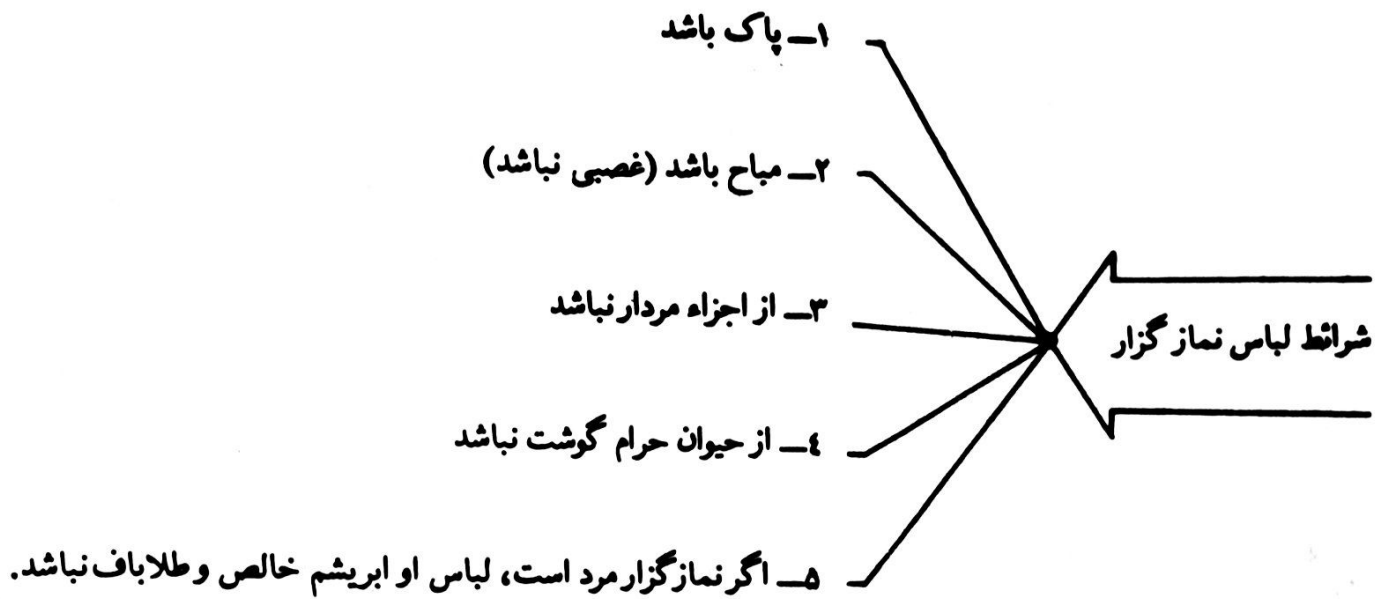
- راههای پیدا کردن قبله
- ۱- کسیکه میخواهد نماز بخواند باید برای پیدا کردن قبله کوشش کند تا یقین کند که قبله کدام طرف است.
  - ۲- و میتواند بگفته دو شاهد عادل که از روی نشانه‌های حسی شهادت میدهند، عمل کند.
  - ۳- یا بقول کسیکه از روی قاعده علمی قبله را می‌شناسد و محل اطمینان است عمل کند.
  - ۴- و اگر اینها ممکن نشد باید بگمانی که از محراب مسجد مسلمانان یا قبرهای آنان یا از راههای دیگر پیدا میشود عمل نماید. (مسئله ۷۸۲)

- احکام قبله
- اگر برای پیدا کردن قبله وسیله‌ای ندارد یا اینکه کوشش کرده گمانش بطرفی نمیرود چنانچه وقت نماز وسعت دارد باید چهار نماز به چهار طرف بخواند و اگر باندازه چهار نماز وقت ندارد باید به اندازه ای که وقت دارد نماز بخواند...
  - اگر یقین یا گمان کند که قبله در یکی از دو طرف است باید بهر دو طرف نماز بخواند ولی احتیاط مستحب آنست که در صورت گمان به چهار طرف نماز بخواند. (مسئله ۷۸۵)

- چگونگی رو بقبله بودن
- ۱- ایستاده: باید طوری بایستد که بگویند رو به قبله ایستاده و لازم نیست زانوهای او و نوک پای او هم رو بقبله باشد. (مسئله ۷۷۷)
  - ۲- نشسته: اگر نمیتواند بطور معمول بنشیند و در موقع نشستن کف پاها را بزمین میگذارد باید در موقع نماز صورت و سینه و شکم او رو بقبله باشد و لازم نیست ساق پای او رو بقبله باشد (مسئله ۷۷۸)

- خوابیده
- ۱- به پهلو راست طوری بخوابد که جلوی بدن او رو بقبله باشد.
  - ۲- و اگر ممکن نباشد باید به پهلو چپ طوری بخوابد که جلوی بدن او رو بقبله باشد.
  - ۳- و اگر این را هم نتواند باید به پشت بخوابد بطوریکه کف پای او رو بقبله باشد. (مسئله ۷۷۹)

یادآوری: (سه نوع ایستاده، نشسته و خوابیده در مسائل قیام مفصل ذکر شده از مسئله ۹۶۹ تا ۹۷۶).
 نماز مستحبی را میشود در حال راه رفتن و سواری خواند و اگر انسان در این دو حال نماز مستحبی را بخواند لازم نیست رو به قبله باشد. (مسئله ۷۸۱)

(مسئله ۷۹۸)

احکام پاک بودن لباس و بدن

حکم نماز	توضیح لباس و بدن
نمازش باطل است	۱ اگر کسی عمداً با بدن یا لباس نجس نماز بخواند. (مسئله ۷۹۹)
نمازش باطل است	۲ کسی که نمی داند با بدن و لباس نجس نماز باطل است و بخواند. (مسئله ۸۰۰)
نمازش باطل است	۳ اگر بواسطه ندانستن مسئله چیز نجسی را نداند نجس است و با آن نماز بخواند. (مسئله ۸۰۱)
نمازش باطل است	۴ اگر فراموش کند که بدن یا لباسش نجس است و درین نماز یا بعد از آن یادش بیاید، باید نماز را دو باره بخواند و اگر وقت گذشته است، قضاء نماید. (مسئله ۸۰۳)

نمازش صحیح است	۵ اگر نداند که بدن یا لباسش نجس است و بعد از نماز بفهمد نجس بوده نماز او صحیح است ولی احتیاط مستحب آن است که اگر وقت دارد دو باره آن نماز را بخواند. (مسئله ۸۰۲)
نمازش صحیح است	۶ کسی که در پاک بودن بدن یا لباس خود شک دارد، چنانکه نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد که بدن یا لباسش نجس بوده، نماز او صحیح است. (مسئله ۸۰۷)
نمازش صحیح است	۷ اگر لباس را آب بکشد و یقین کند که پاک شده است و با آن نماز بخواند و بعد از نماز بفهمد، پاک نشده، نمازش صحیح است. (مسئله ۸۰۸)

احکام لباس نمازگزار

۱- لباس نمازگزار باید مباح باشد و کسی که می داند پوشیدن لباس غضبی حرام است اگر عمداً در لباس غضبی یا در لباسی که نخ یا دکمه یا چیز دیگر آن غضبی است نماز بخواند، باید آن نماز را دوباره با لباس غیر غضبی بخواند. (مسئله ۸۱۵)

۲- اگر با عین پولیکه خمس و زکات آنرا نداده، لباس بخرد، نماز خواندن در آن لباس باطل است، با احتیاط واجب و همچنین است اگر بزمه بخرد و در موقع معامله، قصدش این باشد که از پولیکه خمس یا زکاتش را نداده، بدهد. (مسئله ۸۲۰)

۳- لباس نمازگزار باید از حیوان حرام گوشت نباشد و اگر موئی از آن هم همراه نمازگزار باشد، نماز او باطل است. (مسئله ۸۲۴)
توجه: (مطابق این مسئله، اگر موی گربه در بدن و لباس نمازگزار باشد، نمازش باطل است) چون گربه یک حیوان حرام گوشت است.

۴- اگر چیزی از مردار حلال گوشت مانند مو و پشم که روح ندارد، همراه نمازگزار باشد، یا با لباسی که از آنها تهیه کرده اند نماز بخواند، نمازش صحیح است. (مسئله ۸۲۳)

۵- اگر شک داشته باشد که لباسی از حیوان حلال گوشت است یا حرام گوشت، چه در داخله تهیه شده باشد، چه در خارجه، نماز خواندن با آن مانعی ندارد. (مسئله ۸۲۷)

۶- زینت کردن به طلا (مثل آویختن زنجیر طلا به سینه و انگشتر طلا بدست کردن و بستن ساعت مچی طلا به دست) برای:

زن

مرد

در نماز و غیر نماز اشکال ندارد

حرام و نماز خواندن با آنها باطل است و احتیاط واجب آن است که از استعمال عینک طلا هم خودداری کند.

در ۵ مورد اگر لباس و بدن یا لباس نمازگزار پاک نباشد، نماز او صحیح است.

۱- لباسهای کوچک او مانند جوراب و عرقچین نجس باشد.

۲- لباس زنی که پرستار بچه است به بول بچه نجس شده باشد.

فقط لباس نمازگزار نجس
باشد (۲ صورت)

۱- آنکه بواسطه زخم یا جراحت یا دملی که در بدن اوست، لباس یا بدنش بخون آلوده شود.

۲- بدن یا لباس او بمقدار کمتر از درهم (که تقریباً به اندازه دو ریالی می شود) بخون آلوده باشد.

فقط بدن یا لباس نمازگزار
نجس باشد (۳ مورد)

۳- ناچار باشد با بدن یا لباس نجس نماز بخواند. (مسئله ۸۴۸)

۱- خون بدن انسان یا حیوان حلال گوشت اگر چه در چند جای بدن و لباس باشد در صورتی که رویهم کمتر از درهم باشد، نماز خواندن با آن اشکال ندارد. (مسئله ۸۵۵)

۲- اگر بدن یا لباس خونی نشود ولی بواسطه رسیدن بخون نجس شود، اگر چه مقداری که نجس شده کمتر از درهم باشد، نمی شود با آن نماز خواند. (مسئله ۸۵۹)

۳- اگر خون روی لباسی که آستر دارد بریزد و به آستر آن برسد و یا به آستر بریزد و روی لباس خونی شود، باید هر کدام را جدا حساب نمود، پس اگر خون روی لباس و آستر کمتر از درهم باشد، نماز با آن صحیح است. (مسئله ۸۵۷)

۴- اگر لباسهای کوچک نمازگزار مثل عرقچین و جوراب که نمی شود با آنها عورت را پوشانید نجس باشد، چنانچه از مردار و حیوان حرام گوشت درست نشده باشد، نماز با آنها صحیح و نیز اگر با انگشتی نجس نماز بخواند اشکال ندارد. (مسئله ۸۶۱)

۵- اگر در بدن یا لباس نمازگزار، خون زخم یا جراحت یا دمل باشد، چنانچه طوری است که آب کشیدن بدن یا لباس یا عوض کردن لباس برای بیشتر مردم یا برای خصوص او سخت است، تا وقتی که مشقت برای بیشتر مردم باشد در فرض اول و یا مشقت برای خصوص او باشد در فرض دوم، می تواند با آن خون نماز بخواند، و همچنین است اگر چرکی که با خون بیرون آمده یا دوائی که روی زخم گذاشته اند و نجس شده، در بدن یا لباس او باشد. (مسئله ۸۴۹)

بعضی از احکام بدن یا
لباسی که به خون و غیره
نجس شده

- مکان نماز گزار ۵ شرط دارد
- ۱- مباح باشد (غصبی نباشد)
  - ۲- بی حرکت باشد
  - ۳- بلندی سقف آن طوری باشد که بتوان ایستاد
  - ۴- اگر نجس است، بطوری نباشد که تری در لباس و بدن اثر کند.
  - ۵- محل سجده و زانوها، بیش از ۴ انگشت بسته، پست تر یا بلندتر نباشد و احتیاط واجب آن است که از سر انگشتان پا هم بیشتر از این پست تر یا بلندتر نباشد.

***

- جاهائیکه بخاطر غصبی بودن مکان نماز باطل است
- ۱- در ملکیتی که منفعت آن مال دیگری است بدون اجازه کسی که منفعت ملک مال او می باشد مثلاً در خانه اجاره ای، اگر صاحب خانه یا دیگری بدون اجازه کسی که آن خانه را اجاره کرده نماز بخواند باطل است.
  - ۲- در ملکیتی که دیگری در آن حقی دارد مثلاً اگر میت وصیت کرده باشد که ثلث مال او را به مصرفی برسانند، تا وقتی که ثلث را جدا نکنند. (مسئله ۸۶۷)
  - ۳- کسی که در مسجد نشسته، اگر دیگری جای او را غصب کند و در آنجا نماز بخواند، بنا بر احتیاط واجب باید دوباره نمازش را در محل دیگر بخواند. (مسئله ۸۶۷)
  - ۴- اگر بداند جائی غصبی است و نداند که در جای غصبی نماز باطل است و در آنجا نماز بخواند نمازش باطل است. (مسئله ۸۷۰)
  - ۵- کسی که در ملکیتی با دیگری شریک است اگر سهم او جدا نباشد، بدون اجازه شریکش نمی تواند در آن ملک تصرف کند و نماز بخواند. (مسئله ۸۷۲)
  - ۶- تصرف در ملک میتی که خمس یا زکات بدهکار است، حرام و نماز در آن باطل است مگر آنکه بدهکاری او را بدهند. (مسئله ۸۷۵)
  - ۷- در زمین بسیار وسیعی که از ید دور و چراگاه حیوانات است اگر چه صاحبانش راضی نباشند، نماز خواندن و نشستن و خوابیدن در آن اشکال ندارد و در زمینهای زراعتی هم که نزدیک ده است و دیوار ندارد اگر چه در بین مالکین آنها صغیر و دیوانه باشند نماز و عبور و تصرفات جزئی اشکال ندارد ولی اگر یکی از صاحبانش ناراضی باشند، تصرف در آن حرام و نماز باطل است. (مسئله ۸۷۹)

احکام مکان نمازگزار

۱- مکان نمازگزار باید بیحرکت باشد و اگر بواسطه تنگی وقت یا جهت دیگر ناچار باشد در جائیکه حرکت دارد (مانند اتومبیل و کشتی و ترن) نماز بخواند، بقدری که ممکن است باید در حال حرکت چیزی نخواند و اگر آنها از قبله بطرف دیگر حرکت کنند، بطرف قبله برگردد. (مسئله ۸۸۰)

۲- نماز خواندن در اتومبیل و کشتی و ترن و مانند اینها وقتی ایستاده اند، مانعی ندارد. و یا اینکه در حال حرکت باشند ولی حرکت آنها طوری باشد که سبب اضطراب بدن نمازگزار نشود، حرکت تبعی مانعی ندارد. (مسئله ۸۸۱)

۳- روی خرمن گندم و جو و مانند اینها که نمیشود بی حرکت ماند، نماز باطل است. (مسئله ۸۸۲)

۴- در جائیکه ماندن در آن حرام است، مثلاً زیر سقفی که نزدیک است خراب شود باید نماز نخواند ولی اگر خواند باطل نیست و همچنین روی چیزی که ایستادن و نشستن روی آن حرام است مثل فرش که اسم خدا بر آن نوشته شده باید نماز نخواند ولی اگر خواند صحیح است. (مسئله ۸۸۳)

۵- جائیکه پیشانی را بر آن می گذارند، اگر نجس باشد در صورتیکه خشک هم باشد نماز باطل است و احتیاط مستحب آن است که مکان نمازگزار اصلاً نجس نباشد.

۶- بودن مرد و زن نامحرم در جای خلوت مکروه است و احتیاط شدید در ترک آن است و احتیاط در نماز نخواندن در آنجا است لیکن اگر خواند، نمازش باطل نیست. (مسئله ۸۸۹)

توجه: چون مسائل این درس نسبت به کلاس کم است، مربی محترم (در صورت بودن وقت) مسائل درس قبل را تکرار کرده و توضیح دهد.

۱- نجس کردن زمین و سقف و بام و طرف داخل دیوار مسجد حرام است و هرکس که بفهمد نجس شده است باید فوراً نجاست آنرا برطرف کند و احتیاط واجب آن است که طرف بیرون دیوار مسجد را هم نجس نکنند و اگر نجس شود، نجاستش را برطرف نمایند مگر آنکه واقف آنرا جزء مسجد قرار نداده باشد. (مسئله ۹۰۰)

*****

۲- اگر ببینند مسجد نجس است باید اول مسجد را تطهیر کند بعد نماز بخواند و چنانچه اول نماز بخواند، معصیت کرده ولی نماز او صحیح است. (مسئله ۷۵۴)

*****

۳- اگر مسجد را غصب کنند و بجای آن خانه و مانند آن بسازند که دیگر به آن مسجد نگویند، باز هم بنا بر احتیاط واجب، نجس کردن آن حرام و تطهیر آن واجب است. (مسئله ۹۰۳)

*****

۴- اگر حصیر مسجد نجس شود بنا بر احتیاط واجب باید آنرا آب بکشند ولی چنانچه بواسطه آب کشیدن خراب میشود و بریدن جای نجس بهتر است، باید آنرا ببرند و اگر کسیکه نجس کرده ببرد، باید خودش اصلاح کند. (مسئله ۹۰۵)

*****

۵- بردن عین نجس مانند خون در مسجد اگر بی احترامی به مسجد باشد حرام است و همچنین بردن چیزی که نجس شده در صورتیکه بی احترامی بمسجد باشد حرام است. (مسئله ۹۰۶)

*****

۶- اگر مسجد خراب هم بشود، نمی توانند آنرا بفروشند یا داخل ملک و جاده نمایند. (مسئله ۹۰۹)

*****

۷- فروختن در و پنجره و چیزهای دیگر مسجد حرام است و اگر مسجد خراب شود باید اینها را صرف تعمیر همان مسجد کنند و چنانچه بدرد آن مسجد نخورد باید در مسجد دیگر مصرف شود ولی اگر بدرد مسجدهای دیگر هم نخورد می توانند آنرا بفروشند و پول آنرا اگر ممکن است صرف تعمیر همان مسجد و گرنه صرف تعمیر مسجد دیگر نمایند. (مسئله ۹۱۰)

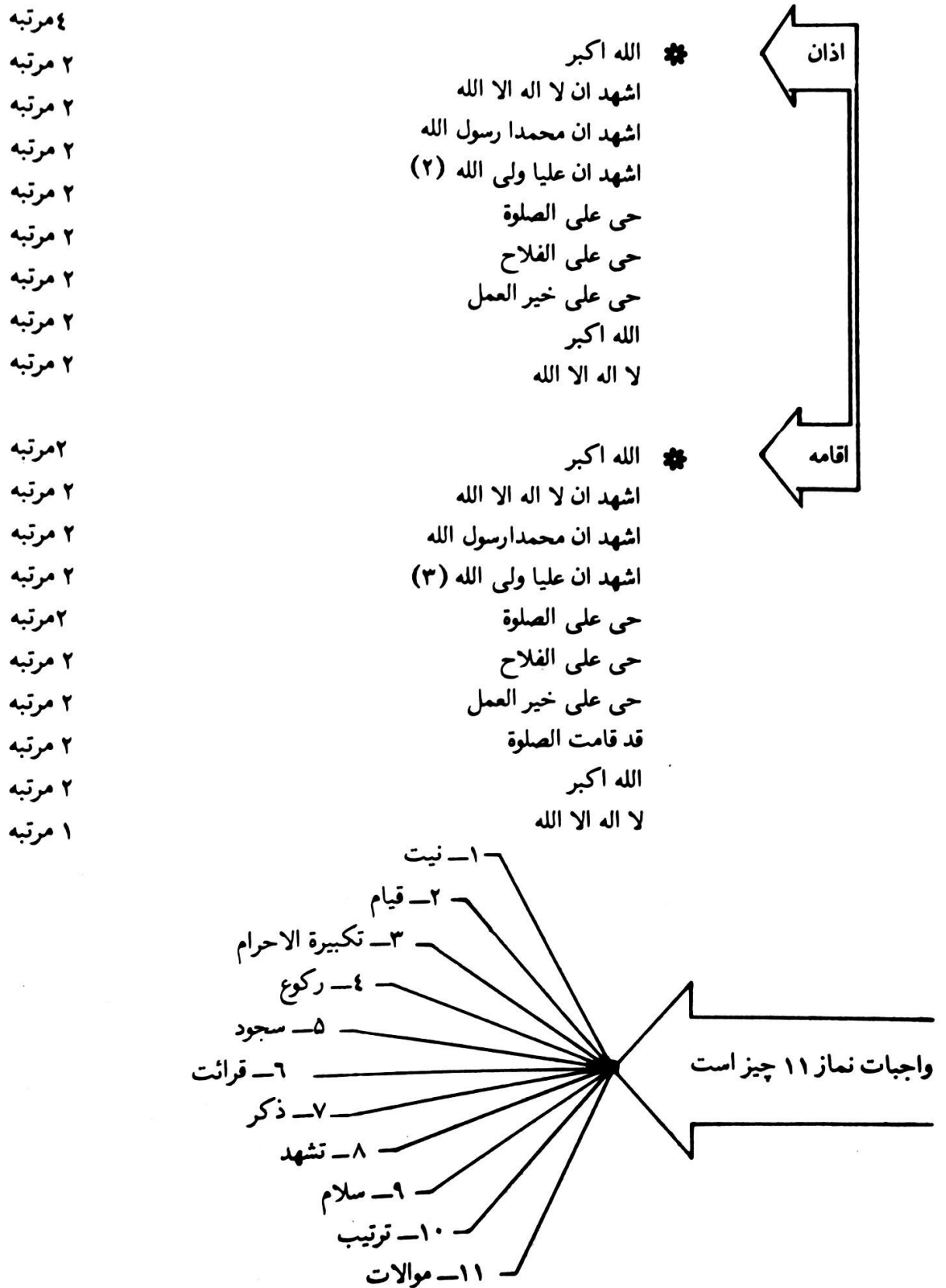
*****

۸- ... نباید صورت چیزهاییکه مثل انسان و حیوان روح دارد در مسجد نقش کنند و نقاشی چیزهاییکه روح ندارد مثل گل و بوته مکروه است. (مسئله ۹۰۸)

استفتاء از امام: - داخل شدن در مسجد با پای عرق کرده که باعث آلوده شدن فرش مسجد میشود و بوی عرق، مردم را اذیت میکند چه حکمی دارد؟ ج - اگر فرش مسجد آلوده میشود و مؤمنین اذیت میشوند اجتناب نمایند.

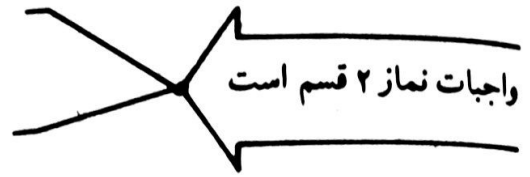
برای مرد و زن مستحب است پیش از نمازهای یومیه اذان و اقامه بگویند (۱)... (مسئله ۹۱۶)

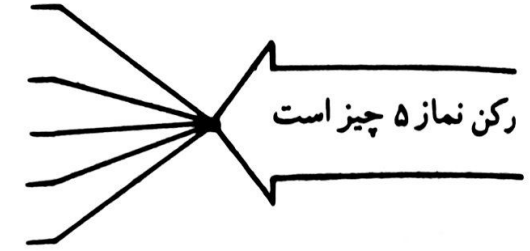
(۱) اذان و اقامه به خاطر اهمیت فراوانشان ذکر شده اند، گرچه مستحبند.

(۳ و ۲) - اشهد ان عليا ولي الله جزو اذان و اقامه نیست ولی خوبست بعد از اشهد ان محمدا رسول الله بقصد قربت گفته شود. (مسئله ۹۱۹)

- ۱- رکن: آن واجباتی است که اگر انسان آنها را بجا نیاورد یا در نماز اضافه کند عمداً باشد یا اشتبهاً نماز باطل میشود.
- ۲- غیر رکن: یعنی اگر عمداً کم یا زیاد شود نماز باطل میشود و چنانچه اشتبهاً کم یا زیاد گردد نماز باطل نمیشود.

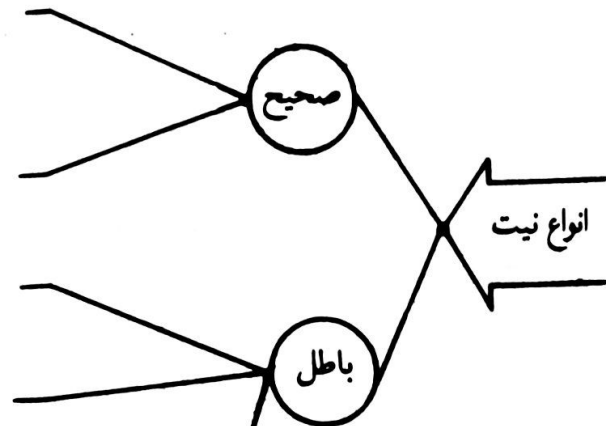
- ۱- نیت
- ۲- تکبیرة الاحرام یعنی گفتن الله اکبر در اول هر نماز
- ۳- قیام در موقع گفتن تکبیرة الاحرام و قیام متصل بر رکوع، یعنی ایستادن پیش از رکوع.
- ۴- رکوع
- ۵- دو سجده

(مسئله ۹۴۲)

۱- نیت

- ۱- با قصد قربت: انسان باید نماز را به نیت قربت، یعنی برای انجام فرمان خداوند عالم بجا آورد و لازم نیست نیت را از قلب خود بگذراند یا مثلاً بزبان بگوید که چهار رکعت نماز میخوانم قربة الی الله. (مسئله ۹۴۳)
- ۲- از اول تا آخر نماز به نیت خود باقی باشد. (مسئله ۹۴۵)

- ۱- از نیت بیرون رود (غافل) - اگر در بین نماز بطوری غافل شود که اگر پرسند چه میکنی؟ نداند چه بگوید باطل است. (مسئله ۹۴۵)
- ۲- نوع نماز را معلوم نکند - مثلاً در نماز ظهر یا عصر نیت کند که چهار رکعت نماز میخوانم و معین نکند ظهر است یا عصر. (مسئله ۹۴۴)

- ۱- برای نشان دادن بمردم (فقط برای مردم)
- ۲- خدا و مردم هر دو را در نظر بگیرد. (مسئله ۹۴۶)
- ۳- قسمتی را برای غیر خدا بجا آورد واجب باشد مثل حمد و سوره یا مستحب مانند قنوت.
- ۴- تمام نماز را برای خدا بجا آورد ولی برای نشان دادن بمردم در جای مخصوصی مثل مسجد یا در وقت مخصوصی مثل اول وقت یا بطرز مخصوصی مثلاً با جماعت بخواند. (مسئله ۹۴۷)

۳- ریا کند:

۲- تکبيرة الاحرام

۱- حروف الله و حروف اکبر و دو کلمه الله اکبر را پشت سر هم بگوید.

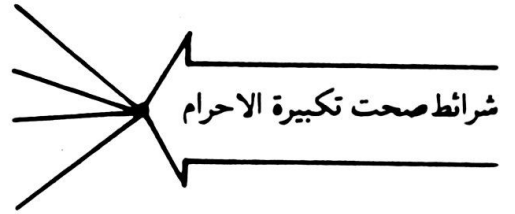
(مسئله ۹۴۸)

۲- به عربی صحیح گفته شود.

۳- بنا بر احتیاط واجب به چیزی که پیش از آن میخوانند مثلاً به اقامه نچسباند.

(مسئله ۹۴۹)

۴- موقع گفتن، بدن آرام باشد. (مسئله ۹۵۱)

توجه: اگر انسان بخواهد الله اکبر را به چیزی که بعد از آن میخوانند مثلاً به بسم الله الرحمن الرحيم بچسباند، باید (ر) اکبر را پیش (صدای ُ) بدهد. (مسئله ۹۵۰)

۳- قیام

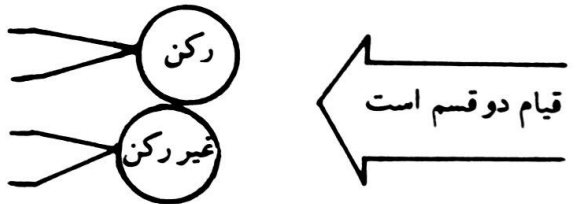
قیام در موقع گفتن تکبيرة الاحرام

قیام پیش از رکوع که آن را قیام متصل به رکوع میگویند.

قیام در موقع خواندن حمد و سوره

قیام بعد از رکوع

(مسئله ۹۵۸)

۱- واجب است پیش از گفتن الله اکبر و بعد از آن مقداری بایستد تا یقین کند که در حال ایستادن تکبیر گفته است.

(مسئله ۹۵۹)

۲- موقعی که ایستاده، باید بدن را حرکت ندهد.

۳- خم نشود به طرفی

۴- به جایی تکیه نکند ولی اگر از روی ناچاری باشد یا در حال خم شدن برای رکوع پاها را حرکت دهد، اشکال ندارد.

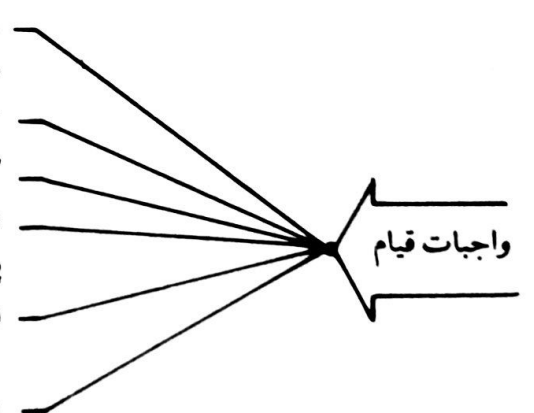
(مسئله ۹۶۱)

۵- واجب است در موقع ایستادن هر دو پا روی زمین باشد...

(مسئله ۹۶۳)

۶- بین پاها زیاد فاصله نباشد - کسی که می تواند درست بایستد اگر پاها را خیلی گشاد بگذارد که به حال ایستادن معمولی نباشد نمازش باطل است.

(مسئله ۹۶۴)

مستحب است پاها را از سه انگشت باز تا یک وجب فاصله دهد (اگر مرد است) و اگر زن است پاها را به هم بچسباند. (مسئله ۹۷۷)

••• اگر در حال حرکت بدن ذکر بگوید، مثلاً موقع رفتن به رکوع یا رفتن به سجده تکبیر بگوید، چنانچه آنرا به قصد ذکر که در نماز دستور داده اند بگوید، باید احتیاطاً نماز را دوباره بخواند و اگر به این قصد نگوید، بلکه بخواهد ذکر گفته باشد، صحیح است.

(مسئله ۹۶۶)

۴- رکوع

- ۱- باید باندازه ای خم شود که بتواند دست را بزانو بگذارد. (مسئله ۱۰۲۲)
- اگر باندازه رکوع خم شود ولی دستها را بزانونگذارداشکال ندارد. (مسئله ۱۰۲۳)
- ۲- کسیکه نشسته رکوع میکند باید بقدری خم شود که صورتش مقابل زانوها برسد و بهتر است بقدری خم شود که صورت نزدیک جای سجده برسد. (مسئله ۱۰۲۷)

رکوع

احکام رکوع

ذکر رکوع

- ۱- انسان هر ذکری در رکوع بگوید کافی است ولی احتیاط واجب آن است که بقدر سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی العظیم و بحمده کمتر نباشد. (مسئله ۱۰۲۸)
- ۲- در رکوع باید بمقدار ذکر واجب بدن آرام باشد و در ذکر مستحب اگر هم آن را بقصد ذکر بیکه برای رکوع دستور داده اند بگوید بنا بر احتیاط واجب آرام بودن بدن لازم است. (مسئله ۱۰۳۰)
- ۳- اگر پیش از آنکه بمقدار رکوع خم شود و بدن آرام گیرد عمداً ذکر را بگوید نمازش باطل است. (مسئله ۱۰۳۲)

۵- سجود

- ۱- آن است که پیشانی و کف دو دست و سر دو زانو و سر دو انگشت بزرگ پاها را بر زمین بگذارد. (مسئله ۱۰۴۵)
- ۲- اگر موقعیکه ذکر سجده را میگوید یکی از هفت عضورا عمداً از زمین بردارد نماز باطل میشود ولی موقعیکه مشغول ذکر نیست اگر غیر پیشانی جاهای دیگر را از زمین بردارد و دوباره بگذارد اشکال ندارد. (مسئله ۱۰۵۴)

سجود

احکام سجود

ذکر سجود

- ۱- در سجده هر ذکری بگوید کافی است ولی احتیاط واجب آنست که مقدار ذکر از سه مرتبه سبحان الله یا یک مرتبه سبحان ربی الاعلی و بحمده کمتر نباشد... (مسئله ۱۰۴۹)
  - ۲- بعد از سجده اول باید بنشینند تا بدن آرام گیرد و دوباره به سجده برود. (مسئله ۱۰۵۶)
  - ۳- باید بین پیشانی و آنچه بر آن سجده میکند چیزی نباشد پس اگر مهر بقدری چرک باشد که پیشانی بخود مهر نرسد سجده باطل است ولی اگر مثلاً رنگ مهر تغییر کرده باشد اشکال ندارد. (مسئله ۱۰۶۰)
- (لازم به تذکر است که بعضی از مسائل رکوع با سجده مشترک است)

* ۷ و ۶ قرائت و ذکر

۱- در نمازهای واجب یومیه باید اول حمد و بعد از آن یک سوره تمام بخواند.
(مسئله ۹۷۸)

•• و در نمازهای مستحبی حمد واجب و شرط صحت نماز است اما سوره واجب نیست گرچه بواسطه نذر و نظیر آن واجب شود.
(تحریر الوسیله ج ۱ مسئله ۲ ص ۱۶۵)

۲- بر مرد واجب است حمد و سوره نماز صبح و مغرب و عشاء را بلند بخواند و بر مرد و زن واجب است حمد و سوره نماز ظهر و عصر را آهسته بخواند. (مسئله ۹۹۲)

۳- اگر در جائیکه باید نماز را بلند بخواند عمداً آهسته بخواند و در جائیکه باید آهسته بخواند عمداً بلند بخواند نمازش باطل است ولی اگر از روی فراموشی یا ندانستن مسئله باشد صحیح است. (مسئله ۹۹۵)

۱- در رکعت سوم و چهارم میتواند فقط یک حمد بخواند یا سه مرتبه تسبیحات اربعه یعنی (سبحان الله والحمد لله ولا اله الا الله والله اکبر) و اگر یکمرتبه هم تسبیحات اربعه بگوید کافی است و میتواند در یک رکعت حمد و در رکعت دیگر تسبیحات بگوید و بهتر است در نماز جماعت در هر دو رکعت تسبیحات بخواند و در نماز فردای فرقی نیست (مسئله ۱۰۰۵)

۲- در تنگی وقت باید تسبیحات اربعه را یک مرتبه بگوید. (مسئله ۱۰۰۶)

۳- بر مرد و زن واجب است که در رکعت سوم و چهارم نماز حمد یا تسبیحات را آهسته بخواند. (مسئله ۱۰۰۷)

رکعت اول - دوم

رکعت سوم - چهارم

احکام
قرائت و ذکر

توجه: در پایان این درس، حمد و سوره و بقیه ذکرهای نماز پرسیده شود و غلطهای آنها تصحیح گردد.

۸- تشهد

در رکعت دوم تمام نمازهای واجب و رکعت سوم نماز مغرب و رکعت چهارم نماز ظهر و عصر و عشاء باید انسان بعد از سجده دوم بنشیند و در حال آرام بودن بدن تشهد بخواند یعنی بگوید: اشهد ان لا اله الا الله وحده لا شریک له و اشهد ان محمدا عبده و رسوله اللهم صل علی محمد و آل محمد.

(مسئله ۱۱۰۰)

*****

۹- سلام

بعد از تشهد رکعت آخر نماز مستحب است در حالیکه نشسته و بدن آرام است بگوید: السلام علیک ایها النبی ورحمة الله و برکاته و بعد از آن واجب است یا بگوید: السلام علیکم وبنابر احتیاط واجب اضافه کند ورحمة الله و برکاته یا بگوید: السلام علینا وعلی عبادالله الصالحین.

(مسئله ۱۱۰۵)

*****

۱۰- ترتیب

اگر عمداً ترتیب نماز را بهم بزند، مثلاً سوره را پیش از حمد بخواند و نیز اگر عمداً و یا سهواً رکنی را به رکن دیگر مقدم بدارد، مثلاً سجده را پیش از رکوع انجام دهد، نماز باطل میشود.

(مسئله ۱۱۰۸)

*****

۱۱- موالات

انسان باید نماز را با موالات بخواند، یعنی کارهای نماز مانند رکوع و سجود و تشهد را پشت سر هم بجا آورد و چیزهایی را که در نماز می خواند بطوری که معمول است پشت سر هم بخواند و اگر بقدری بین آنها فاصله بیندازد که نگویند نماز میخواند نمازش باطل است اگر چه بطور سهوی باشد.

(مسئله ۱۱۱۴)

• اگر در نماز عمداً بین حرفها یا کلمات فاصله بیندازد و فاصله بقدری نباشد که صورت نماز از بین برود بنابر احتیاط واجب نمازش باطل میشود و اگر سهواً باشد چنانچه مشغول رکن بعد نشده باشد باید آن حرفها یا کلمات را بطور معمول بخواند و اگر مشغول رکن بعد شده باشد نمازش صحیح است.

(مسئله ۱۱۱۵ و تحریر الوسیله)

مستحبات:

۱- در تمام نمازهای واجب و مستحب پیش از رکوع رکعت دوم مستحب است قنوت بخواند.

۲- مستحب است انسان بعد از نماز مقداری مشغول تعقیب که بیش از همه تعقیبات تسبیحات حضرت زهرا (سلام الله علیها) سفارش شده، بشود.

۳- هر وقت انسان اسم یا لقب یا کنیه حضرت رسول (صلی الله علیه و آله) را بگوید یا بشنود مستحب است صلوات بفرستد اگر چه در نماز باشد.

- ۱- باید بر زمین و چیزهای غیر خوراکی که از زمین میروید مانند چوب و برگ درخت سجده کرد. (مسئله ۱۰۷۶)
- ۲- چیزهایی که از زمین میروید و خوراک حیوانست مثل علف و کاه. (مسئله ۱۰۷۸)
- ۳- گلخانه‌ای که خوراکی نیستند. (مسئله ۱۰۷۹)
- ۴- سنگ آهک
- ۵- سنگ گچ
- ۶- گچ
- ۷- آهک پخته
- ۸- آجر
- ۹- کوزه گلی و مانند اینها. (مسئله ۱۰۸۱)
- ۱۰- گل و خاک سستی که پیشانی روی آن آرام نمیگیرد اگر بعد از آنکه مقداری فرو رفت و آرام بگیرد اشکال ندارد (مسئله ۱۰۸۵)
- ۱۱- کاغذ اگر از چیزهایی که سجده بر آن صحیح است مثلاً از کاه ساخته باشند میشود بر آن سجده کرد و سجده بر کاغذی که از پنبه و مانند آن ساخته شده اشکال ندارد. (مسئله ۱۰۸۲)

سجده بر چه چیزهایی صحیح است؟...

- ۱- چیزهای خوراکی
- ۲- چیزهای پوشاکی
- ۳- چیزهای معدنی (مانند طلا، نقره، عقیق، فیروزه) (مسئله ۱۰۷۶)
- ۴- برگ درخت مو اگر تازه باشد (بنابر احتیاط واجب). (مسئله ۱۰۷۷)
- ۵- دواهای خوراکی که از زمین میروید (مانند بنفشه، گل گاوبان). (مسئله ۱۰۷۹)
- ۶- گیاهی که خوردن آن در بعضی از شهرها معمول است و در شهرهای دیگر معمول نیست.
- ۷- بر میوه نارس - ولی سجده بر توتون جایز است. (مسئله ۱۰۸۰)

سجده بر چه چیزهایی صحیح نیست؟...

برای سجده بهتر از هر چیز تربت سیدالشهداء (ع) میباشد، بعد از آن خاک، بعد از خاک سنگ، و بعد از سنگ، گیاه است. (مسئله ۱۰۸۳)

قال الصادق (ع). افضل الارض تربة سید الشهداء ان السجود علی تربة ابی عبدالله (ع) یخرق الحجب السبع.

امام صادق (ع) فرمود: بهترین زمینها تربت امام حسین (ع) است بدرستی که سجده بر تربت حسین (ع) پاره میکند پرده‌های هفت گانه را. (جواهر ج ۸ ص ۴۳۷)

مبطلات نماز

۱- آنکه در بین نمازیکی از شرطهای آن از بین برود مثلاً در بین نماز بفهمد مکانش غصبی است. (مسئله ۱۱۲۶)

۲- آنکه در بین نماز عمداً یا سهواً یا از روی ناچاری چیزی که وضو یا غسل را باطل میکند پیش آید مثلاً بول از او بیرون آید. (مسئله ۱۱۲۶)

۳- آنکه دستها را روی هم بگذارد. (بعد از مسئله ۱۱۲۹)

۴- آنکه بعد از خواندن حمد آمین بگوید. (بعد از مسئله ۱۱۳۰)

۵- آنکه عمداً یا از روی فراموشی پشت بقبله کند یا بطرف راست یا چپ قبله برگردد، بلکه اگر عمداً بقدری برگردد که نگویند روبه قبله است اگر چه بطرف راست یا چپ نرسد. (بعد از مسئله ۱۱۳۰)

۶- آنکه عمداً کلمه ای بگوید که از آن کلمه قصد معنی کند اگر چه معنی هم نداشته باشد و یک حرف هم باشد بلکه اگر قصد هم نکند بنا بر احتیاط واجب باید نماز را دوباره بخواند در صورتیکه دو حرف و یا بیشتر باشد ولی اگر سهواً بگوید نماز باطل نمیشود. (مسئله ۱۱۳۱)

۷- خنده با صدا و عمدی و چنانچه سهواً با صدا بخندد یا لبخند بزند نمازش باطل نمیشود. (بعد از مسئله ۱۱۵۰)

۸- برای کار دنیا عمداً با صدا گریه کند.

۹- کاریکه صورت نماز را بهم بزند مثل دست زدن و بهوا پریدن و مانند اینها کم باشد یا زیاد عمداً باشد یا از روی فراموشی ولی کاریکه صورت نماز را بهم نزند مثل اشاره کردن بدست اشکال ندارد. (مسئله ۱۱۵۱)

۱۰- خوردن و آشامیدن - اگر در نماز طوری بخورد یا بیاشامد که نگویند نماز میخواند. (بعد از مسئله ۱۱۵۳)

۱۱- شک در رکتهای نماز دو رکعتی یا سه رکعتی یا در دو رکعت اول نمازهای چهار رکعتی.

۱۲- آنکه رکن نماز را عمداً یا سهواً کم یا زیاد کند، یا چیزی را که رکن نیست عمداً کم یا زیاد نماید. (مسئله ۱۱۵۵)

۱۲ چیز نماز را باطل میکند

احکام مبطلات:

س: سرفه کردن و آروغ زدن و آه کشیدن در نماز اشکال دارد یا خیر؟

(مسئله ۱۱۳۳)

ج: خیر

س: گفتن آخ و آه و مانند اینها که دو حرف است اگر عمداً باشد نماز را باطل میکند یا نه؟

(مسئله ۱۱۳۳)

ج: آری

قصده ذکر داشته باشند، مثلاً به قصد ذکر بگویند: الله اکبر و در موقع گفتن آن صدا را بلند کند که چیزی را به دیگری بفهماند (اشکال ندارد).

۱- اگر کلمه ای را در نماز بگوید

به قصد اینکه چیزی به کسی بفهماند، اگر چه ضمناً قصد ذکر هم داشته باشد (نماز باطل است).

۲- خواندن قرآن (غیر از ۴ سوره سجده دار) و دعا کردن اگر چه بفارسی یا زبان دیگر باشد اشکال ندارد. (مسئله ۱۱۳۵)

۱- سلام کردن: در حال نماز انسان نباید بدیگری سلام کند. (مسئله ۱۱۳۷)

۱- سلام اگر از روی شوخی یا مسخره باشد (مسئله ۱۱۴۴) جواب واجب نیست (مسئله ۱۱۴۳) نیست

۲- یا به نماز گزار غلط سلام کند، بطوری که نگویند سلام کرد.

۲- جواب سلام دادن

۳- صحیح و جدی: باید جواب دهد (جواب واجب است) بطوریکه سلام مقدم باشد مثلاً بگوید السلام علیکم یا سلام علیکم و نباید بگوید علیکم السلام. (مسئله ۱۱۳۷)

۳- سلام

حرفها و چیزهای دیگر که گاهی در نماز اتفاق می افتد.

••• (اگر نماز گزار جواب سلام را ندهد معصیت کرده ولی نمازش صحیح است). (مسئله ۱۱۴۲)

۱- عمدأ و با صدا: (نماز باطل است)

۲- سهواً: (نماز باطل نیست) (مسئله ۱۱۵۰)

۴- خنده

۱- برای کار دنیا عمدأ و با صدا (اشکال دارد)

۲- برای کار دنیا و بی صدا (اشکال ندارد)

آهسته باشد یا بلند (اشکال ندارد) بلکه از بهترین اعمال است. (مسئله ۱۱۵۱)

۳- از ترس خدا
۴- برای آخرت

۵- گریه

شکستن نماز واجب از روی اختیار حرام است. (مسئله ۱۱۵۹)

۱- (برای حفظ مال و جلوگیری از ضرر مالی یا بدنی) مانعی ندارد. (مسئله ۱۱۵۹)

•••••

اگر حفظ جان خود انسان یا کسیکه حفظ جان او واجب است یا حفظ مالیکه نگهداری آن واجب میباشد بدون شکستن نماز ممکن نباشد. باید نماز را بشکند ولی!
شکستن نماز برای مالی که اهمیت ندارد مکروه است. (مسئله ۱۱۶۰)

•••••

۲- (طلبکار طلب خود را از او مطالبه کند) اگر در وسعت وقت مشغول نماز باشد چنانچه بتواند در بین نماز طلب او را بدهد باید در همان حال پردازد و اگر بدون شکستن نماز، دادن طلب او ممکن نیست باید نماز را بشکند و طلب او را بدهد بعد نماز را بخواند. (مسئله ۱۱۶۱)

•••••

۳- (در بین نماز بفهمد مسجد نجس است) چنانچه وقت تنگ باشد باید نماز را تمام کند و اگر وقت وسعت دارد و تطهیر مسجد نماز را بهم نمی زند باید در بین نماز تطهیر کند بعد بقیه نماز را بخواند و اگر نماز را بهم می زند باید نماز را بشکند و مسجد را تطهیر بنماید بعد نماز را بخواند. (مسئله ۱۱۶۲)

•••••

۴- (اگر پیش از آنکه باندازه رکوع خم شود یادش بیاید که اذان یا اقامه را فراموش کرده) چنانچه وقت نماز وسعت دارد مستحب است برای گفتن آنها نماز را بشکند. (مسئله ۱۱۶۴)

•••••

••••• کسیکه باید نماز را بشکند اگر نماز را تمام کند معصیت کرده ولی نماز او صحیح است اگر چه احتیاط مستحب آنست که دوباره بخواند. (مسئله ۱۱۶۳)

ازدیکه میشود نماز واجب را شکست

- ۲۳ قسم {
- ۱- شکهاییکه نماز را باطل میکند (۸ قسم)
  - ۲- شکهاییکه نباید بآن اعتنا کرد (۶ قسم)
  - ۳- شکهاییکه صحیح است (۹ قسم)

شکایات ۳ نوع است که
مجموعاً ۲۳ قسم میشود

شکهاییکه نماز را باطل
میکند

- ۱- شک در شماره رکعتهای نماز ۲ رکعتی
- ۲- شک در شماره رکعتهای نماز ۳ رکعتی
- ۳- در نماز ۴ رکعتی اگر شک کند ۱ رکعت خوانده یا بیشتر
- ۴- در نماز ۴ رکعتی پیش از تمام شدن سجده دوم در رکعت دوم شک کند ۲ رکعت خوانده یا بیشتر.
- ۵- شک بین ۲ و ۵ یا ۲ و بیشتر از ۵
- ۶- شک بین ۳ و ۶ یا ۳ و بیشتر از ۶
- ۷- شک در رکعتهای نماز که نداند چند رکعت خوانده
- ۸- شک بین ۴ و ۶ یا ۴ و بیشتر از ۶ خواه پیش از تمام شدن سجده دوم باشد یا بعد از آن: ولی اگر بعد از سجده دوم شک بین ۴ و ۶ یا ۴ و بیشتر از ۶ باشد با احتیاط مستحب بنا را بر ۴ بگذارد و بعد از نماز ۲ سجده سهو بجا آورد و نماز را هم دو باره بخواند.

شکهای باطل

(مسئله ۱۱۶۵)

***

اگر یکی از شکهای باطل کننده برای انسان پیش آید نمیتواند نماز را فوراً بهم بزند ولی اگر بقدری فکر کند که شک پا بر جا شود بهم زدن نماز مانعی ندارد.

(مسئله ۱۱۶۶)

در شماره رکعتها	شک در نماز ۲ رکعتی	۱
در شماره رکعتها	شک در نماز ۳ رکعتی	۲
	شک در نماز ۴ رکعتی	۳
	شک در نماز ۴ رکعتی	۴
	شک در نماز ۴ رکعتی	۵
	شک در نماز ۴ رکعتی	۶
	شک در نماز ۴ رکعتی	۷
	در رکعت های نماز که نداند چند رکعت خوانده	۸

۱- شک در چیزی که محل بجا آوردن آن گذشته است مثل آنکه در رکوع شک کند که حمد را خوانده یا نه، (چنانچه مشغول کاریکه باید بعد از آن انجام دهد نشده باید آنچه را که در انجام آن شک کرده بجا آورد و اگر مشغول کاری که باید بعد از آن انجام دهد شده بشک خود اعتنا نکند. مثلاً بعد از رکوع یا سجود شک کند که کارهای واجب آن مانند ذکر و آرام بودن بدن را انجام داده یا نه به شک خود اعتنا نکند. و اگر در حال شروع به ایستادن شک کند در خصوص سجود، باید آن را بجا آورد.

۲- شک بعد از سلام نماز: اگر بعد از سلام نماز شک کند که نمازش صحیح بوده یا نه مثلاً شک کند رکوع کرده یا نه... بشک خود اعتنا نکند.

۳- شک بعد از وقت: اگر بعد از گذشتن وقت نماز شک کند که نماز خوانده یا نه یا گمان کند که نخوانده خواندن آن لازم نیست ولی اگر پیش از گذشتن وقت شک کند که نماز خوانده یا نه یا گمان کند که نخوانده باید آن نماز را بخواند بلکه اگر گمان کند که خوانده باید آن را بجا آورد.

۴- شک کثیر الشک: یعنی کسیکه زیاد شک میکند اگر کسی در یک نماز سه مرتبه شک کند یا در سه نماز پشت سر هم مثلاً در نماز صبح و ظهر و عصر شک کند کثیر الشک است.

۵- شک امام در شماره رکعتهای نماز در صورتیکه مأموم شماره آنها را بدانند و همچنین شک مأموم در صورتیکه امام شماره رکعتهای نماز را بدانند.

۶- شک در نماز مستحبی - شک در رکعتها باید بنا را بر کمتر بگذارد (از مسائل ۱۱۶۷ تا ۱۱۹۸)

****

۱	شک بعد از محل
۲	شک بعد از وقت
۳	شک بعد از سلام
۴	شک کثیر الشک
۵	شک امام و مأموم در شماره رکعتها
۶	شک در نماز مستحبی

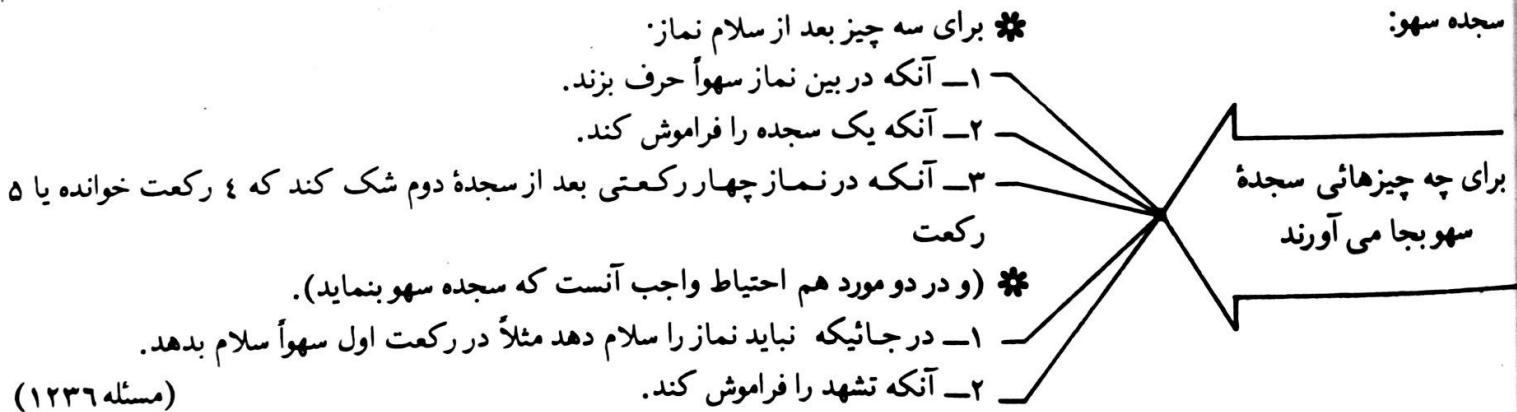
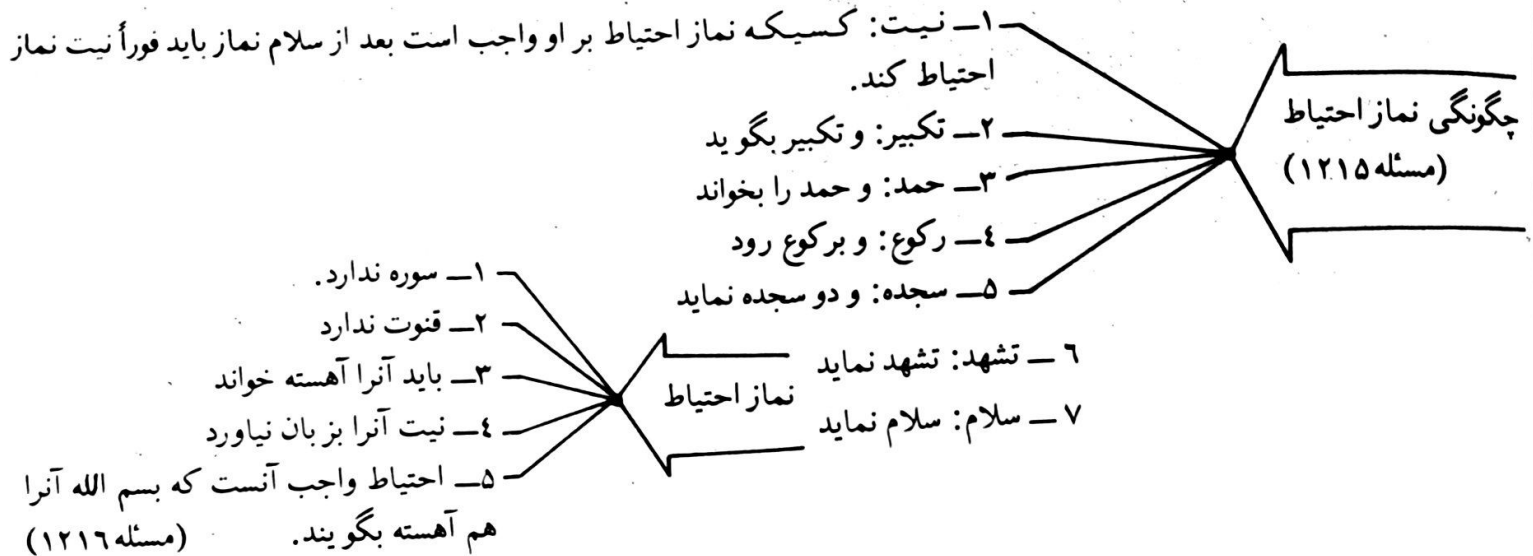
تمام ۹ صورت شکهای صحیح فقط در نمازهای چهار رکعتی است.

- ۱- آنکه بعد از سر برداشتن از سجده دوم شک کند دو رکعت خوانده یا سه رکعت (که باید بنا بگذارد سه رکعت خوانده و یک رکعت دیگر بخواند و نماز را تمام کند و بعد از نماز یک رکعت نماز احتیاط ایستاده یا دو رکعت نشسته بجا آورد).
- ۲- شک بین ۲ و ۴ بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بگذارد ۴ رکعت خوانده و نماز را تمام کند و بعد از نماز دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بخواند).
- ۳- شک بین ۲ و ۳ و ۴ بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بر ۴ بگذارد و بعد از نماز دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و پس از آن دو رکعت نشسته بجا آورد ولی اگر بعد از سجده اول یا پیش از برداشتن سر از سجده دوم یکی از این سه شک برایش پیش آید میتواند نماز را رها کند و دوباره بخواند).
- ۴- شک بین ۴ و ۵ بعد از سر برداشتن از سجده دوم (که باید بنا بر ۴ بگذارد و نماز را تمام کند و بعد از نماز دو سجده سهو بجا آورد).
- ۵- شک بین ۳ و ۴ (که در هر جای نماز باشد باید بنا بر ۴ بگذارد و نماز را تمام کند و بعد از نماز ۱ رکعت نماز احتیاط ایستاده یا ۲ رکعت نشسته بجا آورد).
- ۶- شک بین ۴ و ۵ در حال ایستاده (که باید بنشیند و تشهد بخواند و نماز را سلام دهد و ۱ رکعت نماز احتیاط ایستاده یا دو رکعت نشسته بجا آورد).
- ۷- شک بین ۳ و ۵ در حال ایستاده که باید بنشیند و بعد از تشهد و سلام نماز ۲ رکعت احتیاط ایستاده بخواند.
- ۸- شک بین ۳ و ۴ و ۵ در حال ایستاده (که باید بنشیند و تشهد بخواند و بعد از سلام دو رکعت نماز احتیاط ایستاده و سپس دو رکعت نشسته بخواند).
- ۹- شک بین ۵ و ۶... در حال ایستاده که باید بنشیند و تشهد بخواند و بعد از سلام (باید دو سجده سهو بجا آورد).

•••••

وظیفه	حالات شک	بعد از سجده دوم	هر جای نماز	در حال ایستاده
۱ رکعت نماز احتیاط ایستاده یا ۲ رکعت نشسته	شک بین ۲ و ۳	۳ و ۲	۴ و ۳	۵ و ۴
۲ رکعت ایستاده	شک بین ۲ و ۴	۴ و ۲	—	۵ و ۳
۲ رکعت ایستاده و ۲ رکعت نشسته	شک بین ۲ و ۳ و ۴	۴ و ۳ و ۲	—	۵ و ۴ و ۳
۲ سجده سهو	شک بین ۴ و ۵	۵ و ۴	—	۶ و ۵

نماز احتیاط :

•• ضمناً برای قیام بیجا هم مستحب است دو سجده سهو بجا آورد. اگر سجده سهو را بعد از سلام نماز عمداً بجا نیاورد معصیت کرده و واجب است هر چه زودتر آنرا بجا آورد و چنانچه سهواً انجام ندهد هر وقت یادش آمد فوراً انجام دهد و لازم نیست نماز را دوباره بخواند. (مسئله ۱۲۴۶)

• دستور سجده سهو •

بعد از سلام نماز فوراً نیت سجده سهو کند و پیشانی را به چیزیکه سجده بر آن صحیح است بگذارد و بگوید: «بسم الله و بالله و صلی الله علی محمد و اله» یا «بسم الله و بالله اللهم صل علی محمد و آل محمد» ولی بهتر است بگوید: «بسم الله و بالله السلام علیک ایها النبی و رحمة الله و برکاته» بعد باید بنشیند و دوباره به سجده رود و یکی از ذکرهایی را که گفته شد بگوید و بنشیند و بعد از خواندن تشهد سلام دهد. (مسئله ۱۲۵۰)

(کم و زیاد کردن اجزاء و شرائط نماز)

اقسام کم و زیاد کردن

- ۱- عمداً چیزی از واجبات نماز را کم و زیاد کند اگر چه یک حرف باشد (نماز باطل است) (مسئله ۱۲۶۳)
- ۲- بواسطه ندانستن مسئله باشد.
- ۱- رکن نیست (نماز صحیح است اگر جاهل قاصر باشد، یعنی اصلاً توجهی به مسأله نداشته که برود بپرسد ولی اگر مقصر باشد به احتیاط واجب نماز باطل است). (مسئله ۱۲۶۴)
- ۲- رکن است (نماز باطل است و باید اعاده کند)

در چه مواردی باید نماز را بهم بزند؟

- ۱- در بین نماز بفهمد وضویا غسلش باطل بوده. (مسئله ۱۲۶۵)
- ۲- بدون وضویا غسل مشغول نماز شده.

در این دو مورد باید دو باره با وضویا غسل نماز را بخواند و اگر بعد از نماز بفهمد باید دو باره با وضویا غسل بجا آورد و اگر وقت گذشته قضاء نماید.

کسیکه دو سجده از رکعت پیش را فراموش کرده

- ۱- اگر بعد از رسیدن برکوع یادش بیاید نمازش باطل است.
- ۲- و اگر پیش از رسیدن برکوع یادش بیاید برگردد و دو سجده را بجا آورد و برخیزد و حمد و سوره یا تسبیحات را بخواند و نماز را تمام کند، (و برای قیام بیجا مستحب است دو سجده سهو بجا آورد)
- ۳- اگر پیش از گفتن السلام علینا و السلام علیکم یادش بیاید که دو سجده رکعت آخر را بجا نیاورده باید دو سجده را بجا آورد و دو باره تشهد بخواند و نماز را سلام دهد. (مسئله ۱۲۶۷)

اگر یادش بیاید که یک رکعت یا بیشتر از آخر نماز را نخوانده

- ۱- اگر پیش از سلام باشد باید مقداری را که فراموش کرده بجا آورد. (مسئله ۱۲۶۸)
- ۲- اگر بعد از سلام باشد: چنانچه کاری انجام داده که اگر در نماز عمدتاً یا سهواً اتفاق بیفتد نماز را باطل میکند مثلاً پشت به قبله کرده نمازش باطل است و اگر کاریکه عمدی و سهوی آن نماز را باطل میکند انجام نداده باید فوراً مقداری را که فراموش کرده بجا آورد. (مسئله ۱۲۶۹)

«مسافر باید نماز را با ۸ شرط شکسته یعنی ۲ رکعت بخواند»

ظهر
عصر
عشاء

(مسئله ۱۲۷۲ تا ۱۳۵۵)

۱- آنکه سفر او کمتر از هشت فرسخ شرعی نباشد.

۲- از اول مسافرت قصد هشت فرسخ را داشته باشد.

۳- در بین راه از قصد خود برنگردد.

۴- نخواهد پیش از رسیدن به ۸ فرسخ از وطن خود بگذرد یا ده روز یا بیشتر در جایی بماند پس کسیکه میخواهد پیش از رسیدن به هشت فرسخ از وطنش بگذرد یا ده روز در محلی بماند باید نماز را تمام بخواند.

۵- برای کار حرام سفر نکند.

۶- از صحرا نشینهایی نباشد که در بیابانها گردش میکنند و هر جا آب و خوراک برای خود و وحششان پیدا کنند میمانند و بعد از چندی بجای دیگر میروند و صحرا نشینها در این مسافرتها باید نماز را تمام بخوانند.

۷- شغل او مسافرت نباشد.

۸- به حد ترخص برسد یعنی از وطنش یا جائیکه قصد کرده ده روز در آنجا بماند بقدری دور شود که دیوار شهر را نبیند و صدای اذان آنرا نشنود.

♦ ♦ ♦ ♦

شرائط هشت گانه

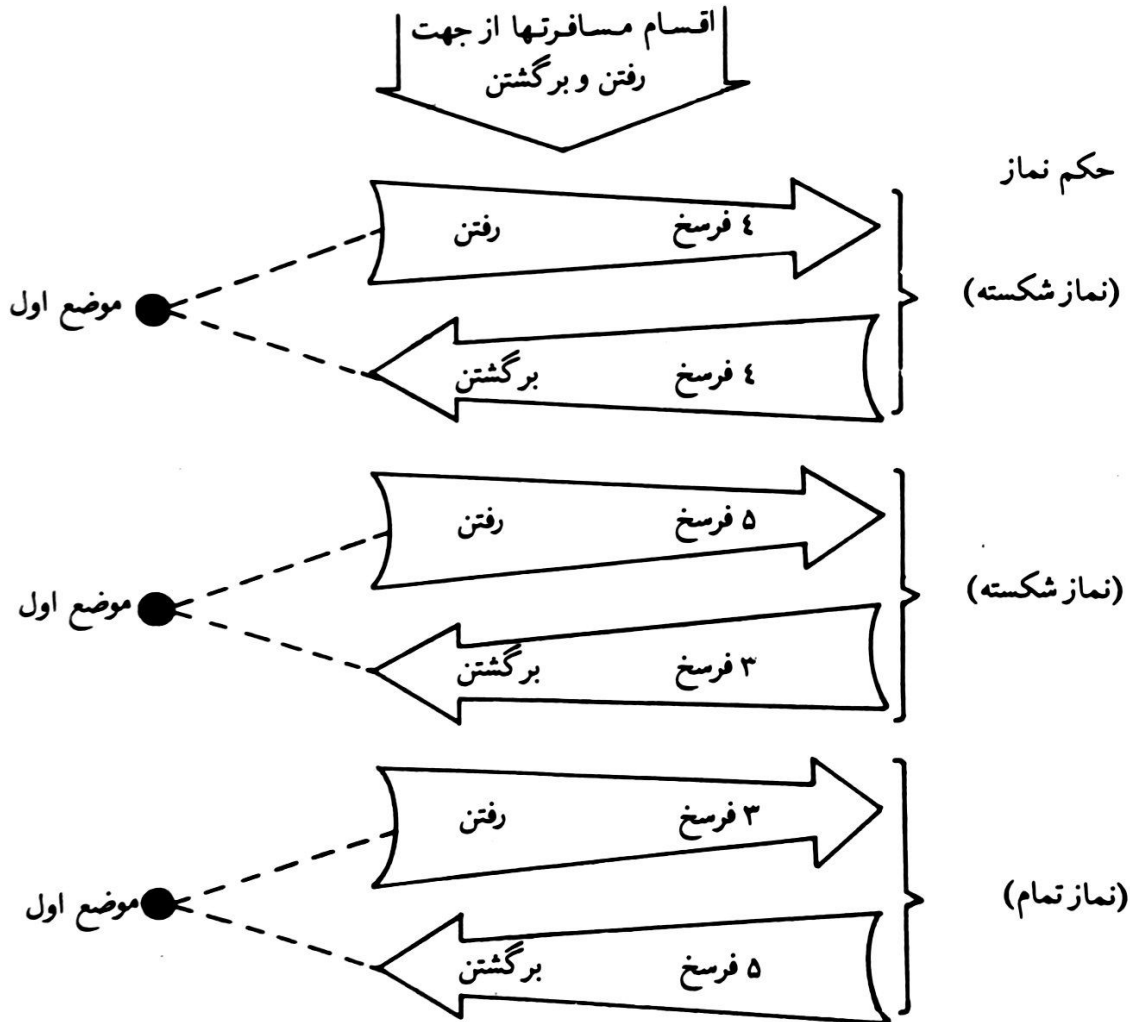
* استفتاء از امام:

س: رزمندگانیکه در جبهه ها هستند و همواره ممکن است جابجا شوند یا کسانیکه دائماً برای انجام مأموریتهای محوله بین شهر در تردد هستند وظیفه نماز و روزه آنان چیست.

ج: حکم مسافر دارند مگر اینکه سی روز با تردید در یک محل بمانند که در این صورت بعد از ۳۰ روز نمازشان را تمام بخوانند.

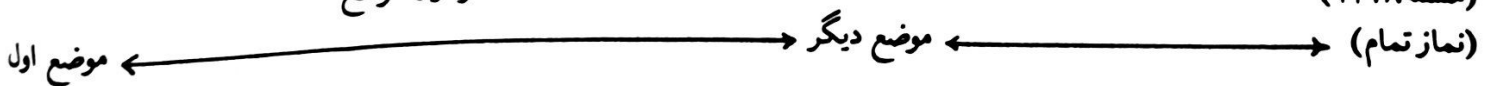
احکام شرط اول: (کمتر از ۸ فرسخ نباشد)
 کسبیکه رفتن و برگشتن او ۸ فرسخ است اگر رفتن او کمتر از ۴ فرسخ نباشد باید نماز را شکسته بخواند بنابراین اگر رفتن ۳ فرسخ و برگشتن ۵ فرسخ باشد باید نماز را تمام بخواند.

(مسئله ۱۲۷۲)

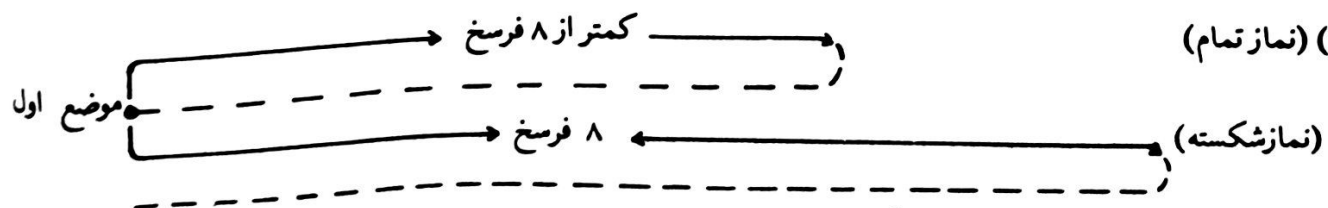

فاصله کمتر از ۴ فرسخ

(مسئله ۱۲۷۸)

(مسئله ۱۲۷۹) (نماز تمام)

(مراد از موضع اول یعنی نقطه حرکت به مسافرت مثلاً وطن انسان).

راههای شناختن ۸ فرسخ

- ۱- خود انسان تحقیق کند.
- ۲- دو عادل خبر دهند که ۸ فرسخ است.
- ۳- بین مردم معروف باشد. (مسئله ۱۲۷۴)
- ۴- اگر یک عادل خبر دهد: باید هم شکسته و هم تمام خواند. (مسئله ۱۲۷۵)

ابتدای ۸ فرسخ کجا است؟

- ۱- اگر شهر دیوار دارد باید ابتدای ۸ فرسخ را از دیوار شهر حساب کند.
- ۲- اگر دیوار ندارد باید از خانه‌های آخر شهر حساب کند. (مسئله ۱۲۸۰)

۳۳۳ احکام شرط دوم: (قصد ۸ فرسخ از اول مسافرت داشته باشد).

قصد

۱- از اول قصد داشته باشد که ۸ فرسخ برود (از حد ترخص که خارج شد نماز شکسته میشود).
۲- از اول قصد نداشته

- ۱- به جایی که کمتر از ۸ فرسخ است مسافرت کند و بعد از رسیدن به آنجا قصد کند جایی برود که با مقداری که آمده ۸ فرسخ شود (نماز تمام است)
- ۲- ولی اگر بخواهد از آنجا ۸ فرسخ برود یا ۴ فرسخ برود و بوطنش یا به جائیکه می‌خواهد ۱۰ روز بماند برگردد باید نماز را شکسته بخواند. (مسئله: شرط دوم)

۳۳۳ احکام شرط سوم: (در بین راه از قصد خود برنگردد)

انصراف از قصد ۲ حالت دارد

- ۱- پیش از رسیدن به ۴ فرسخ مردد شود یا از قصد خود برگردد (نماز تمام).
  - ۲- بعد از رسیدن به ۴ فرسخ
- ۱- تصمیم دارد برگردد (نماز شکسته). (مسئله ۱۲۸۸)
  - ۲- تصمیم دارد همانجا بماند.
  - ۳- بعد از ۱۰ روز برگردد.
  - ۴- در برگشتن و ماندن مردد باشد (نماز تمام) (مسئله ۱۲۸۷)

* استفتاء از امام:

س: کسانی که هر روز برای انجام کارشان بیش از مسافت شرعی می‌روند و برمیگردند و به فتوای جنابعالی نمازشان شکسته است و نباید روزه بگیرند میتوانند در این مسئله از مرجع دیگری تقلید کنند؟
ج: بسمه تعالی - این مسئله و نظیر آن که در آن فتوی هست مورد رجوع بغیر نیست.

مواردیکه باید نماز را تمام
بخواند بخاطر اینکه سفر
حرام است

۱- اگر برای کار حرامی مانند دزدی سفر کند.

۱- برای او ضرر داشته باشد.

۲- یا زن بدون اجازه شوهر.

۳- و فرزند با نهی پدر و مادر سفری بروند که

بر آنان واجب نباشد.

۲- اگر خود سفر حرام باشد مثل آنکه

۳- سفریکه اسباب اذیت پدر و مادر باشد^۱.

(مسئله ۱۲۹۴)

۴- اگر در بین راه قصد کند که بقیه راه را برای معصیت برود و پس از قصد معصیت

(مسئله ۱۳۰۴)

مشغول رفتن شود.

اگر بقصد گردش و تفریح مسافرت کند حرام نیست و باید نماز را شکسته بخواند. (مسئله ۱۳۰۰)

کسیکه برای شکار می رود
سه صورت دارد

۱- برای لهو و خوش گذرانی بشکار رود (نمازش تمام است)

۲- برای تهیه معاش برود (نمازش شکسته است)

۳- برای کسب و زیاد کردن مال برود (احتیاط واجب آنست که نماز را هم شکسته و

(مسئله ۱۳۰۱)

هم تمام بخواند ولی باید روزه نگیرد).

کسیکه شغلش مسافرت
است

۱- شتردار، راننده، چوبدار، کشتیبان و مانند اینها - در سفر اول نماز شکسته ولی در
غیر سفر اول نماز را باید تمام بخوانند.

۲- کسیکه در مقداری از سال شغلش مسافرت است مثل شوفریکه فقط در تابستان یا
زمستان اتومبیل خود را کرایه میدهد باید در سفریکه مشغول بکارش هست نماز را تمام
بخواند و احتیاط مستحب آنست که هم شکسته و هم تمام بخواند. (مسئله ۱۳۱۰)

۳- کسیکه شغلش مسافرت است اگر در وطن خود و یا غیر وطن خود ده روز بماند در
سفر اولی که بعد از ۱۰ روز می رود باید نماز را شکسته بخواند چه از اول قصد ماندن
۱۰ روز را داشته باشد یا نداشته باشد.

(مسئله ۱۳۱۳)

مسافریکه سی روز مردد بوده در صورتی باید نماز را تمام بخواند که ۳۰ روز را در یکجا بماند پس اگر مقداری از آنرا در جایی و
مقداری را در جای دیگر بماند بعد از ۳۰ روز هم باید نماز را شکسته بخواند.

(مسئله ۱۳۵۵)

❁ (۱) استفتاء از امام:

بسمه تعالی - اگر رفتن به جبهه یا غیر آن شرعاً یا قانوناً بر او متعین نشده موجب اذیت پدر و مادر نباشد بشود ولی اجازه لازم
نیست.

اقسام و احکام
نماز و روزه های
قضا

۱- نماز قضای
خود انسان

- ۱- کسیکه نماز واجب خود را در وقت آن نخوانده باید قضای آنرا بجا آورد. (مسئله ۱۳۷۰)
- ۲- کسیکه بعد از وقت نماز بفهمد نمازی را که خوانده باطل بوده باید قضای آنرا بجا آورد. (مسئله ۱۳۷۱)

• کسیکه نماز قضاء دارد باید در خواندن آن کوتاهی نکند ولی واجب نیست فوراً آنرا بجا آورد. (مسئله ۱۳۷۲)

• قضای نمازهای یومیه احتیاط مستحب آن است به ترتیب خوانده شود مثلاً کسیکه یک روز نماز عصر و روز بعد نماز ظهر را نخوانده باید اول نماز عصر و بعد از آن نماز ظهر را قضاء نماید. ولی قضای نماز ظهر و عصر و یا مغرب و عشاء، مانند ادای آن باید به ترتیب خوانده شود، مثلاً اگر قضای ظهر و عصر و یا مغرب و عشاء از یک شبانه روز باشد باید ظهر را پیش از عصر و مغرب را پیش از عشاء قضا کند. (مسئله ۱۳۷۵)

• تا انسان زنده است اگر چه از خواندن نماز قضاهاى خود عاجز باشد دیگری نمیتواند نمازهای او را قضاء نماید. (مسئله ۱۳۸۷)

۲- نماز و روزه
قضای پدر که بر
پسر بزرگتر واجب
است

- ۱- بعد از مرگش خود پسر بزرگتر بجا آورد
  - ۲- یا برای او اجیر بگیرد. (مسئله ۱۳۹۰)
- ۱- و میداند که بجا نیاورده
- ۱- پسر بزرگتر میداند که پدرش نماز قضا داشته
  - ۲- شک دارد که بجا آورده یا نه (بنابر احتیاط واجب باید قضاء نماید). (مسئله ۱۳۹۲)
  - ۲- پسر بزرگتر شک دارد که پدر نماز و روزه قضاء داشته یا نه (چیزی بر او واجب نیست). (مسئله ۱۳۹۱)

• اگر پسر بزرگتر بخواند نماز پدر را بخواند باید به تکلیف خود عمل کند مثلاً قضای نمازها را باید ایستاده بخواند. (مسئله ۱۳۹۵)

- ۱- مستحب است نمازهای واجب خصوصاً نمازهای یومیه را به جماعت بخوانند و در نماز صبح و مغرب و عشاء خصوصاً برای همسایه مسجد و کسیکه صدای اذان مسجد را می شنود بیشتر سفارش شده است. (مسئله ۱۳۹۹)
- ۲- در روایتی وارد شده است که اگر یک نفر بامام جماعت اقتداء کند هر رکعت از نماز آنان ثواب ۱۵۰ نماز دارد و اگر دو نفر اقتداء کنند هر رکعتی ثواب ۶۰۰ نماز دارد و هر چه بیشتر شوند ثواب نمازشان بیشتر میشود تا به ده نفر برسند و عدۀ آنان که از ده گذشت اگر تمام آسمانها کاغذ و دریاها مرکب و درختها قلم و جن و انس و ملائکه نویسنده شوند نمیتوانند ثواب یک رکعت آن را بنویسند. (مسئله ۱۴۰۰)
- ۳- حاضر نشدن به نماز جماعت از روی بی اعتنائی جایز نیست و سزاوار نیست که انسان بدون عذر نماز جماعت را ترک کند. (مسئله ۱۴۰۱)
- ۴- مستحب است انسان صبر کند که نماز را بجماعت بخواند و نماز جماعت آخر وقت از نماز اول وقت که فرادی یعنی تنها خوانده شود بهتر است و نیز نماز جماعتی را که مختصر بخوانند از نماز فرادی که آن را طول بدهند بهتر میباشد. (مسئله ۱۴۰۲)
- ۵- وقتی که جماعت بر پا میشود مستحب است کسیکه نمازش را فرادی خوانده دو باره با جماعت بخواند و اگر بعد بفهمد که نماز اولش باطل بوده نماز دوم کافی است. (مسئله ۱۴۰۳)

۱- کسیکه در نماز وسواس دارد و فقط در صورتیکه نماز را با جماعت بخواند از وسواس راحت میشود. از نظر عقل باید به جماعت بخواند. (مسئله ۱۰۴۵)

۲- اگر پدر یا مادر بفرزند خود امر کند که نماز را بجماعت بخواند چون اطاعت پدر و مادر واجب است بنابراین احتیاط واجب باید نماز را بجماعت بخواند و قصد استحباب نماید. (مسئله ۱۴۰۶)

۳- کسیکه حمد و سوره و چیزهای دیگر نماز را بخوبی نمیداند و میتواند یاد بگیرد چنانچه وقت نماز وسعت دارد باید یاد بگیرد و اگر وقت تنگ است بنابر احتیاط واجب در صورتیکه ممکن باشد باید نمازش را بجماعت بخواند. (مسئله ۹۹۸)

مواردیکه باید نماز را به جماعت خواند

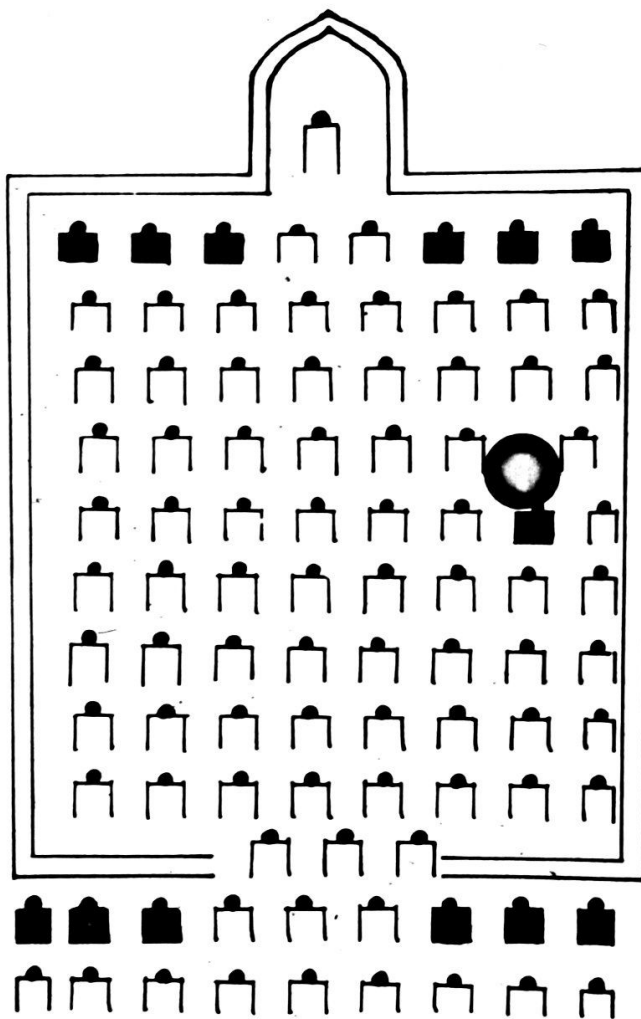
اگر امام در محراب باشد و کسی پشت سر او اقتداء نکرده باشد کسانی که دو طرف محراب ایستاده اند و بواسطه دیوار محراب امام را نمی بینند نمیتوانند اقتداء کنند بلکه اگر کسی هم پشت سر امام اقتداء کرده باشد اقتداء کردن کسانی که دو طرف او ایستاده اند و بواسطه دیوار محراب امام را نمی بینند اشکال دارد. (مسئله ۱۴۱۱)

....

استفتاء از امام:
س: در رابطه با فتوای آنجناب مبنی بر اتصال صفوف جماعت از جلو برای صفهای پشت سر و بطلان نماز کسانی که پشت ستون واقع میشوند هر چند اتصال از راست یا چپ داشته باشند آیا نماز کسانی که در مراسم برگزاری نماز جماعت غالباً اتصالشان بعلت کثرت جمعیت باینصورت است چه حکمی دارد؟

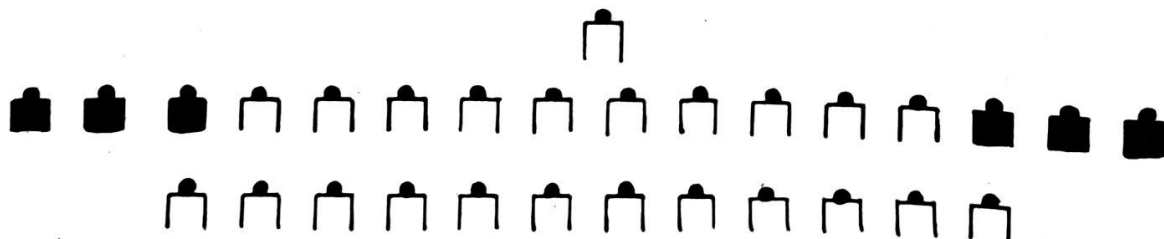
....

ج: با فرض اتصال از راست یا چپ اگر بعضی مأمومین صف قبل ولو یک نفر از آن را می بینند اشکال ندارد.

کسی که پشت ستون ایستاده اگر از طرف راست یا چپ بواسطه مأموم دیگر با امام متصل نباشد نمیتواند اقتداء کند بلکه اگر از دو طرف هم متصل باشد باید از صف قبل از خودش بعضی را ببیند و الا جماعتش اشکال دارد. (مسئله ۱۴۱۴) ←

اگر صفهای جماعت تا درب مسجد برسد کسی که مقابل درب پشت صف ایستاده نمازش صحیح است و نیز نماز کسانی که پشت سر او اقتداء میکنند صحیح میباشد ولی نماز کسانی که دو طرف او ایستاده اند و صف جلور را نمی بینند اشکال دارد. (مسئله ۱۴۱۳)
... اگر بین کسانی که در یک صف ایستاده اند بچه ممیز یعنی بچه ای که خوب و بد را میفهمد فاصله شود، چنانچه ندانند نماز او باطل است میتواند اقتداء کنند. (مسئله ۱۴۱۷)

اگر بواسطه درازی صف اول، کسانی که دو طرف صف ایستاده اند امام را نبینند میتوانند اقتداء کنند، و نیز اگر بواسطه درازی یکی از صفهای دیگر کسانی که دو طرف آن ایستاده اند صف جلوی خود را نبینند میتوانند اقتداء نمایند. (مسئله ۱۴۱۲)

۱- از اول نماز (که اگر در صف جلو ایستاده بعد از تکبیر امام جماعت تکبیر میگوید و اگر در صفهای بعد ایستاده در صورتی که صف جلو آماده نماز و تکبیر گفتن آنان نزدیک باشد میتواند تکبیر بگوید ولی احتیاط مستحب آنست که صبر کند تا تکبیر صف جلو تمام شود). (قسمتی از مسئله ۱۴۱۸)

۲- بین حمد و سوره رکعت اول (که بعد از نیت تکبیر میگوید و نماز را میخواند) البته اگر اول نماز یا بین حمد و سوره اقتدا کند و پیش از آنکه برکوع رود امام سر از رکوع بردارد نماز او بطور جماعت صحیح است و باید رکوع رود و خود را بامام برساند. (قسمتی از مسئله ۱۴۳۰)

۱- برکوع امام برسد اگر چه ذکر امام تمام شده باشد (نمازش بطور جماعت صحیح است و یک رکعت حساب میشود). (مسئله ۱۴۲۷)

۱- و برکوع امام نرسد (نمازش بطور فردای صحیح میباشد و باید آنرا تمام نماید). (مسئله ۱۴۲۷)

۲- و شک کند که برکوع امام رسیده یا نه (نمازش صحیح است و فردای میشود). (مسئله ۱۴۲۸)

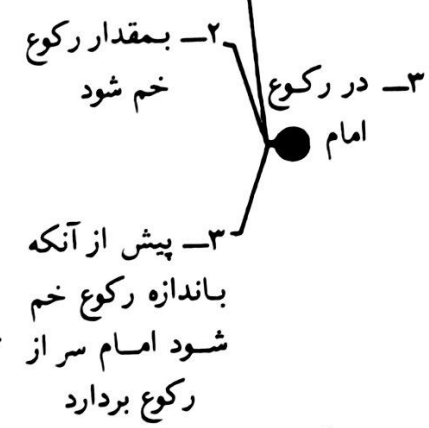
۱- میتواند نیت فردای کند.
۲- یا صبر کند تا امام برای رکعت بعد برخیزد و آن را رکعت اول نماز حساب کند. (مسئله ۱۴۲۹)

۴- در رکعت دوم امام: قنوت و تشهد را با امام میخواند و احتیاط آنست که موقع خواندن تشهد انگشتان دست و سینه پا را بزمین بگذارد و زانوها را بلند کند و باید بعد از تشهد با امام برخیزد و حمد و سوره را بخواند و اگر برای سوره وقت ندارد حمد را تمام کند و در رکوع یا سجده خود را بامام برساند یا نیت فردای کند نمازش صحیح است ولی اگر در سجده بامام برسد بهتر است که احتیاطاً نماز را دوباره بخواند. (مسئله ۱۴۳۹)

۵- در رکعت سوم یا چهارم: مأموم بداند که اگر اقتداء کند و حمد را بخواند به رکوع امام نمیرسد (بنابر احتیاط واجب باید صبر کند تا امام برکوع رود بعد اقتداء نماید). (مسئله ۱۴۴۱)

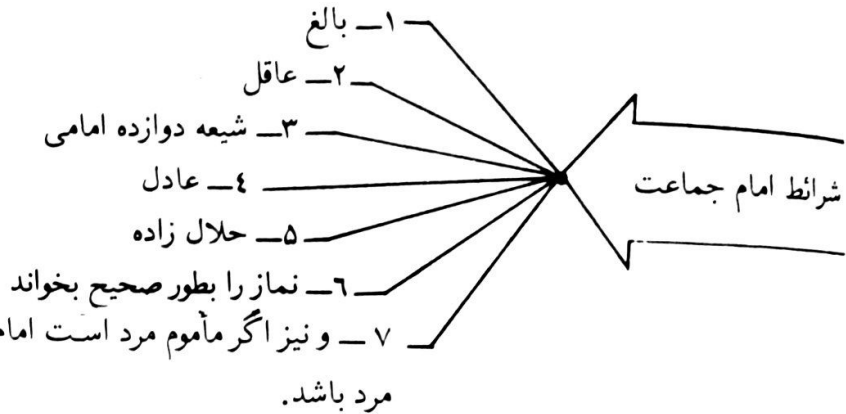
۶- در تشهد آخر نماز: چنانچه بخواند بثواب جماعت برسد باید بعد از نیت و گفتن تکبیر الاحرام بنشیند و تشهد را با امام بخواند ولی سلام را نگوید و صبر کند تا امام سلام نماز را بدهد بعد بایستد و بدون آنکه دو باره نیت کند و تکبیر بگوید حمد و سوره را بخواند و آنرا رکعت اول نماز خود حساب کند. (مسئله ۱۴۳۱)

۷- نداند در کدام رکعت است، میتواند اقتداء کند ولی باید حمد و سوره را بقصد قربت بخواند، نمازش به جماعت صحیح است اگر چه بعد بفهمد که امام در رکعت اول یا دوم بوده و ضرر ندارد زیاد شدن حمد و سوره. (مسئله ۱۴۴۶)

مواردیکه انسان اقتداء میکند

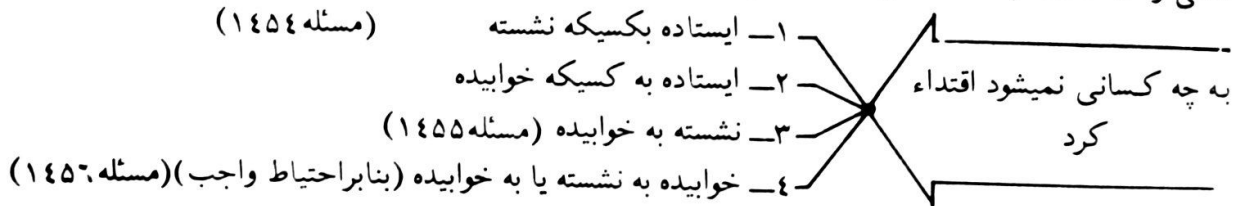
کسیکه یک رکعت از امام عقب مانده وقتی امام تشهد رکعت آخر را میخواند میتواند برخیزد و نماز را تمام کند و یا انگشتان دست و سینه پا را بزمین بگذارد و زانوها را بلند نگهدارد و تشهد بخواند و صبر کند تا امام سلام نماز را بگوید و بعد برخیزد. (مسئله ۱۴۵۲)

(مسئله ۱۴۵۳)

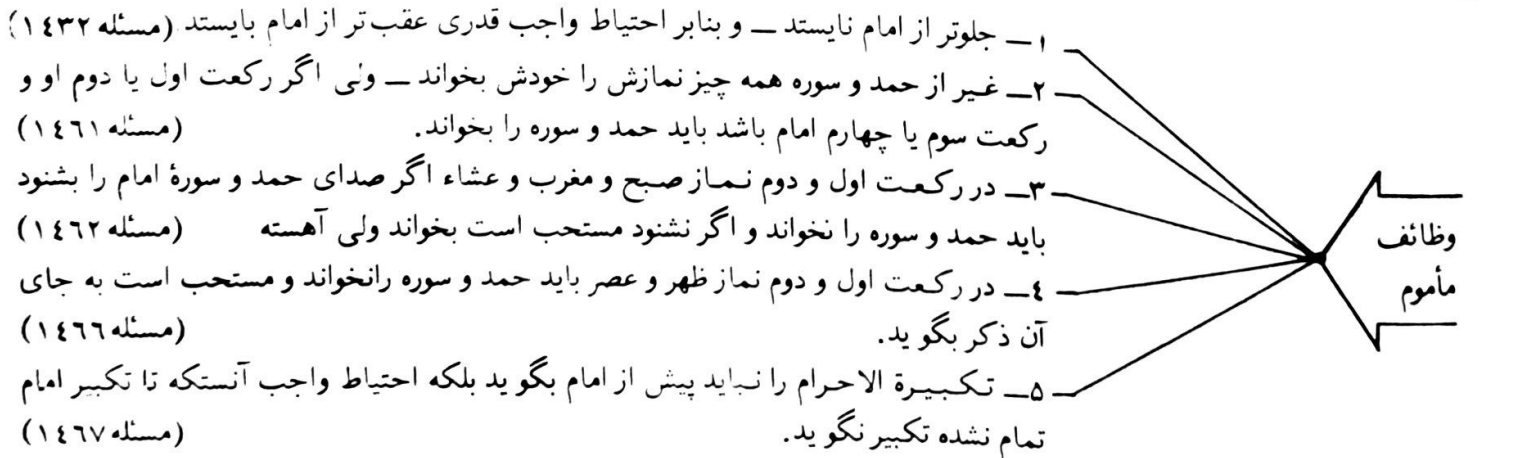
امامی را که عادل میدانسته اگر شک کند بعدالت خود باقیست یا نه میتواند باو اقتداء نماید.

(مسئله ۱۴۵۴)

احکام جماعت

موقعیکه مأموم نیت میکند باید امام را معین نماید ولی دانستن اسم او لازم نیست مثلاً اگر نیت کند اقتداء میکنم با امام حاضر نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۶۰)

* استفتاء از امام:

س: در بیشتر مدارس راهنمایی نماز جماعت برقرار میشود و با توجه به اینکه اکثر دانش آموزان در سنین ۱۱ تا ۱۴ سال هستند آیا نماز خواندن همراه آنها صحیح است و شرایط آن چیست؟
ج: اگر امام جماعت بالغ و عادل باشد با مراعات اتصال صفوف میتوانید جماعت بخوانید.

۱- تکبیره الاحرام: مأموم نباید پیش از امام بگوید. (مسئله ۱۴۶۷)

۲- سلام: مأموم اگر پیش از امام عمداً هم سلام دهد نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۶۸)

۳- رکوع و سجود: مأموم باید غیر از آنچه در نماز خوانده میشود کارهای دیگر آن مانند (رکوع و سجود) را با امام یا کمی بعد از امام بجا آورد و اگر عمداً پیش از امام یا مدتی بعد از امام انجام دهد معصیت کرده ولی نمازش صحیح است اما اگر در دورکن پشت سر هم از امام جلو یا عقب بیفتد بنا بر احتیاط واجب باید نماز را تمام کند و دوباره بخواند اگر چه بعید نیست نمازش صحیح باشد و فرادی شود.

(مسئله ۱۴۷۰)

• اگر اشتباهاً سر از رکوع یا سجده بردارد و سهواً یا بخیال اینکه به امام نرسد برکوع یا سجده نرود نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۷۴)

احکام تقدیم یا تأخیر
کارهای نماز جماعت

۴- رکوع: اگر سهواً پیش از امام سر از رکوع بردارد

۱- چنانچه امام در رکوع باشد باید برکوع برگردد و با امام سر بردارد.
۲- ولی اگر برکوع برگردد و پیش از آنکه برکوع برسد امام سر بردارد نمازش باطل است. (مسئله ۱۴۷۱)

۵- رکوع: اگر سهواً پیش از امام برکوع رود

۱- و طوری باشد که اگر سر بردارد بمقداری از قرائت امام میرسد چنانچه سر بردارد و با امام برکوع رود نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۷۶)
۲- و طوری باشد که اگر برگردد بچیزی از قرائت نمیرسد احتیاط واجب آنست که سر بردارد و با امام نماز را تمام کند و نمازش صحیح است و اگر سر بردارد تا امام برسد نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۷۷)

۶- سجده: اگر اشتباهاً سر بردارد و ببیند امام در سجده است باید به سجده برگردد. (مسئله ۱۴۷۲)

۷- سجده: اگر پیش از امام به سجده رود احتیاط واجب آنست که سر بردارد و با امام به سجده رود و اگر بر نداشت نمازش صحیح است. (مسئله ۱۴۷۸)

نماز آیات بواسطه ۴ چیز واجب میشود

۱- گرفتن خورشید

۲- گرفتن ماه اگر چه مقدار کمی از آنها گرفته شود و کسی هم از آن نترسد.

۳- زلزله (اگر چه کسی هم نترسد)

۴- رعد و برق و بادهای سیاه و سرخ و مانند اینها در صورتیکه بیشتر مردم بترسند و در آیات مربوط به زمین چون خسف و نظیر آن بنا بر احتیاط واجب باید برای آنها هم نماز آیات بخواند. (مسئله ۱۴۹۱)

احکام نماز آیات

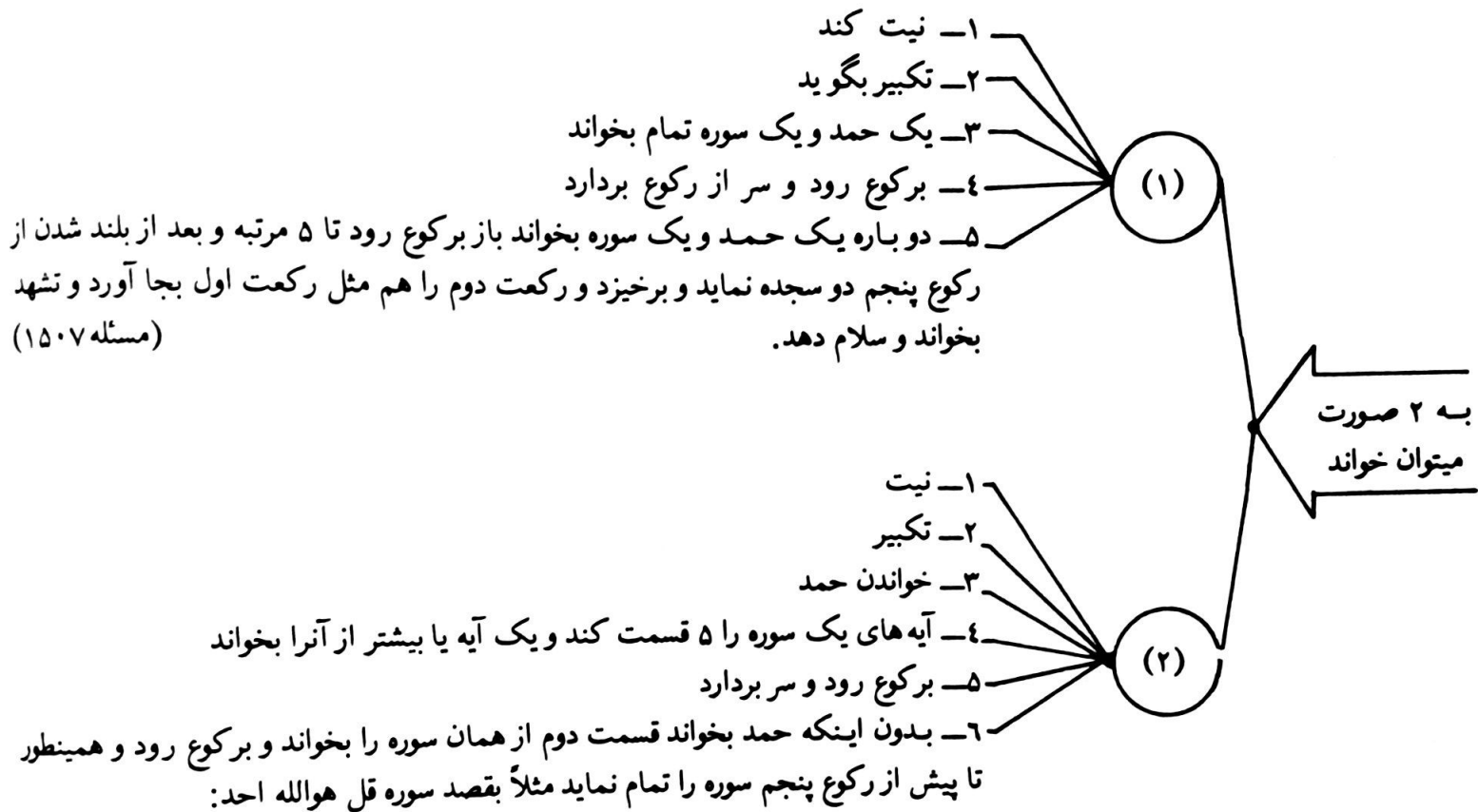
۱- چیزهاییکه نماز آیات برای آنها واجب است در هر شهری اتفاق بیفتد فقط مردم همان شهر باید نماز آیات بخوانند و بر مردم جاهای دیگر واجب نیست ولی اگر مکان آنها بقدری نزدیک باشد که با آن شهریکی حساب شود نماز آیات بر آنها واجب است. (مسئله ۱۴۹۴)

۲- از وقتیکه خورشید یا ماه شروع بگرفتن میکند انسان باید نماز آیات را بخواند و بنا بر احتیاط واجب باید بقدری تأخیر نیندازد که شروع به باز شدن کند. (مسئله ۱۴۹۵)

۳- موقعیکه زلزله و رعد و برق و مانند اینها اتفاق میافتد انسان باید فوراً نماز آیات را بخواند و اگر نخواند معصیت کرده و تا آخر عمر بر او واجب است و هر وقت بخواند اداء است. (مسئله ۱۴۹۷)

۴- اگر نمی دانست ماه و یا خورشید گرفته است و بعد از باز شدن آفتاب یا ماه بفهمد که تمام آن گرفته بود باید قضای نماز آیات را بخواند ولی (اگر در هر دو صورت معلوم شود که مقدار از آن گرفته بوده قضاء بر او واجب نیست. (مسئله ۱۴۹۹)

نماز آیات ۲ رکعت است و در هر رکعت ۵ رکوع دارد و دستور آن اینست که:

● اول: بسم الله الرحمن الرحيم بگوید و برکوع رود.

● دوم: بعد بایستد و بگوید قل هو الله احد دوباره برکوع رود

● سوم: بعد از رکوع بایستد و بگوید الله الصمد باز برکوع رود

● چهارم: بایستد و بگوید لم یلد و لم یولد و برکوع برود

● پنجم: بایستد و بگوید ولم یکن له کفوا احد و بعد از آن برکوع پنجم رود و بعد از سر برداشتن دو سجده کند و رکعت دوم را هم مثل رکعت اول بجا آورد و بعد از سجده دوم تشهد بخواند و نماز را سلام دهد.
(مسئله ۱۵۰۸)

س: روزه چیست؟

ج: روزه آنست که انسان برای انجام فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب از چیزهایی که روزه را باطل می کند خودداری نماید.

نیت :

۱- لازم نیست انسان نیت روزه را از قلب خود بگذراند یا مثلاً بگوید فردا را روزه میگیرم، بلکه همینقدر که برای انجام فرمان خداوند عالم از اذان صبح تا مغرب کاری که روزه را باطل می کند انجام ندهد کافیست، و برای اینکه یقین کند تمام این مدت را روزه بوده، باید مقداری پیش از اذان صبح و مقداری هم بعد از مغرب از انجام کاری که روزه را باطل می کند خودداری نماید. (مسئله ۱۵۵۰)

۲- اگر بخواهد غیر روزه رمضان روزه دیگری بگیرد باید آن را معین نماید، مثلاً نیت کند که روزه قضاء یا روزه نذر می گیرم، ولی در ماه رمضان لازم نیست نیت کند که روزه ماه رمضان می گیرم بلکه اگر نداند ماه رمضان است یا فراموش نماید، و روزه دیگری را نیت کند روزه ماه رمضان حساب می شود. (مسئله ۱۵۵۵)

۳- اگر مثلاً بنیت روز اول ماه روزه بگیرد بعد بفهمد دوم یا سوم بوده، روزه او صحیح است. (مسئله ۱۵۵۷)

۴- اگر پیش از اذان صبح نیت کند و بخوابد و بعد از مغرب بیدار شود، روزه اش صحیح است. (مسئله ۱۵۶۰)

۵- روزی را که انسان شک دارد آخر شعبان است یا اول رمضان، واجب نیست روزه بگیرد. (مسئله ۱۵۶۸)

۶- اگر در روزه واجب معینی مثل روزه رمضان از نیت روزه گرفتن برگردد روزه اش باطل است، ولی چنانچه نیت کند که چیزی که روزه را باطل می کند بجا آورد در صورتیکه آنرا انجام ندهد روزه اش باطل نمی شود. (مسئله ۱۵۷۰)

احکام نیت

اگر پیش از ظهر ماه رمضان خوب شود و از اذان صبح تا آنوقت کاری که روزه را باطل میکند انجام نداده باشد باید نیت روزه کند و آنروز را روزه بگیرد.

اگر بعد از ظهر خوب شود روزه آن روز بر او واجب نیست.

شخص مریض

(مسئله ۱۵۶۷)

نیت:

وقت نیت

انسان می تواند در هر شب از ماه رمضان برای روزه فردای آن نیت کند و بهتر است که شب اول ماه هم نیت روزه همه ماه را بنماید. (مسئله ۱۵۵۱)

از اول شب ماه رمضان تا اذان صبح هر وقت نیت روزه فردا را بکند اشکال ندارد. (مسئله ۱۵۵۲)

کسیکه پیش از اذان صبح بدون نیت روزه خوابیده است ● اگر پیش از ظهر بیدار شود و نیت کند روزه او صحیح است چه روزه او واجب باشد چه مستحب. اگر بعد از ظهر بیدار شود، نمیتواند نیت روزه واجب نماید. (مسئله ۱۵۵۴)

احکام روزه

۱- اگر بچه پیش از اذان صبح ماه رمضان بالغ شود باید روزه بگیرد و اگر بعد از اذان بالغ شود، روزه آن روز بر او واجب نیست. (مسئله ۱۵۶۲)

۲- کسیکه روزه قضاء یا روزه واجب دیگری دارد، نمیتواند روزه مستحبی بگیرد. (مسئله ۱۵۶۳)

مبطلات روزه

(چیزهایی که روزه را باطل می کند)

نه چیز روزه را باطل می کند

- ۱- خوردن و آشامیدن
- ۲- جماع
- ۳- استمناء
- ۴- دروغ بستن به خدا و پیغمبر و جانشینان پیغمبر علیهم السلام
- ۵- رساندن غبار غلیظ به حلق
- ۶- فرو بردن تمام سر در آب
- ۷- باقی ماندن بر جنابت و حیض و نفاس تا اذان صبح
- ۸- اماله کردن با چیزهای روان
- ۹- قی کردن

(مسئله ۱۵۷۲)

۱- خوردن و آشامیدن:

عمداً- اگر روزه دار عمداً چیزی بخورد یا بیاشامد روزه او باطل میشود، چه خوردن و آشامیدن آن چیز معمول باشد مثل نان و آب، چه معمول نباشد مثل خاک و شیره درخت، و چه کم باشد یا زیاد، حتی. اگر مسواک را از دهان بیرون آورد و دوباره بدهان ببرد و رطوبت آن را فرو برد روزه او باطل می شود، مگر آنکه رطوبت مسواک در آب دهان بطوری از بین برود که رطوبت خارج به آن گفته نشود. (مسئله ۱۵۷۳)

خوردن و آشامیدن

سهواً- اگر روزه دار سهواً چیزی بخورد یا بیاشامد روزه اش باطل نمی شود. (مسئله ۱۵۷۵)

- ۱- فرو دادن چیزی را که لای دندان مانده عمداً. (مسئله ۱۵۷۷)
- ۲- فرو بردن اخلاط سر و سینه، در صورتی که داخل فضای دهان شود (بنابر احتیاط واجب).
- ۳- استعمال آمپولی که بجای غذا بکار می رود (بنابر احتیاط واجب). (مسئله ۱۵۷۶)

چیزهایی که در حکم خوردن و آشامیدن است و روزه را باطل می کند

- ۱- اگر بقدری تشنه شود که بترسد از تشنگی بمیرد می تواند به اندازه ای که از مردن نجات پیدا کند آب بیاشامد ولی روزه او باطل می شود، و اگر ماه رمضان باشد، باید بقیه روز از بجا آوردن کاری که روزه را باطل می کند خودداری نماید. (مسئله ۱۵۸۱)
- ۲- انسان نمی تواند برای ضعف، روزه را بخورد، ولی اگر ضعف او بقدریست که معمولاً نمیشود آنرا تحمل کرد، خوردن روزه اشکال ندارد. (مسئله ۱۵۸۳)

در دو صورت روزه دار می تواند روزه خود را بخورد

•• جویدن غذا برای بچه یا پرنده و چشیدن غذا و مانند اینها که معمولاً بحلق نمیرسد اگر چه اتفاقاً بحلق برسد، روزه را باطل نمیکند ولی اگر انسان از اول بداند بحلق میرسد چنانچه فرو رود، روزه اش باطل میشود و باید قضای آنرا بگیرد و کفاره هم بر او واجب است.

(مسئله ۱۵۸۲)

- ۲- جماع:
جماع روزه را باطل میکند.
۳- استمناء:

اگر روزه دار استمناء کند یعنی کاری کند که منی از او بیرون آید، روزه اش باطل می شود.

۱- اگر بی اختیار منی بیرون آید، روزه باطل نیست. (مسئله ۱۵۸۹)

۲- اگر کاری کند که بی اختیار منی از او بیرون آید، روزه اش باطل می شود.
(مسئله ۱۵۸۹)

۳- اگر بقصد بیرون آمدن منی کاری بکند در صورتیکه منی از او بیرون نیاید روزه اش باطل نمی شود.
(مسئله ۱۵۹۴)

۴- هر گاه روزه دار بداند که اگر در روز بخوابد محتلم میشود یعنی در خواب منی از او بیرون می آید، میتواند در روز بخوابد و چنانچه بخوابد و محتلم هم بشود روزه اش صحیح است.
(مسئله ۱۵۹۰)

احکام منی

اگر روزه دار در حال بیرون آمدن منی از خواب بیدار شود، واجب نیست از بیرون آمدن آن جلوگیری کند.
(مسئله ۱۵۹۱)

۴- دروغ بستن به خدا و پیامبر:

۱- اگر روزه دار بگفتن یا بنوشتن یا باشاره و مانند اینها بخدا و پیغمبر و جانشینان آنحضرت عمداً نسبت دروغ بدهد اگر چه فوراً بگوید دروغ گفتم یا توبه کند، روزه او باطل است و احتیاط واجب آنست که حضرت زهرا سلام الله علیها و سایر پیغمبران و جانشینان آنان هم در این حکم فرقی ندارند
(مسئله ۱۵۹۶)

۲- اگر چیزی را با اعتقاد اینکه راست است از قول خدا یا پیغمبر نقل کند و بعد بفهمد دروغ بوده، روزه اش باطل نمی شود.
(مسئله ۱۵۹۸)

۳- اگر بداند دروغ بستن بخدا و پیغمبر روزه را باطل میکند و چیزی را که میداند دروغ است به آنان نسبت دهد و بعداً بفهمد آنچه را که گفته راست بوده، روزه اش صحیح است.
(مسئله ۱۵۹۹)

دروغ بستن به خدا و پیامبر
سه صورت دارد.

- ۱- بنا بر احتیاط واجب باید از کسی که آن خبر را گفته نقل کند.
- ۲- بنا بر احتیاط واجب از کتابیکه آن خبر در آن نوشته شده نقل نماید.
- ۳- اگر خودش هم خبر دهد روزه اش باطل نمی شود.

اگر انسان بخواهد خبری را که نمی داند راست است یا دروغ نقل کند و روزه اش هم باطل نشود به یکی از این سه راه باید عمل کند. (مسئله ۱۵۹۷)

۵- رساندن غبار غلیظ بحلق:

- ۱- رساندن غبار غلیظ بحلق روزه را باطل میکند، چه غبار چیزی باشد که خوردن آن حلال است مثل آرد، یا غبار چیزی باشد که خوردن آن حرام است. (مسئله ۱۶۰۳)

- ۲- روزه دار باید بخار غلیظی را که در دهان مبدل بآب میشود و نیز بنا بر احتیاط واجب دود سیگار و تنباکو و مانند اینها را هم به حلق نرساند. (مسئله ۱۶۰۵)

- ۳- اگر فراموش کند که روزه است و مواظبت نکند یا بی اختیار غبار و مانند آن بحلق او برسد روزه اش باطل نمی شود و چنانچه ممکن است باید آنرا بیرون آورد. (مسئله ۱۶۰۷)

احکام رساندن غبار غلیظ به حلق

۶- فرو بردن سر در آب:

- ۱- اگر روزه دار عمداً تمام سر را در آب فرو برد، اگر چه باقی بدن او از آب بیرون باشد بنا بر احتیاط واجب باید قضای آنروز را بگیرد، ولی اگر تمام بدن را آب بگیرد و مقداری از سر بیرون باشد، روزه باطل نمی شود. (مسئله ۱۶۰۸)

فرو بردن سر در آب

- ۲- اگر روزه دار بی اختیار در آب بیفتد و تمام سر او را آب بگیرد، یا فراموش کند که روزه است و سر را در زیر آب فرو برد، روزه او باطل نمی شود. (مسئله ۱۶۱۳)

اگر فراموش کند که روزه است و به نیت غسل سر را در آب فرو برد، روزه و غسل او صحیح است. (مسئله ۱۶۱۶)

کسی که روزه است و به نیت غسل سر را در آب فرو برد

اگر بداند که روزه است و عمدتاً برای غسل سر را در آب فرو برد، چنانچه روزه او مثل روزه رمضان واجب معین باشد بنا بر احتیاط واجب باید دوباره غسل کند و روزه را هم قضاء نماید و اگر روزه مستحب، یا روزه واجبی باشد که مثل کفاره وقت معینی ندارد، غسل صحیح و روزه باطل می باشد. (مسئله ۱۶۱۷)

•• اگر نصف سر را یکدفعه و نصف دیگر آنرا دفعه دیگر در آب فرو برد، روزه اش باطل نمی شود. (مسئله ۱۶۰۹)

۷- باقیماندن بر جنابت تا اذان صبح:

اگر عمدتاً تا اذان صبح غسل نکند یا اگر وظیفه او تیمم است عمدتاً تیمم ننماید، روزه اش باطل است. (مسئله ۱۶۱۹)

جنبی که تا اذان صبح غسل نکند.

اگر در روزه واجبی که مثل روزه ماه رمضان وقت آن معین است تا اذان صبح غسل نکند و تیمم هم ننماید ولی از روی عمد نباشد مثل آنکه دیگری نگذارد غسل و تیمم کند روزه اش صحیح است. (مسئله ۱۶۲۰)

اگر بعد از یک روزیادش بیاید باید روزه آنروز را قضاء نماید.

اگر جنب در ماه رمضان غسل را فراموش کند

(مسئله ۱۶۲۲)

اگر بعد از چند روزیادش بیاید باید روزه هر چند روزی را که یقین دارد جنب بوده قضاء نماید مثلاً اگر نمیداند سه روز جنب بوده یا چهار روز باید روزه سه روز را قضاء کند.

۱- کسیکه جنب است و می خواهد روزه واجبی بگیرد که مثل روزه رمضان وقت آن معین است چنانچه عمداً غسل نکند تا وقت تنگ شود میتواند با تیمم روزه بگیرد و صحیح است ولی معصیت کار است. (مسئله ۱۶۲۱)

۲- کسیکه در شب ماه رمضان جنب است و میداند که اگر بخوابد تا صبح بیدار نمی شود نباید بخوابد و چنانچه بخوابد و تا صبح بیدار نشود روزه اش باطل است و قضاء و کفاره بر او واجب می شود. (مسئله ۱۶۲۵)

۳- هر گاه جنب در شب ماه رمضان بخوابد و بیدار شود اگر احتمال بدهد که اگر دوباره بخوابد بیدار می شود برای غسل می تواند بخوابد. (مسئله ۱۶۲۶)

۴- اگر روزه دار در روز محتلم شود، واجب نیست فوراً غسل کند. (مسئله ۱۶۳۲)

۵- کسیکه می خواهد قضای روزه رمضان را بگیرد، هرگاه تا اذان صبح جنب بماند اگر چه از روی عمد نباشد روزه او باطل است. (مسئله ۱۶۳۴)

احکام جنابت در ماه رمضان

•• اگر جنب عمداً تا اذان صبح غسل نکند، یا اگر وظیفه او تیمم است عمداً تیمم ننماید روزه اش باطل است. (مسئله ۱۶۱۹)

۸- اماله کردن: اماله کردن با چیز روان اگر چه از روی ناچاری و برای معالجه باشد روزه را باطل میکند، ولی استعمال شیافهاییکه برای معالجه است اشکال ندارد، و احتیاط واجب آنستکه از استعمال شیاف هائیکه برای کیف کردن است مثل شیاف تریاک یا برای تغذیه از این مجری است خودداری نمایند.

(مسئله ۱۶۴۵)

۹- قی کردن:

عمداً - هر گاه روزه دار عمداً قی کند - اگر چه بواسطه مرض و مانند آن ناچار باشد روزه اش باطل می شود.

سهواً - اگر سهواً یا بی اختیار قی کند اشکال ندارد.

قی کردن
(مسئله ۱۶۴۶)

۱- اگر روزه دار بتواند از قی کردن خودداری کند چنانچه برای او ضرر و مشقت نداشته باشد، باید خودداری نماید.
(مسئله ۱۶۴۸)

۲- اگر سهواً چیزی را فرو ببرد و پیش از رسیدن به شکم یادش بیاید که روزه است چنانچه بقدری پائین رفته باشد که اگر آنرا داخل شکم کند خوردن نمیگویند، لازم نیست آنرا بیرون آورد و روزه او صحیح است.
(مسئله ۱۶۵۰)

۳- اگر آروغ بزند و بدون اختیار چیزی در گلو یا دهانش بیاید باید آنرا بیرون بریزد و اگر بی اختیار فرود رود روزه اش صحیح است.
(مسئله ۱۶۵۲)

احکام قی کردن

۱- عمداً - اگر انسان عمداً و از روی اختیار کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد چه عالم باشد و چه جاهل و حتی بنا بر احتیاط واجب در جاهل قاصر روزه او باطل میشود...
(مسئله ۱۶۵۳)

۲- سهواً - اگر روزه دار سهواً یکی از کارهائیکه روزه را باطل میکند انجام دهد و بخیال اینکه روزه اش باطل شده عمداً دوباره یکی از آنها را بجا آورد روزه او باطل میشود.
(مسئله ۱۶۵۴)

احکام چیزهائیکه روزه را باطل میکند

۱- اگر عمداً اماله کند. یا اینکه عمداً نسبت دروغ به خدا و پیغمبر و جانشینان حضرت، دهد، بنا بر احتیاط واجب و در بقیه مفطرات اگر از روی عمد باشد قطعاً قضا و کفاره دارد مگر در قی کردن عمدی که کفاره ندارد.

۲- اگر سر زیر آب ببرد (بنا بر احتیاط واجب)... (مسئله ۱۶۵۸)

۳- اگر روزه دار آروغ بزند و چیزی در دهانش بیاید چنانچه عمداً آنرا فرو ببرد. (مسئله ۱۶۷۱)

۴- کسیکه میتواند وقت را تشخیص دهد اگر به گفته کسیکه میگوید مغرب شده در صورتی که آن کس عادل نباشد افطار کند و بعد بفهمد مغرب نبوده است. (مسئله ۱۶۷۳)

جاهائیکه قضاء و کفاره واجب است

۱- چنانچه میتواند مسئله را یاد بگیرد بنا بر احتیاط واجب کفاره بر او واجب میشود. (مسئله ۱۶۵۹)

۲- و اگر نمیتوانسته مسئله را یاد بگیرد یا اصلاً ملتفت مسئله نبوده یا یقین داشته که فلان چیز روزه را باطل نمیکند کفاره بر او واجب نیست.

اگر بواسطه ندانستن مسئله کاری انجام دهد که روزه را باطل میکند

یک بنده آزاد کند

یا دو ماه روزه بگیرد — (۳۱ روز آن باید پی در پی باشد)

یا شصت فقیر را سیر کند — یا به هر کدام یک مُد که تقریباً ده سیر است طعام یعنی گندم یا جو و مانند اینها بدهد و چنانچه اینها برایش ممکن نباشد هر چند مد که میتواند بقرا طعام بدهد... (مسئله ۱۶۶۰)

کسیکه کفاره روزه رمضان بر او واجب است باید

۱- اگر بچیز حرامی روزه خود را باطل کند، بنا بر احتیاط کفاره جمع بر او واجب میشود یعنی باید یک بنده آزاد کند و دو ماه روزه بگیرد و شصت فقیر را سیر کند. (مسئله ۱۶۶۵)

۲- اگر روزه دار دروغی را بخدا و پیغمبر نسبت دهد. (مسئله ۱۶۶۶)

۳- اگر در یک روز ماه رمضان جماع حرام بکند. (مسئله ۱۶۶۷)

۴- اگر روزه دار جماع حرام کند و بعد با حلال خود جماع نماید. (مسئله ۱۶۶۹)

۵- اگر روزه دار آروغ بزند و موقع آروغ زدن خون یا غذائی که از صورت غذا بودن خارج شده بدهان او بیاید و عمداً آنرا فرو برد... (مسئله ۱۶۷۱)

کفاره جمع بنا بر احتیاط واجب

کفاره روزه ۲ قسم است

۱- اگر روزه دارد در یک روز ماه رمضان چند مرتبه کاری که روزه را باطل می کند (حتی جماع) انجام دهد. (مسئله ۱۶۶۸)

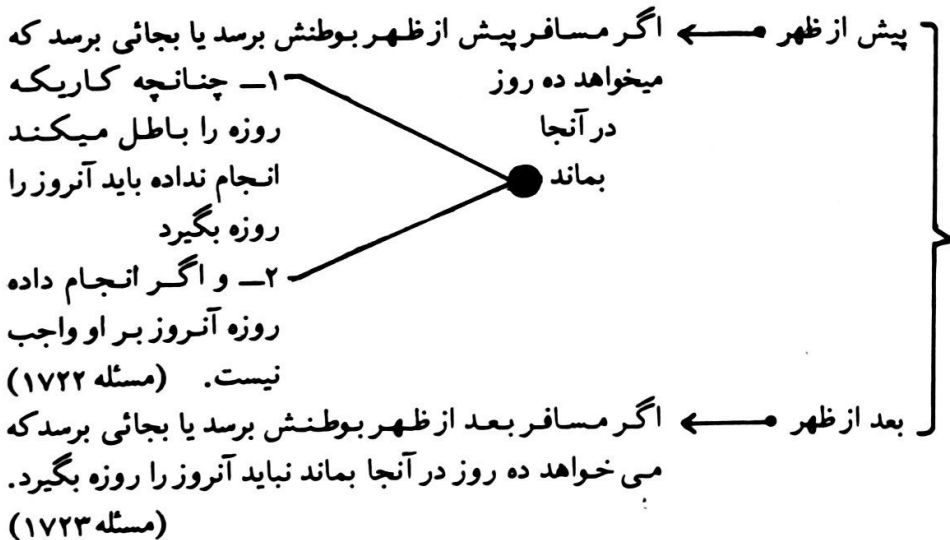
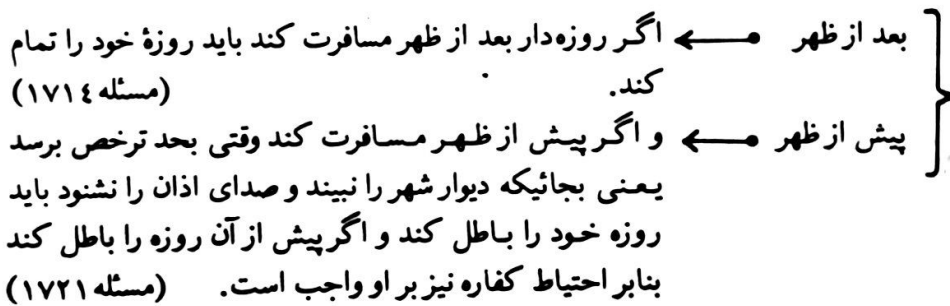
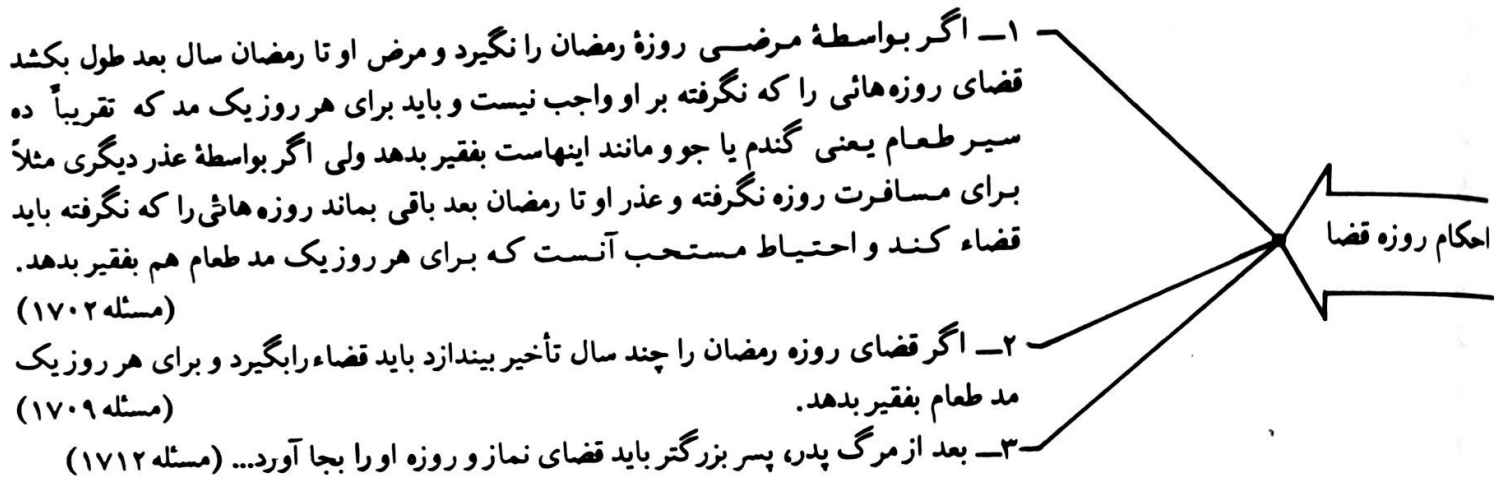
۲- اگر روزه دار کاریکه حلال است و روزه را باطل میکند انجام دهد مثلاً آب بیاشامد و بعد کار دیگری که حرام است و روزه را باطل میکند انجام دهد مثلاً غذای حرامی بخورد. (مسئله ۱۶۷۰)

۳- اگر نذر کند که روز معینی را روزه بگیرد چنانچه در آنروز عمداً روزه خود را باطل کند. (مسئله ۱۶۷۲)

یک کفاره

تذکر: اگر در کلاس مناسب نیست که مسئله مربوط به جماع گفته شود — نگوئید و در صورت امکان اجمالاً بگوئید.

- در روزه مورد فقط قضای روزه واجب است
- ۱- روزه دار در روز ماه رمضان عمدآقی کند
  - ۲- در شب ماه رمضان جنب باشد... و تا اذان صبح از خواب - حتی خواب سوم - بیدار نشود.
  - ۳- عملی که روزه را باطل میکند بجا نیامورد ولی نیت روزه نکند یا ریا کند یا قصد کند که روزه نباشد.
  - ۴- آنکه در ماه رمضان غسل جنابت را فراموش کند و با حال جنابت یک روز یا چند روز روزه بگیرد.
  - ۵- آنکه در ماه رمضان بدون اینکه تحقیق کند صبح شده یا نه، کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده...
  - ۶- آنکه کسی بگوید صبح نشده و انسان بگفته او کاری که روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده است.
  - ۷- آنکه کسی بگوید صبح شده و انسان بگفته او یقین نکند یا خیال کند شوخی میکند و کاریکه روزه را باطل میکند انجام دهد بعد معلوم شود صبح بوده است.
  - ۸- آنکه کورو مانند آن بگفته کس دیگر افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده است.
  - ۹- آنکه در هوای صاف بواسطه تاریکی یقین کند که مغرب شده و افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده است ولی اگر در هوای ابر بگمان اینکه مغرب شده افطار کند بعد معلوم شود مغرب نبوده قضاء لازم نیست.
  - ۱۰- آنکه برای خنک شدن یا بی جهت مضمضه کند یعنی آب در دهان بگرداند و بی اختیار فرو برود ولی اگر فراموش کند که روزه است و آب را فرو دهد یا برای وضو مضمضه کند و بی اختیار فرو رود قضاء بر او واجب نیست (مسئله ۱۶۸۸)

* استفتاء از امام: س: کسیکه با عذر شرعی مانند سفر و مرض روزه ماه مبارک رمضان را افطار کرده است آیا میتواند قضای آن را از ماه رمضان بعد تأخیر بیندازد و در صورت تأخیر تکلیف شرعی چیست؟ ج: بسمه تعالی - بنا بر احتیاط واجب نباید تأخیر بیندازد و اگر تأخیر انداخت برای هر روز باید یک مد که تقریباً ده سیر است گندم یا نان و مثل آن به فقیر بدهد.

س: چه کسانی روزه بر آنها واجب نیست؟ ج:

- ۱- کسیکه بواسطه پیری نمیتواند روزه بگیرد. یا برای او مشقت دارد (ولی در صورت دوم باید برای هر روز یک مد گندم یا جو مانند اینها به فقیر بدهد). (مسئله ۱۷۲۵)
- ۲- اگر انسان مرضی دارد که زیاد تشنه میشود و نمیتواند تشنگی را تحمل کند یا برای او مشقت دارد (ولی در صورت دوم باید برای هر روز یک مد گندم یا جو مانند اینها بفقیر بدهد). (مسئله ۱۷۲۷)
- ۳- زنیکه زائیدن او نزدیک است و روزه برای خودش و یا حملش ضرر دارد... و باید برای هر روز یک مد طعام یعنی گندم یا جو مانند اینها به فقیر بدهد و نیز اگر روزه برای خودش ضرر دارد. (مسئله ۱۷۲۸)
- ۴- زنیکه بچه شیر میدهد و شیر او کم است... اگر روزه برای بچه ای که شیر میدهد و نیز اگر برای خودش ضرر دارد... و باید برای هر روز یک مد طعام بفقیر بدهد. (مسئله ۱۷۲۹)

(در دو صورت اول اگر بعداً بتواند بنا بر احتیاط واجب باید روزه ها را قضا کند، و در دو صورت اخیر باید قضای روزه را بگیرند)

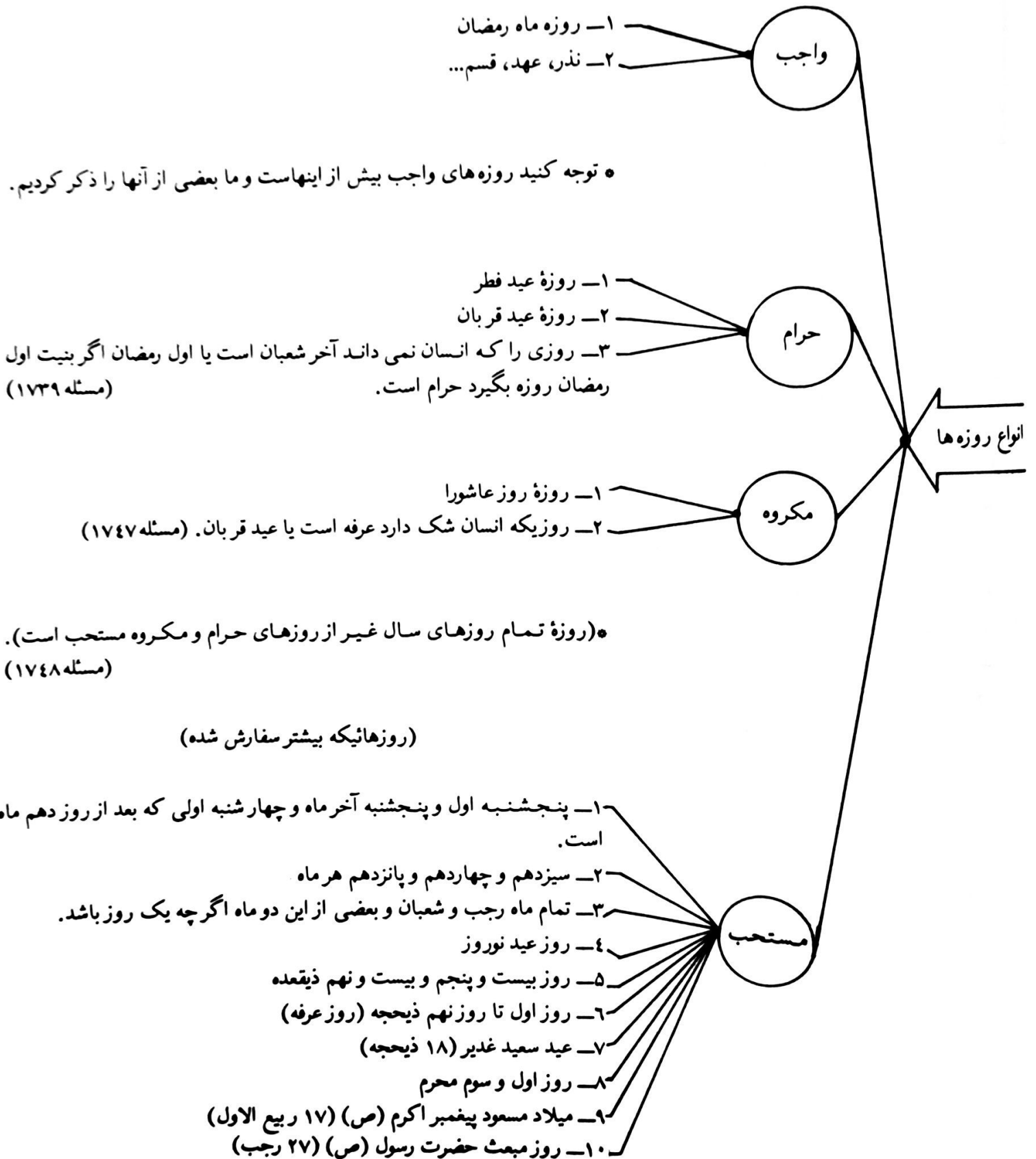
اول ماه به ۵ چیز ثابت میشود (مسئله ۱۷۳۰)

- ۱- آنکه خود انسان ماه را ببیند.
- ۲- عده ای که از گفته آنان یقین پیدا میشود بگویند ماه را دیده ایم و همچنین است هر چیزیکه بواسطه آن یقین پیدا شود.
- ۳- دو مرد عادل بگویند که در شب، ماه را دیده ایم...
- ۴- سی روز از اول ماه شعبان بگذرد: که بواسطه آن اول ماه رمضان ثابت میشود و سی روز از اول ماه رمضان بگذرد که بواسطه آن اول ماه شوال ثابت میشود.
- ۵- حاکم شرع حکم کند که اول ماه است.

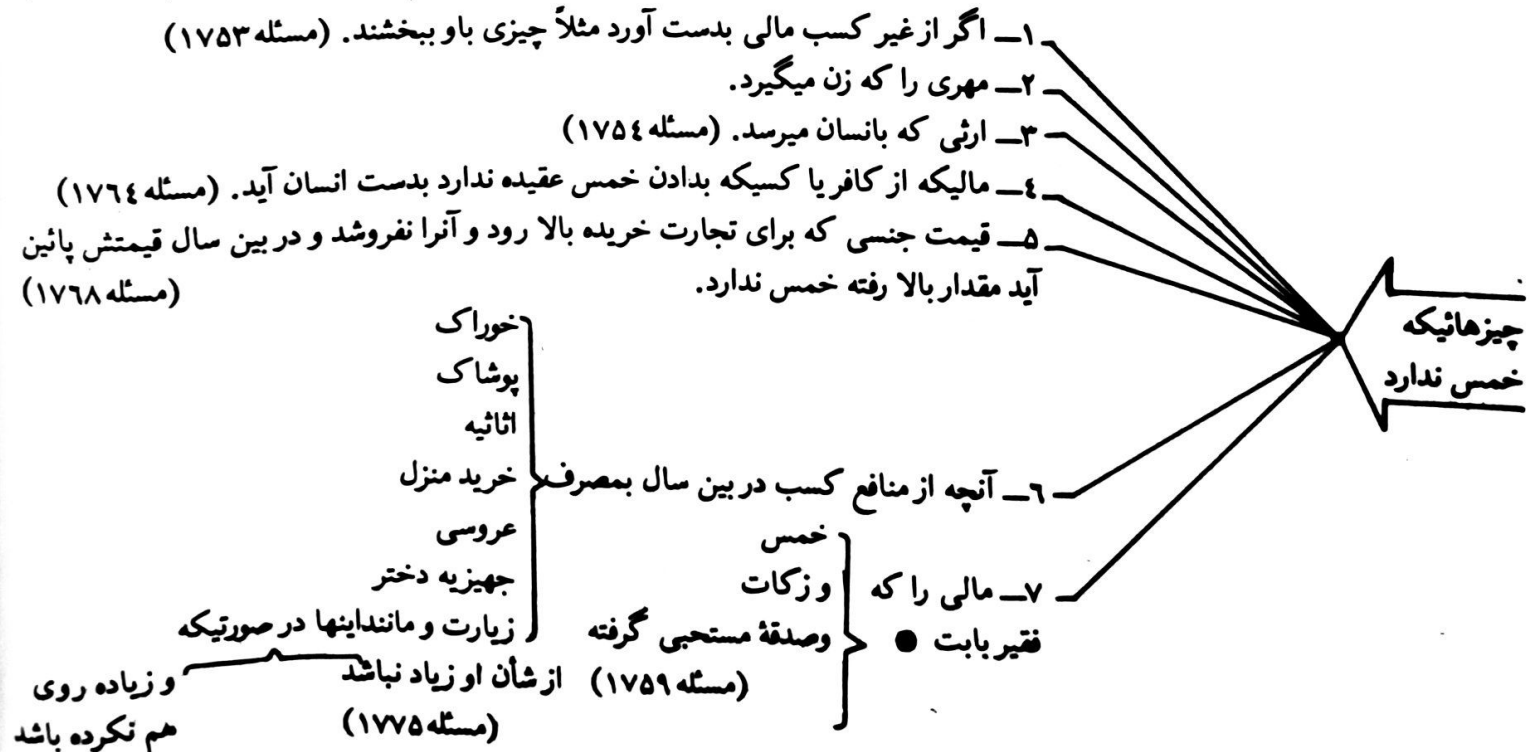
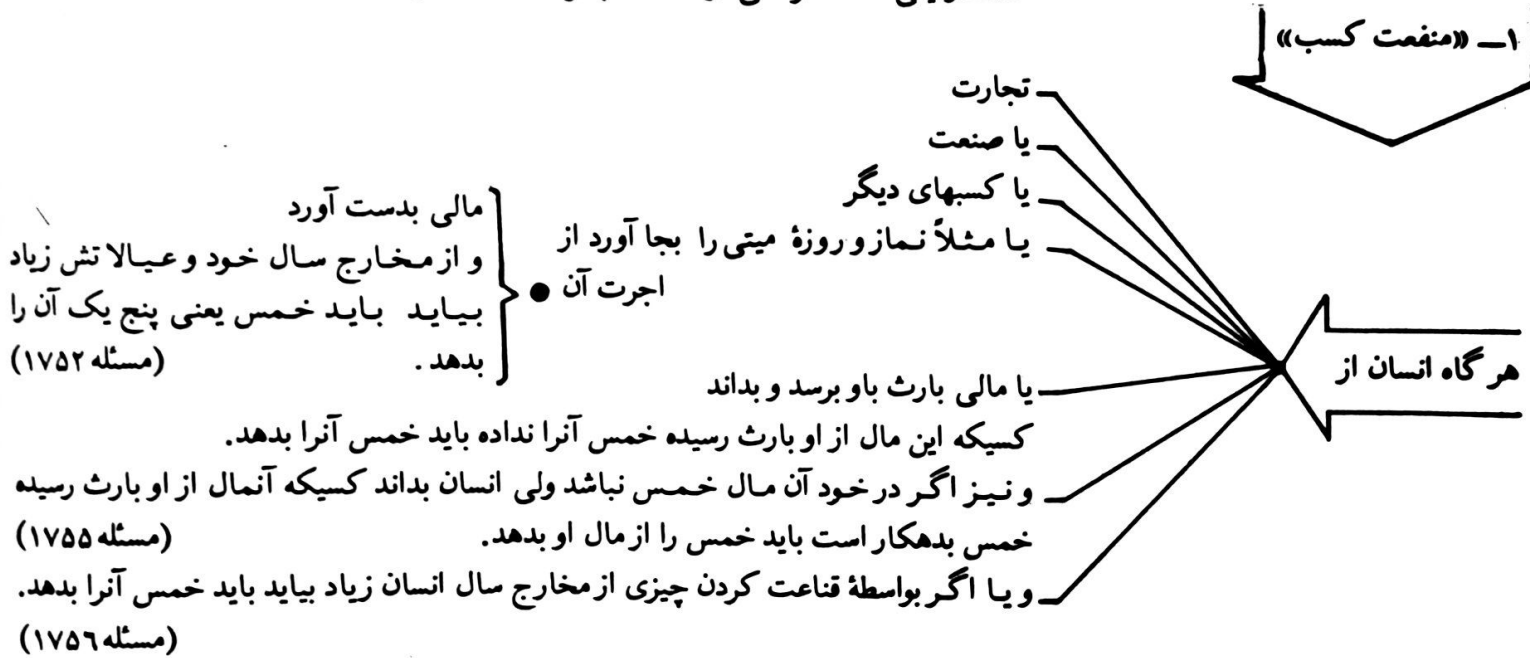
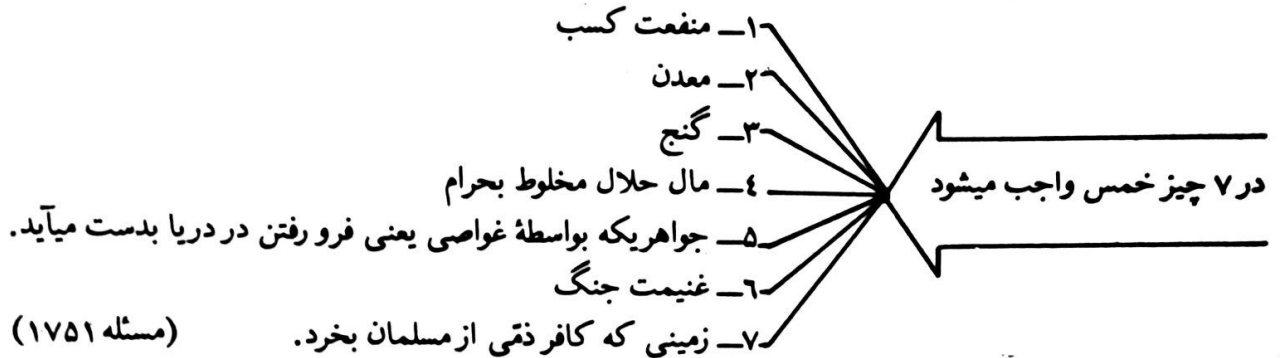
«اگر حاکم شرع حکم کند که اول ماه است کسی هم که تقلید او را نمیکند باید بحکم او عمل نماید...» (مسئله ۱۷۳۱)

اول ماه با چه چیزهایی ثابت نمیشود

- ۱- با پیشگویی منجمین: ولی اگر انسان از گفته آنان یقین پیدا کند باید بآن عمل نماید. (مسئله ۱۷۳۱)
- ۲- بلند بودن ماه یا، دیر غروب کردن دلیل نمیشود که شب پیش شب اول ماه بوده. (مسئله ۱۷۳۳)
- ۳- به تلگراف: مگر دو شهریکه از یکی بدیگری تلگراف کرده اند نزدیک یا هم افق باشند و انسان بداند که تلگراف از روی حکم حاکم شرع یا شهادت دو مرد عادل بوده است. (مسئله ۱۷۳۶)

●● انسان تا خمس مال را ندهد نمیتواند در آن مال تصرف کند اگر چه قصد دادن خمس را داشته باشد. (مسئله ۱۷۹۰)

۱- کسیکه دیگری مخارج او را میدهد، باید خمس تمام مالی را که بدست میآورد بدهد ولی اگر مقداری از آنرا خرج زیارت و مانند آن کرده است فقط باید خمس باقیمانده را بدهد. (مسئله ۱۷۵۷)

۲- اگر با عین پول خمس نداده جنسی را بخرد یعنی بفروشنده بگوید این جنس را باین پول می خرم یا در وقت خریدن قصدش این باشد که از پول خمس نداده عوض را بدهد دو حالت دارد الف - اگر حاکم شرع معامله پنج یک آنرا اجازه بدهد (معامله آنمقدار صحیح است) و انسان باید پنج یک جنسی را که خریده بحاکم شرع بدهد.

ب - اگر حاکم شرع اجازه ندهد (معامله آن مقدار باطل است). در این قسم نیز دو صورت میباشد:

الف - اگر پولی را که فروشنده گرفته از بین نرفته باشد (حاکم شرع خمس همان پول را میگیرد).

ب - و اگر پول از بین رفته باشد (عوض خمس را از فروشنده یا خریدار مطالبه میکند). (مسئله ۱۷۶۰)

۳- وظیفه کسیکه از اول تکلیف خمس نداده چیست:

۱- اگر از منافع کسب چیزی که بآن احتیاج ندارد خریده و یکسال از خرید آن گذشته (باید خمس آنرا بدهد)

۲- و اگر اثاث خانه و چیزهای دیگریکه بآنها احتیاج دارد مطابق شأن خود خریده (در این صورت دو حالت پیدا میکند).

الف - اگر بداند سالیکه در آن سال فائده برده آنها را خریده (لازم نیست خمس آنها را بدهد).

ب - و اگر نداند که در بین سال خریده یا بعد از تمام شدن سال (بنابر احتیاط واجب باید با حاکم شرع مصالحه کند). (مسئله ۱۷۹۷)

•••••

۲- معدن:

اگر از معدن طلا، نقره، سرب، مس، آهن، نفت، ذغال سنگ، فیروزه، عقیق، زاج، نمک، و معدنهای دیگر چیزی بدست آورد در صورتیکه بمقدار نصاب باشد خمس آن را باید بدهد. (مسئله ۱۷۹۸)

احکام خمس

۳- گنج:

گنج مالی است که در

زمین
یا درخت
یا کوه

یا دیوار پنهان باشد و کسی آنرا پیدا کند و طوری باشد که بآن گنج بگویند. (مسئله ۱۸۰۶)

نصاب گنج بنا بر احتیاط

۱۰۵ مثقال نقره

یا ۱۵ مثقال طلا است. (مسئله ۱۸۰۸)

۴- مال حلال مخلوط بحرام:

بطوری مخلوط شود که انسان نتواند آنها را از یکدیگر تشخیص دهد

و صاحب مال حرام

اگر مال حلال با مال حرام

و مقدار آن هیچکدام معلوم نباشد — باید خمس تمام مال را بدهد و بقیه اش حلال است.

(مسئله ۱۸۱۳)

باید به نیت صاحبش صدقه بدهد.

و احتیاط واجب آنست که از حاکم شرع اجازه بگیرد. (مسئله ۱۸۱۴)

۱- صاحب آن را نشناسد

باید یکدیگر را راضی نمایند.

و چنانچه صاحب مال راضی نشود در صورتیکه انسان بداند چیز معینی مال اوست و شک کند که بیشتر از آن هم مال او هست یا نه باید چیزی را که یقین دارد مال اوست باو بدهد.

و احتیاط مستحب آنست که مقدار بیشتر را که احتمال میدهد مال اوست باو بدهد.

(مسئله ۱۸۱۵)

۳- انسان بداند که صاحب آن از چند نفر بیرون نیست ولی نتواند رضایت آنها را جلب کند باید قرعه بیندازد و بنام هرکس افتاد مال را به او بدهد.

(مسئله ۱۸۱۸)

•• اگر خمس مال حلال مخلوط بحرام را بدهد یا مالیکه صاحبش راضی شناسد به نیت او صدقه بدهد بعد از آنکه صاحبش پیدا شد بنا بر احتیاط واجب باید بمقدار مالش باو بدهد.

(مسئله ۱۸۱۷)

۵- جواهریکه بواسطه فرو رفتن در دریا بدست میآید:

اگر بواسطه غواصی یعنی

فرو رفتن در دریا

لؤلؤ و مرجان

یا جواهر دیگریکه با فرو رفتن در دریا بیرون میآید بیرون آورند، اگر بعد از کسر مخارج بیرون

آوردن آن، قیمت آن به ۱۸ نخود طلا برسد خمس دارد. (مسئله ۱۸۱۹)

غواصی

یا بیرون آوردن معدن است اگر

خمس آنها را بدهد و چیزی از مخارج سالش زیاد بیاید

(مسئله ۱۸۲۶)

لازم نیست دوباره خمس آن را بدهد.

کسیکه کسبش

۱- غنیمت:

اگر مسلمانان بامر امام علیه السلام با کفار جنگ کنند و چیزهایی در جنگ بدست آورند بآنها غنیمت گفته میشود و مخارجی را که برای غنیمت کرده اند مانند مخارج نگهداری و حمل و نقل آن و نیز مقداری را که امام علیه السلام صلاح میداند بمصرفی برساند و چیزهایی که مخصوص بامام است باید از غنیمت کنار بگذارند و خمس بقیه آن را بدهند. (مسئله ۱۸۲۸)

* استفتاء از امام:

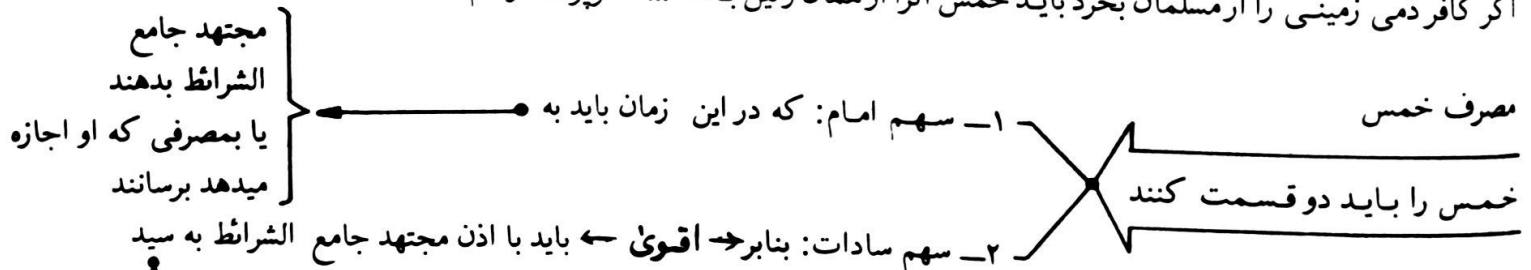
۱- س: رزمندگان اسلام تا چه اندازه میتوانند در غنائم بدست آمده از دشمن تصرف نمایند و ضمناً در صورت تعلق بعضی از غنائم به رزمندگان بکدام رزمنده تعلق پیدا میکند؟

ج: بسمه تعالی - روشن است که رزمندگان ما که در راه خدا و خدمت به اسلام از جان خود میگذرند برای غنیمت نمی جنگند و نباید در فکر آن باشند ولی غنائم بدست آمده، آلات و ادوات جنگی مربوط به دولت اسلامی است و در غیر آن تصرف برای هر رزمنده ای که بدست آورده مانع ندارد مگر مسئولین امر در دولت اسلامی مقررات خاصی وضع نموده باشند.

۲- س: غنائمی را که در جبهه میگیرند غیر از اسلحه و فشنگ مثل ساعت و رادیو و وسائل دیگر را اگر خمس آن را پردازند میتوانند تصرف کنند یا خیر؟
ج: بسمه تعالی - با ملاحظه مقررات مانع ندارد.

۷- زمینی که کافر ذمی از مسلمان بخرد:

اگر کافر ذمی زمینی را از مسلمان بخرد باید خمس آنرا از همان زمین بدهد... اگر پول آن را هم بدهد. اشکال ندارد. (مسئله ۱۸۲۹)

فقیر یا سید یتیم که فقیر باشد، یا به سیدی که در سفر درمانده باشد بدهند. (مسئله ۱۸۳۴)

•• به سیدی که در سفر درمانده اگر در وطنش هم فقیر نباشد میشود خمس داد. (مسئله ۱۸۳۵)

•• به سیدی که عادل نیست میشود خمس داد ولی به سیدی که ۱۲ امامی نیست نباید خمس داد. (مسئله ۱۸۳۷)

•• به سیدی که در شهر خودش مشهور باشد سید است اگر چه انسان به سید بودن او یقین نداشته باشد میشود خمس داد. (مسئله ۱۸۴۰)

۱- سیدی که در سفر درمانده اگر سفر او سفر معصیت باشد. (مسئله ۱۸۳۶)

۲- سیدی که دوازده امامی نیست

۳- سیدی که معصیت کار است اگر خمس دادن کمک بمعصیت او باشد.

۴- سیدی که آشکارا معصیت میکند اگر چه دادن خمس کمک بمعصیت او نباشد بنا بر احتیاط واجب نباید خمس بدهند. (مسئله ۱۸۲۸)

سیدهایی که نباید بآنها خمس داد.

۱- س: اگر شخصی برای رفت و آمد خود وسیله نقلیه ای بخرد، آیا لازم است خمس آنرا بدهد، یا از مخارج سالیانه محسوب میشود.

ج: بسمه تعالی - اگر در زندگی احتیاج به آن دارد و فقط برای کار و کسبش نیست خمس ندارد.

•••••

۲- س: آیا شخص مکلف میتواند خودش حساب خمس و زکاتش را بکند و طبق مصارفی که در رساله ذکر شده است به مصرف رساند؟

ج: در زکات مانع ندارد ولی در خمس باید اجازه بگیرد.

•••••

۳- س: آیا سال خمس باید سال شمسی باشد یا سال قمری؟

ج: سال را شمسی قرار دهید.

•••••

۴- س: آیا خمس و سهم امام را میتوان به حسابهای که بمنظور کارهای عام المنفعه اعلام شده است واریز نمود و در هر کار خیر دیگری مطابق دلخواه مصرف کرد؟

ج: باید خمس و سهم امام را به مرجع تقلید یا وکیل مسلم الوکاله او بدهند یا طبق اجازه ایشان مصرف شود.

•••••

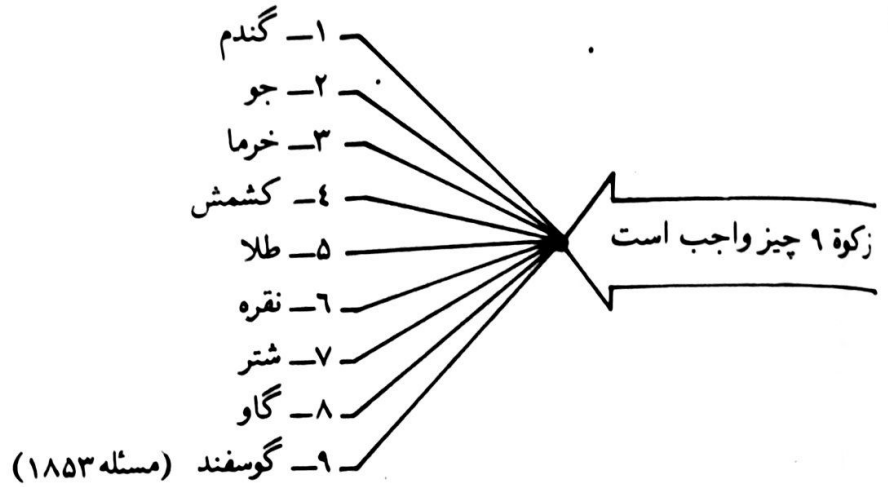
۵- س: آیا به حقوق بازنشستگی خمس تعلق میگیرد؟

ج: حقوق بازنشستگی اگر از حقوق سابق کسر شده خمس دارد.

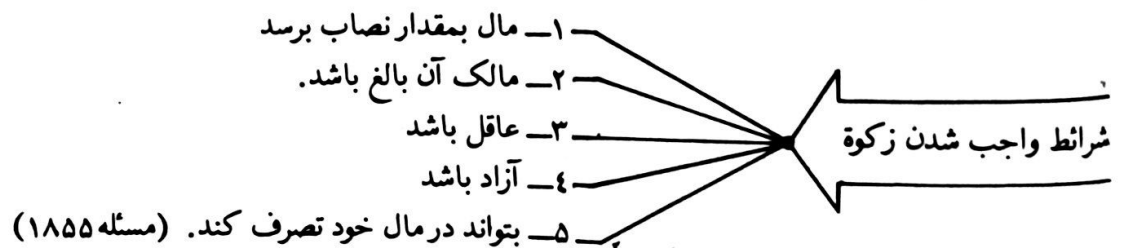
•••••

۶- شخصی در وسط سال خمسی خود چیزیکه جزء موته است مانند خانه، طلا، لباس، فرش و... میفروشد یا پولش احتیاج دارد یا میخواهد تبدیل باحسن کند یا هدفی دیگر دارد بهر حال چیز را که جزء موته است فروخت و پولش را گرفت این پول متعلق خمس است یا نه و بر فرض تعلق وقتی پول را گرفت خمس بدهد یا صبر کند در آخر سال اگر باقی ماند خمس بدهد.

ج: بسمه تعالی - مذکور است اگر در سالهای قبل تهیه شده در صورت فروختن لازم است خمس پول را بدون انتظار سال ادا کند و اگر عین آنچه را که از مؤنه بوده تبدیل نماید به چیزیکه از مؤنه است خمس واجب نیست و اگر در همان سال فروش تهیه شده در آخر سال باقیمانده پول خمس دارد.

زکوة گندم و جو وقتی واجب میشود که بآنها گندم و جو گفته شود و زکوة کشمش بنا بر احتیاط واجب وقتی واجب میشود که غوره است و نیز احتیاط واجب - در صورت انتقال درخت انگور بعد از غوره شدن ثمره و پیش از اینکه به آن انگور گفته شود - لزوم زکوة بر بایع و هم بر مشتری می باشد در صورت جمع شرائط دیگر. و موقعی هم که خرما قدری خشک شد که به او تمر میگویند زکوة آن واجب میشود ولی وقت دادن زکوة در گندم و جو موقع خرمن شدن و جدا کردن کاه آنها و در خرما و کشمش موقعی است که خشک شده باشد. (مسئله ۱۸۵۸)

آبیاری با آب چاه و باران

۵۵۵ اگر گندم و جو و خرما و انگور هم از آب باران مشروب شود و هم از آب دلو و مانند آن استفاده کند چنانچه طوری باشد که بگویند آبیاری با دلو و مانند آن شده نه باران، زکوة آن یک بیستم است. و اگر بگویند آبیاری با آب نهر و باران شده نه دلو، زکوة آن یک دهم است. بلکه اگر بگویند به هر دو آبیاری شده است ولی آبیاری با آب باران و نهر بیشتر از آب دلو و مانند آن باشد بنا بر احتیاط مستحب زکوة آن ده یک میباشد.

۲۸۸ من تبریزو ۴۵ مثقال کم میشود. (مسئله ۱۸۶۴)

گندم جو - خرما
کشمش

طلا ۲ نصاب دارد

نصاب

نقره ۲ نصاب دارد

شتر ۱۲ نصاب دارد

- ۱- نصاب اول آن ۲۰ مثقال شرعی است که هر مثقال ۱۸ نخود است پس وقتی طلا به ۲۰ مثقال شرعی که ۱۵ مثقال معمولی است برسد اگر شرائط دیگر را دارا باشد انسان باید چهل یک آنرا که ۹ نخود میشود از بابت زکوة بدهد و اگر باین مقدار نرسد زکوة آن واجب نیست.
- ۲- نصاب دوم آن ۴ مثقال شرعی است که ۳ مثقال معمولی میشود یعنی اگر سه مثقال به ۱۵ مثقال اضافه شود باید زکوة تمام ۱۸ مثقال را از قرار یک چهل بدهد. (مسئله ۱۸۹۶)

- ۱- نصاب اول آن ۱۰۵ مثقال معمولی است که اگر نقره به ۱۰۵ مثقال برسد باید یک چهل آنرا که ۲ مثقال و ۱۵ نخود است بابت زکوة بدهد.
- ۲- نصاب دوم ۲۱ مثقال است یعنی اگر ۲۱ مثقال به ۱۰۵ مثقال اضافه شود $105 + 21 = 126$ باید زکوة تمام ۱۲۶ مثقال را بدهد. (مسئله ۱۸۹۷)

- ۱- ۵ شتر و زکوة آن ۱ گوسفند است (و تا شماره شتر باین مقدار نرسد زکوة ندارد)
- ۲- ۱۰ شتر و زکوة آن ۲ گوسفند است
- ۳- ۱۵ شتر و زکوة آن ۳ گوسفند است
- ۴- ۲۰ شتر و زکوة آن ۴ گوسفند است
- ۵- ۲۵ شتر و زکوة آن ۵ گوسفند است
- ۶- ۲۶ شتر و زکوة آن ۱ شتر است (که داخل سال دوم شده باشد)
- ۷- ۳۶ شتر و زکوة آن ۱ شتر است (که داخل سال سوم شده باشد)
- ۸- ۴۶ شتر و زکوة آن ۱ شتر است (که داخل سال چهارم شده باشد)
- ۹- ۶۱ شتر و زکوة آن ۱ شتر است (که داخل سال پنجم شده باشد)
- ۱۰- ۷۶ شتر و زکوة آن ۲ شتر است (که داخل سال سوم شده باشد)
- ۱۱- ۹۱ شتر و زکوة آن ۲ شتر است (که داخل سال چهارم شده باشد)
- ۱۲- ۱۲۱ شتر و بالاتر از آنست که باید چهل تا چهل تا حساب کند و برای هر چهل تا یک شتر بدهد که داخل سال سوم شده باشد یا پنجاه تا پنجاه تا حساب کند و برای هر پنجاه تا یک شتری بدهد که داخل سال چهارم شده باشد... (مسئله ۱۹۱۰)

۱- نصاب اول ۳۰ تا است که وقتی شماره گاوبه ۳۰ رسید اگر شرائط دیگر را هم داشته باشد انسان باید یک گوساله ایکه داخل سال دوم شده از بابت زکوة بدهد.

گاو ۲ نصاب دارد

۲- نصاب دوم ۴۰ است و زکوة آن یک گوساله ماده ای است که داخل سال سوم شده باشد و زکوة ما بین ۳۰ و ۴۰ واجب نیست، و تا به ۶۰ نرسیده فقط باید زکوة ۴۰ تاى آنرا بدهد و بعد از آنکه به ۶۰ رسید چون دو برابر نصاب اول را دارد باید ۲ گوساله ایکه داخل سال دوم شده بدهد و همچنین هر چه بالا رود باید سی تا سی تا حساب کند یا چهل تا چهل تا یا ۳۰ و ۴۰ حساب کند. (مسئله ۱۹۱۲)

نصاب

۱- ۴۰ و زکوة آن ۱ گوسفند است (و تا گوسفند به ۴۰ نرسد زکوة ندارد)

۲- ۱۲۱ و زکوة آن ۲ گوسفند است.

۳- ۲۰۱ و زکوة آن ۳ گوسفند است.

۴- ۳۰۱ و زکوة آن ۴ گوسفند است. بنابراین احتیاط واجب.

۵- ۴۰۰ و بالا تر که باید آنها را صد تا صد تا حساب کند و برای هر صد تاى آنها یک گوسفند بدهد... (مسئله ۱۹۱۳)

گوسفند ۵ نصاب دارد

۱- آنکه حیوان در تمام سال بیکار باشد و اگر در تمام سال یکی دو روز هم کار کرده باشد بنابر احتیاط زکوة آن واجب است.

شرائط دیگر زکوة شتر و گاو و گوسفند

۲- آنکه در تمام سال از علف بیابان بچرد پس اگر تمام سال یا مقداری از آنرا از علف چیده شده یا از زراعتیکه ملک مالک یا ملک کس دیگری است بچرد زکوة ندارد... ولی اگر در تمام سال یکی دو روز که مدت کوتاه است از علف چیده یا از زراعت بچرد، زکوة دارد. (مسئله ۱۹۰۸)

حج یعنی چه؟

حج زیارت کردن خانه خدا و انجام اعمالی است که دستور داده اند در آنجا آورده شود.

در تمام عمر بر کسیکه این شرایط را دارا باشد یک مرتبه واجب میشود

- ۱- بالغ باشد
- ۲- عاقل و آزاد باشد

۳- بواسطه رفتن به حج مجبور نشود که کار حرامی را که اهمیتش در شرع از حج بیشتر است انجام دهد، یا عمل واجبی را که از حج مهمتر است ترک نماید.

۱- توشه راه و چیزهایی را که بر حسب حالش در سفر آن محتاج است دارا باشد و نیز مرکب سواری یا مالیکه بتواند آن را تهیه کند داشته باشد.

۲- سلامت مزاج و توانائی آن را داشته باشد که بتواند مکه رود و حج را بجا آورد.

۳- در راه مانعی از رفتن نباشد

۴- بقدر بجا آوردن اعمال حج وقت داشته باشد.

۵- مخارج کسانی را که خرجی آنان بر او واجب است داشته باشد.

۶- بعد از برگشتن کسب یا زراعت یا عایدی ملک یا راه دیگری برای معاش خود داشته باشد که مجبور نشود بزحمت زندگی کند. (مسئله ۲۰۳۶)

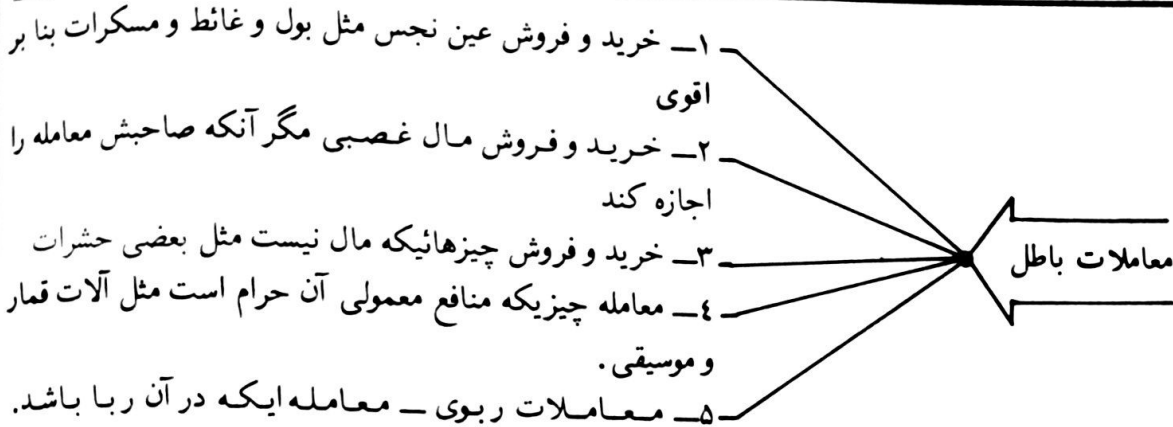
۴- مستطیع باشد
و استطاعت به
چند چیز است

* استفتاء از امام:

س: شخصی که استطاعت رفتن به حج را پیدا کرده است با توجه به شرایط کنونی کشور آیا میشود به جای رفتن به حج پول آنرا به حساب یکی از مصارف لازمه واریز نماید بطوریکه از حج واجب کفایت کند؟

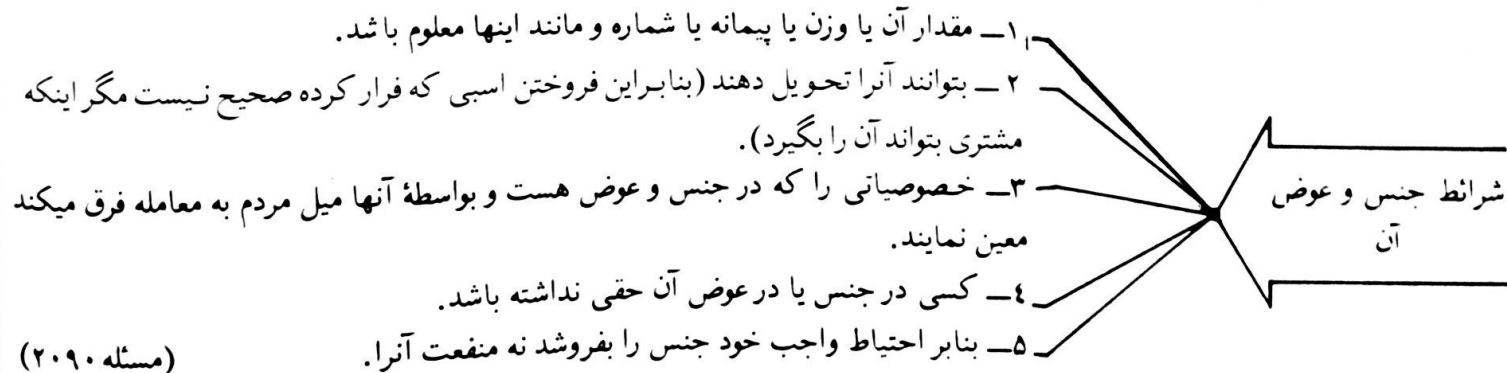
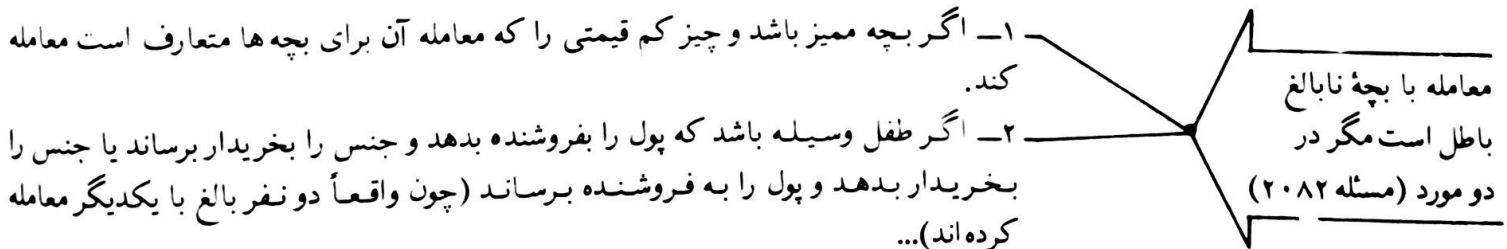
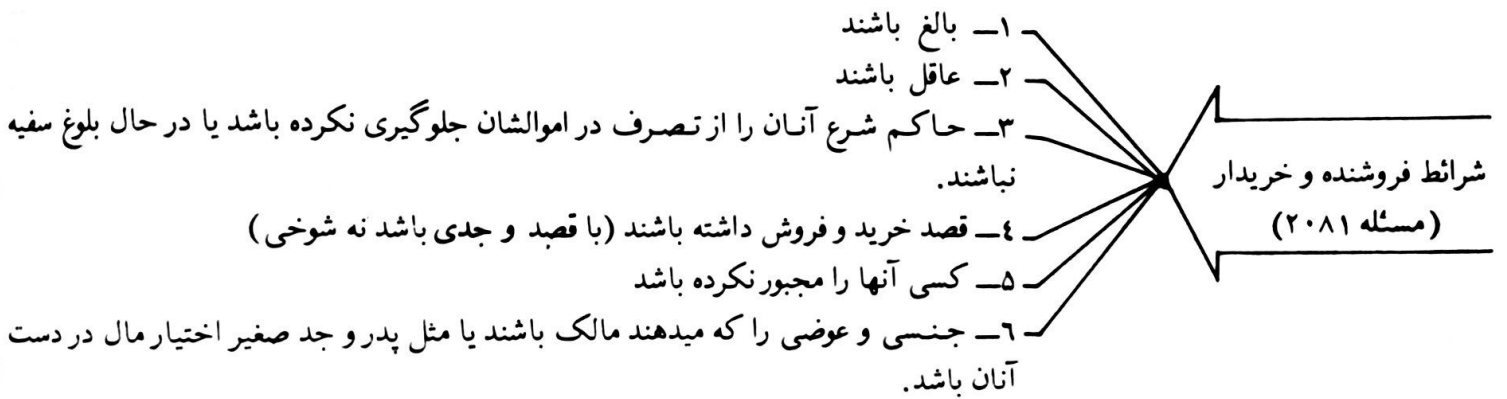
ج: بسمه تعالی - مستطیع باید به حج رود و دادن پول در مصارف مذکور کافی از حج واجب نیست.

احکام معاملات

(مسئله ۲۰۵۵)

تذکره: (خرید و فروش خون برای معالجه بیماران جایز است).

(مسئله ۲۰۹۰)

صیغه خرید و فروش:

در خرید و فروش لازم نیست صیغه عربی بخوانند مثلاً اگر فروشنده بفارسی بگوید این مال را عوض این پول فروختم و مشتری بگوید قبول کردم معامله صحیح است ولی خریدار و فروشنده باید قصد انشاء داشته باشند یعنی بگفتن این دو جمله مقصودشان خرید و فروش باشد.

(مسئله ۲۰۹۷)

نوع معاملات (خرید و فروش)

۱- (نقد) آنست که جنس و عوض هر دو آماده تحویل باشند و خریدار و فروشنده بتوانند جنس و پول را از یکدیگر مطالبه کنند و تحویل بگیرند...
(مسئله ۲۱۰۴ - تحریر ج ۱ ص ۵۳۵)

۲- (نسیه) آنست که جنس، موجود و آماده تحویل است اما پول آن مؤجل یعنی بازای مدت، پرداخت میشود و تا قبل از رسیدن مدت واجب نیست پرداختن پول...
(مسئله ۲۱۰۴ - تحریر ج ۱ ص ۵۳۵)

۳- (سلف) آنست که مشتری پول را بدهد که بعد از مدتی جنس را تحویل بگیرد مثل اینکه بگوید این پول را می‌دهم که بعد از ۶ ماه فلان جنس را بگیریم (بعکس معامله نسیه)
(مسئله ۲۱۱۰)

۴- (صرف) یعنی طلا را به طلا یا نقره را به نقره بفروشند و یا اینکه طلا را به نقره و نقره را به طلا بفروشند که باید جنس و عوض را قبل از جدا شدن به یکدیگر تحویل دهند.
(تحریر الوسيله ج ۱ ص ۵۳۹ القول فی بیع الصرف)

۵- (کالی به کالی) آنست که ثمن و مثن یعنی جنس و پول هیچیک موجود نباشد.

معامله سلف ۶ شرط دارد

۱- خصوصياتی را که قیمت جنس بواسطه آنها فرق میکند معین نمایند ولی دقت زیاد هم لازم نیست.

۲- پیش از آنکه خریدار و فروشنده از هم جدا شوند خریدار تمام قیمت را بفروشنده بدهد.

۳- مدت را کاملاً معین کنند.

۴- وقتی را برای تحویل جنس معین کنند. که اطمینان داشته باشد در آن وقت جنس نایاب نخواهد بود.

۵- بنا بر احتیاط واجب جای تحویل جنس را معین نمایند.

۶- وزن یا پیمانه آنرا معین کنند.
(مسئله ۲۱۱۲)

- ۱- آنکه از مجلس معامله متفرق نشده باشند و این خیار را خیار مجلس گویند
← مجلس
- ۲- آنکه مغبون شده باشند - یعنی گول خورده باشند ← غبن
- ۳- در معامله قرار داد کنند که تا مدت معینی هر دو یا یکی از آنان بتوانند بهم بزنند. ← شرط
- ۴- فروشنده یا خریدار مال خود را بهتر از آنچه هست نشان دهد که قیمت آن زیاد شود. ← تدلیس
- ۵- خریدار یا فروشنده شرطی را قید کنند اما به آن عمل نکنند. ← تخلف شرط
- ۶- در جنس یا عوض آن عیبی باشد. ← عیب
- ۷- معلوم شود مقداری از جنسی را که فروخته اند مال دیگری است.
← شرکت
- ۸- فروشنده خصوصیات جنس معینی را که مشتری ندیده با و بگوید بعد معلوم شود طور دیگری بوده ← رؤیت
- ۹- مشتری پول جنسی را که نقد خریده تا ۳ روز ندهد و فروشنده هم جنس را تحویل ندهد. ← تاخیر
- ۱۰- حیوانی را خریده که خریدار تا ۳ روز میتواند معامله را بهم بزند.
← حیوان
- ۱۱- فروشنده نتواند جنسی را که فروخته تحویل دهد ← تعذر تسلیم

حق بهم زدن معامله را خیار میگویند و خریدار و فروشنده در یازده صورت می توانند معامله را بهم بزنند:

خیارات
(مسئله ۲۱۲۴)

- ۱- آنکه موقع خریدن، عیب مال را بداند
- ۲- به عیب مال راضی شود
- ۳- در وقت معامله بگوید اگر مال عیبی داشته باشد پس نمیدهم و تفاوت قیمت هم نمیگیرم.
- ۴- فروشنده در وقت معامله بگوید این مال را با هر عیبی که دارد میفروشم.
(مسئله ۲۱۳۴)

در چهار صورت اگر خریدار بفهمد مالی عیب دارد نمی تواند معامله را بهم بزند یا تفاوت بگیرد

- ۱- آنکه بعد از معامله تغییری در مال بدهد که مردم بگویند بطوریکه خریداری و تحویل داده شده باقی نمانده است.
- ۲- بعد از معامله بفهمد مال عیب دارد و فقط حق بر گرداندن آنرا ساقط کند.
- ۳- بعد از تحویل گرفتن مال، عیب دیگری در آن پیدا شود.
(مسئله ۲۱۳۵)

در سه صورت اگر خریدار بفهمد مال عیبی دارد نمیتواند معامله را بهم بزند ولی میتواند تفاوت قیمت بگیرد

معنی شرکت:

بودن یک چیز برای دو نفر یا بیشتر (آن چیز عین باشد یا دین یا منفعت یا حق).

(تحریر الوسیله ج ۱ ص ۶۲۲)

احکام شرکت

- ۱- اگر دو نفر بخواهند با هم شرکت کنند چنانچه هر کدام مقداری از مال خود را با مال دیگری بطوری مخلوط کند که از یکدیگر تشخیص داده نشود و به عربی یا بزبان دیگر صیغه شرکت را بخوانند یا کاری کنند که معلوم باشد می خواهند با یکدیگر شریک باشند شرکت آنان صحیح است.
- ۲- اگر در عقد شرکت شرط کنند که هر دو با هم خرید و فروش نمایند یا هر کدام به تنهایی معامله کنند یا فقط یکی از آنان معامله کند باید به قرارداد عمل نمایند. (مسئله ۲۱۴۹)
- ۳- اگر معین نکنند که کدامیک آنان با سرمایه خرید و فروش نماید هیچیک آنان بدون اجازه دیگری نمیتوانند با آن سرمایه معامله کنند. (مسئله ۲۱۵۰)
- ۴- هر وقت یکی از شریکها تقاضا کند که سرمایه شرکت را قسمت کنند باید دیگران قبول کنند. (مسئله ۲۱۵۶)

شرائط شریک

- ۱- مکلف
- ۲- عاقل
- ۳- از روی قصد و اختیار شرکت کنند
- ۴- و نیز باید بتوانند در مال خود تصرف کنند. (مسئله ۲۱۴۵)

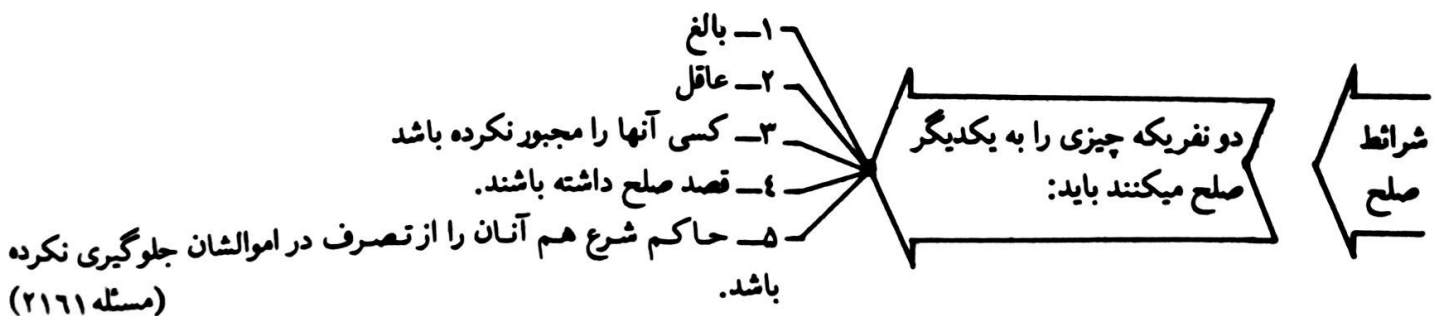
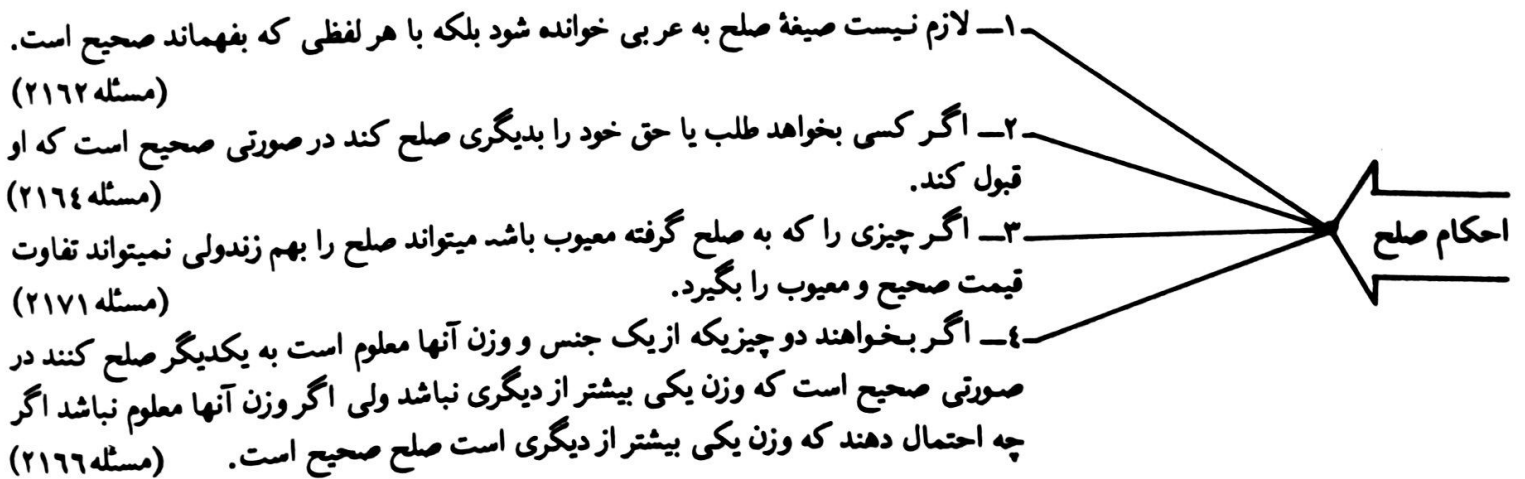
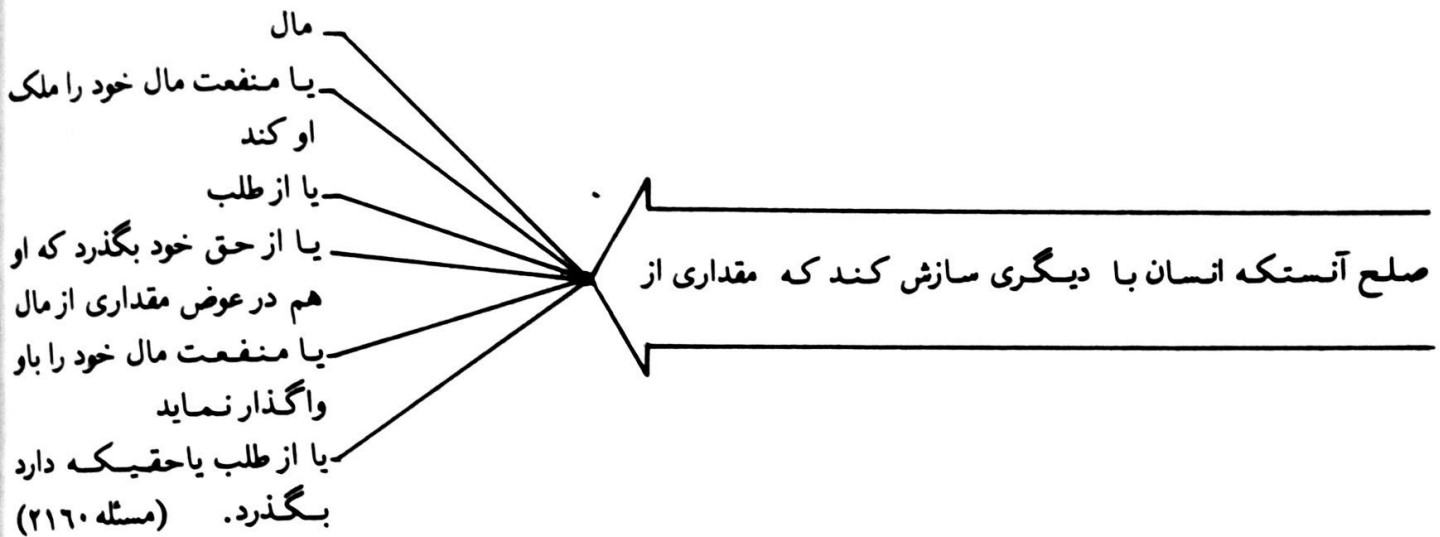
شرکتهای باطل

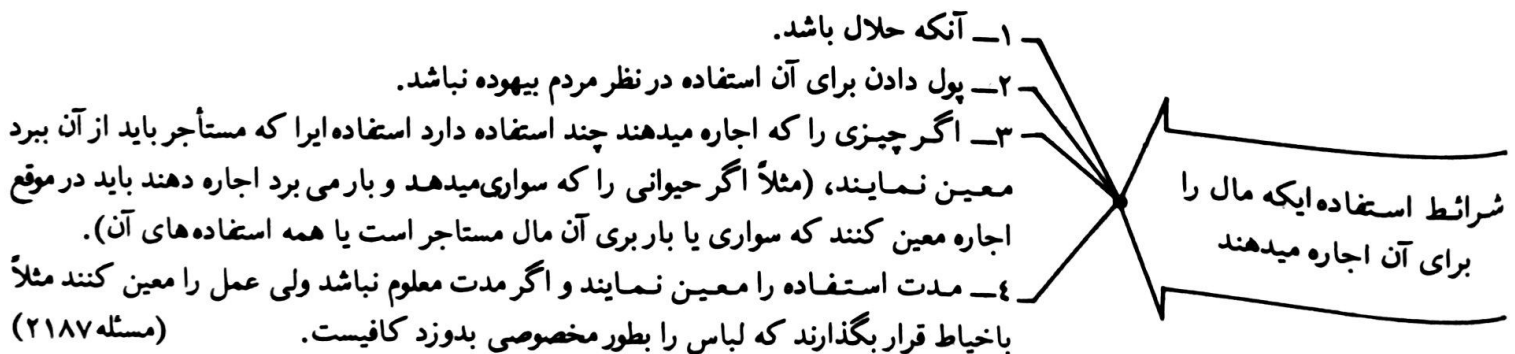
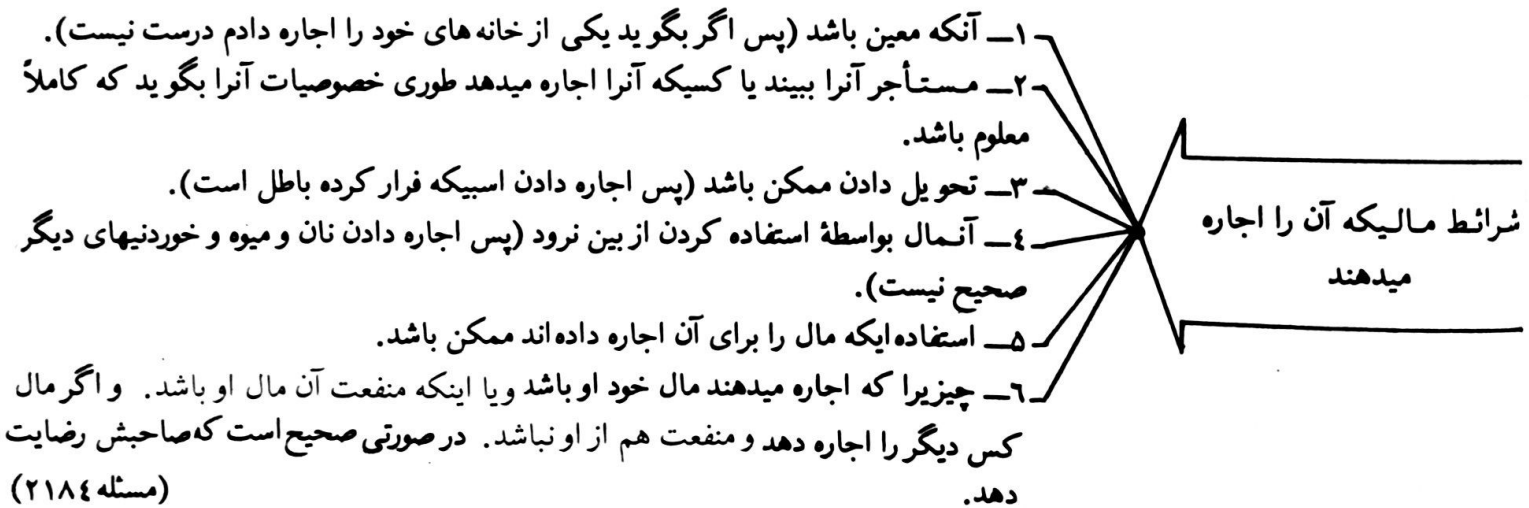
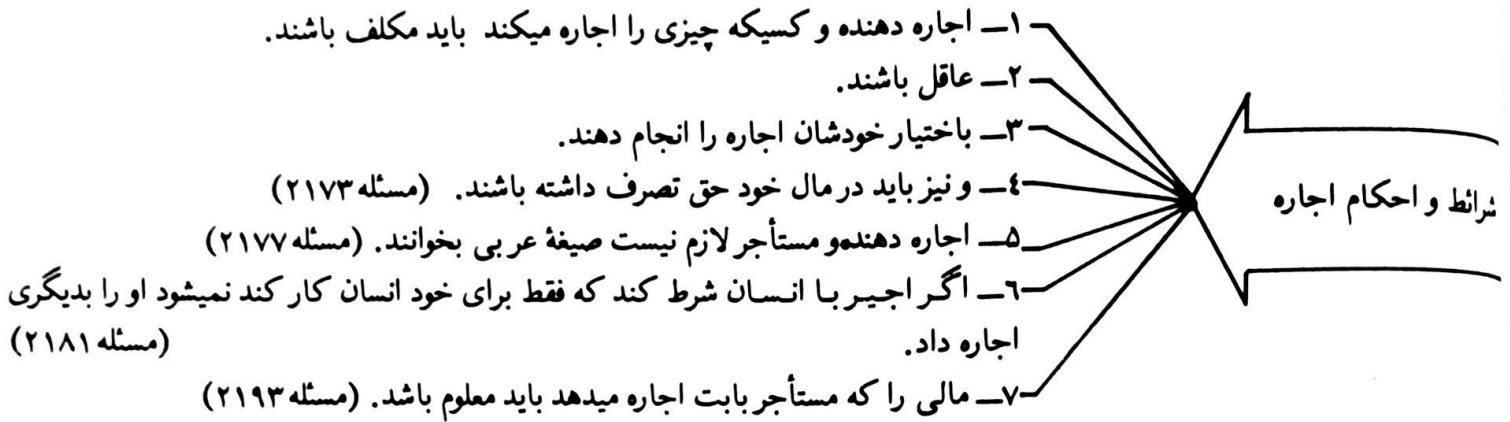
- ۱- اگر چند نفر در مزدیکه از کار خودشان میگیرند با یکدیگر شرکت کنند مثل دلاکها که قرار میگذارند هر قدر مزد گرفتند با هم قسمت کنند شرکت آنان صحیح نیست. (مسئله ۲۱۴۳)
- ۲- اگر قرار بگذارند که همه استفاده را بکنند ببرد صحیح نیست ولی اگر قرار بگذارند که تمام ضرر را بیشتر آنرا یکی از آنان بدهد شرکت و قرارداد هر دو صحیح است. (مسئله ۲۱۴۷)

شریکهاییکه نمیتوانند در مال شرکت تصرف کنند

- ۱- اگر یکی از شریکها بمیرد
- ۲- یا دیوانه شود
- ۳- یا بیهوش شود
- ۴- یا سفیه شود و حاکم شرع او را از تصرف در اموالش جلوگیری کند. (مسئله ۲۱۵۷)

معنی صلح:

۱- اگر مدت اجاره را معلوم نکند و بگوید هر وقت در خانه نشستی اجاره آن، ماهی ده تومان است اجاره صحیح نیست. ولی اگر مقصود اباحه در تصرف باشد می تواند در خانه بنشیند و آنچه معین کرده بدهد. (مسئله ۲۱۹۰)

۲- اگر به مستأجر بگوید خانه را یک ماهه به ده تومان بتو اجاره دادم و بقیه بهمان قیمت، در ماه اول صحیح است، ولی اگر بگوید هر ماهی ده تومان و اول و آخر آنرا معین نکند اجاره حتی برای ماه اول هم باطل است. (مسئله ۲۱۹۱)

۳- خانه ای را که غربا و زوار در آن منزل میکنند و معلوم نیست چقدر در آن میمانند، اگر قرار بگذارند که مثلاً شبی یک تومان بدهند و صاحب خانه راضی شود استفاده از آن خانه اشکال ندارد ولی چون مدت اجاره را معلوم نکرده اند اجاره صحیح نیست و صاحب خانه هر وقت بخواهد میتواند آنرا بیرون کند. (مسئله ۲۱۹۲)

۴- اگر زمینی را برای زراعت جو، یا گندم با محصول دیگر اجاره دهد و مال الاجاره را از محصول همان زمین قرار دهد اجاره صحیح نیست. (مسئله ۲۱۹۴)

اجاره هائیکه باطل است

پس اگر از چیزهایی است که مثل گندم با وزن معامله میکنند باید وزن آن معلوم باشد. و اگر از چیزهایی است که مثل تخم مرغ با شماره معامله میکنند باید شماره آن معین باشد. و اگر مثل اسب و گوسفند است باید اجاره دهنده آنرا ببیند، یا مستأجر خصوصیات آنرا باو بگوید. (مسئله ۲۱۹۳)

مالی را که مستأجر بابت اجاره میدهد باید معلوم باشد

• هر گاه صنعتگر چیزی را که گرفته ضایع کند ضامن است. (مسئله ۲۲۰۰)

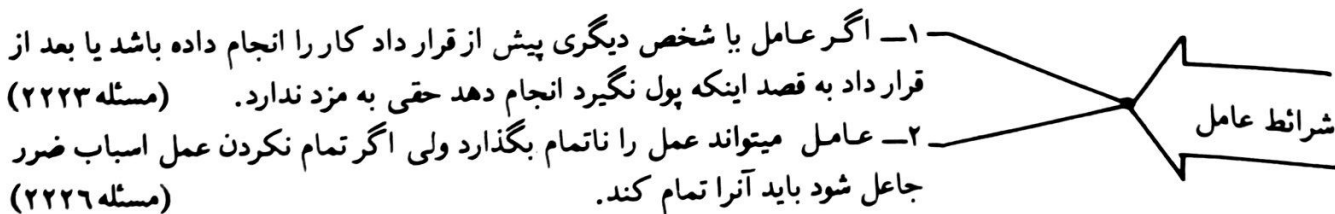
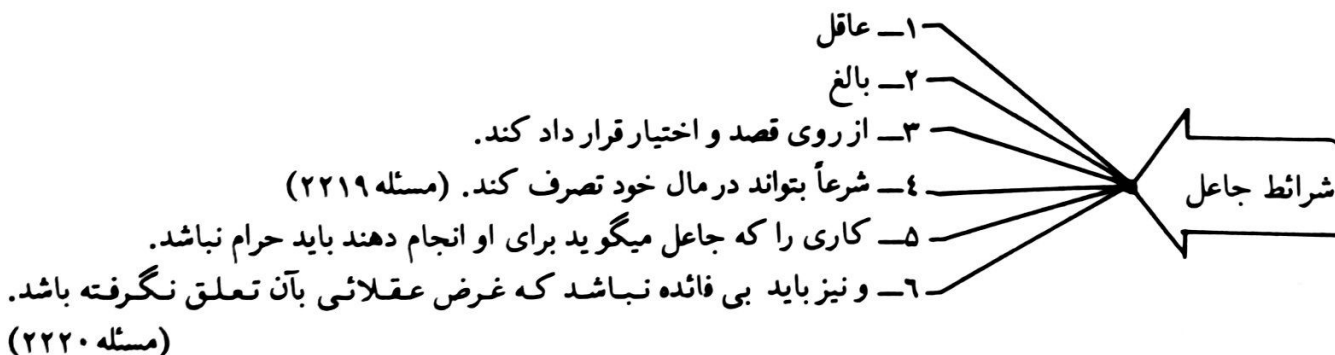
جعالة چیست و جاعل و عامل کیست؟

جعالة آنستکه انسان قرار بگذارد در مقابل کاریکه برای او انجام میدهند مال معینی بدهد مثلاً بگوید هر کس گمشده مرا پیدا کند ده تومان باو میدهم و به کسیکه این قرار را میگذارد (جاعل) و بکسیکه کار را انجام میدهد (عامل) گویند. (مسئله ۲۲۱۸)

زق جعالة و اجاره چیست؟

در اجاره بعد از خواندن صیغه اجیر باید عمل را انجام دهد و کسی هم که او را اجیر کرده اجرت را باو بدهکار میشود ولی در جعالة عامل میتواند مشغول عمل نشود و تا عمل را انجام ندهد جاعل بدهکار نمیشود. (مسئله ۲۲۱۸)

احکام جعالة

• اگر جاعل مزد معینی برای کار قرار ندهد مثلاً بگوید هر کس بچه مرا پیدا کند پولی باو میدهم و مقدار آن را معین نکنند، چنانچه کسی آن عمل را انجام دهد، باید مزد او را بمقداریکه کار او در نظر مردم ارزش دارد بدهد. (مسئله ۲۲۲۲)

• پیش از آنکه عامل شروع بکار کند، جاعل و عامل میتوانند جعالة را بهم بزنند. بلکه تا کار تمام نشده است، عامل می تواند عمل را ناتمام بگذارد مگر در صورت ضرر و نیز جاعل می تواند جعالة را فسخ کند. (مسئله ۲۲۲۴)

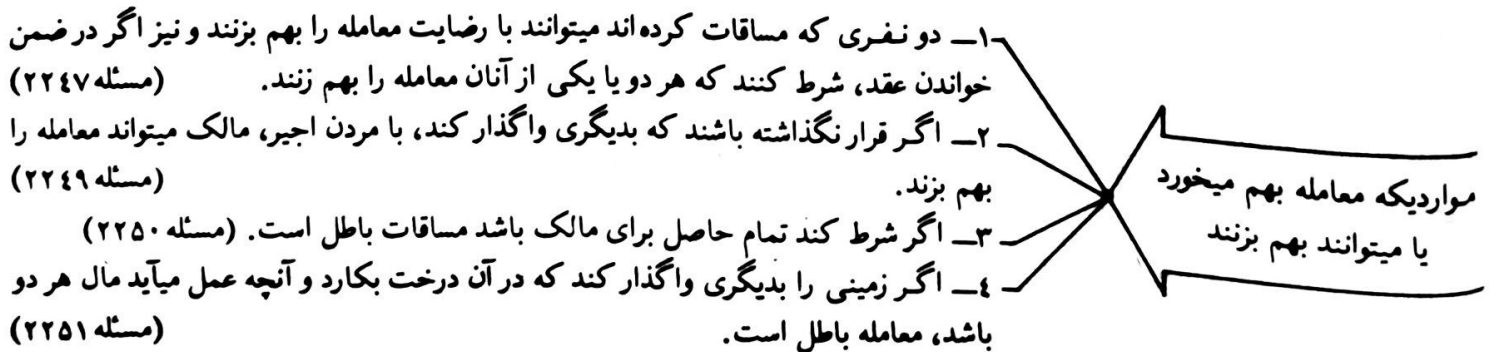
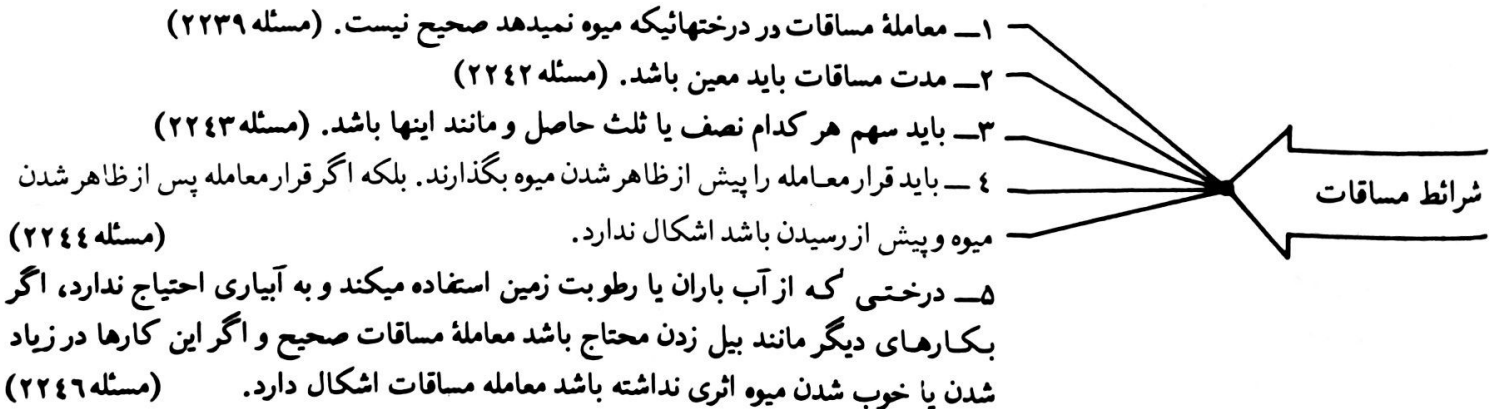
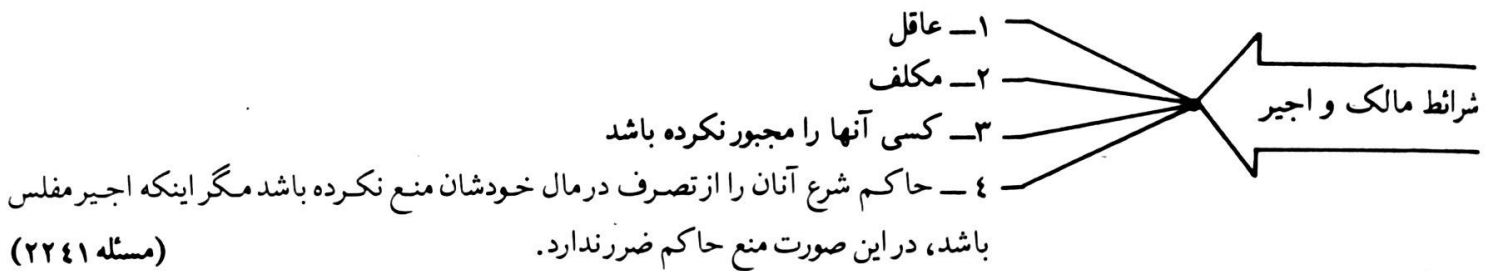
تعریف مزارعه: مزارعه آنستکه مالک زمین یا کسیکه زمین در اختیار اوست با زارع به این قسم معامله کند که زمین را در اختیار او بگذارد. تا زراعت کند و مقداری از حاصل آنرا بمالک بدهد.

- شرائط مزارعه
- ۱- صاحب زمین به زارع بگوید زمین را به تو واگذار کردم و زارع هم بگوید قبول کردم، یا بدون سخن مالک زمین را واگذار کند برای مزارعه و زارع تحویل بگیرد. (مسئله ۲۲۲۸)
  - ۱- هر دو عاقل باشند (صاحب زمین و زارع)
  - ۲- هر دو مکلف
  - ۳- با قصد و اختیار خود مزارعه را انجام دهند.
  - ۴- و حاکم شرع آنان را از تصرف در اموالشان جلوگیری نکرده باشد، مگر اینکه تصرف فقط در عملش باشد نه در مال خودش بلکه اگر در حال بلوغ سفیه باشند اگرچه حاکم جلوگیری نکرده باشد نمیتوانند مزارعه را انجام دهند.
  - ۳- همه حاصل زمین بیکی اختصاص داده نشود.
  - ۴- سهم هر کدام به طور مشاع باشد مثل نصف یا ثلث حاصل و باید تعیین شده باشد.
  - ۵- مدتی را که باید زمین در اختیار زارع باشد معین کنند و باید مدت به قدری باشد که بدست آوردن حاصل ممکن باشد.
  - ۶- زمین قابل زراعت باشد.
  - ۷- اگر در محلی هستند که مثلاً یکنوع زراعت میکنند چنانچه اسم هم نبرند همان زراعت معین میشود، و اگر چند نوع زراعت میشود باید معین نمایند، مگر آنکه معمولی داشته باشد که بهمان نحو باید عمل شود.
  - ۸- مالک، زمین را معین کند
  - ۹- خرجی را که هر کدام آنان باید بکنند، معین نمایند، ولی اگر معین باشد، لازم نیست آنرا معین نمایند. (مسئله ۲۲۲۹)

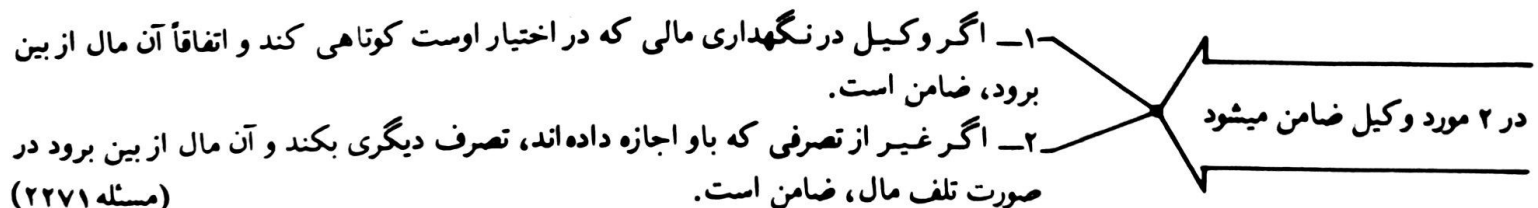
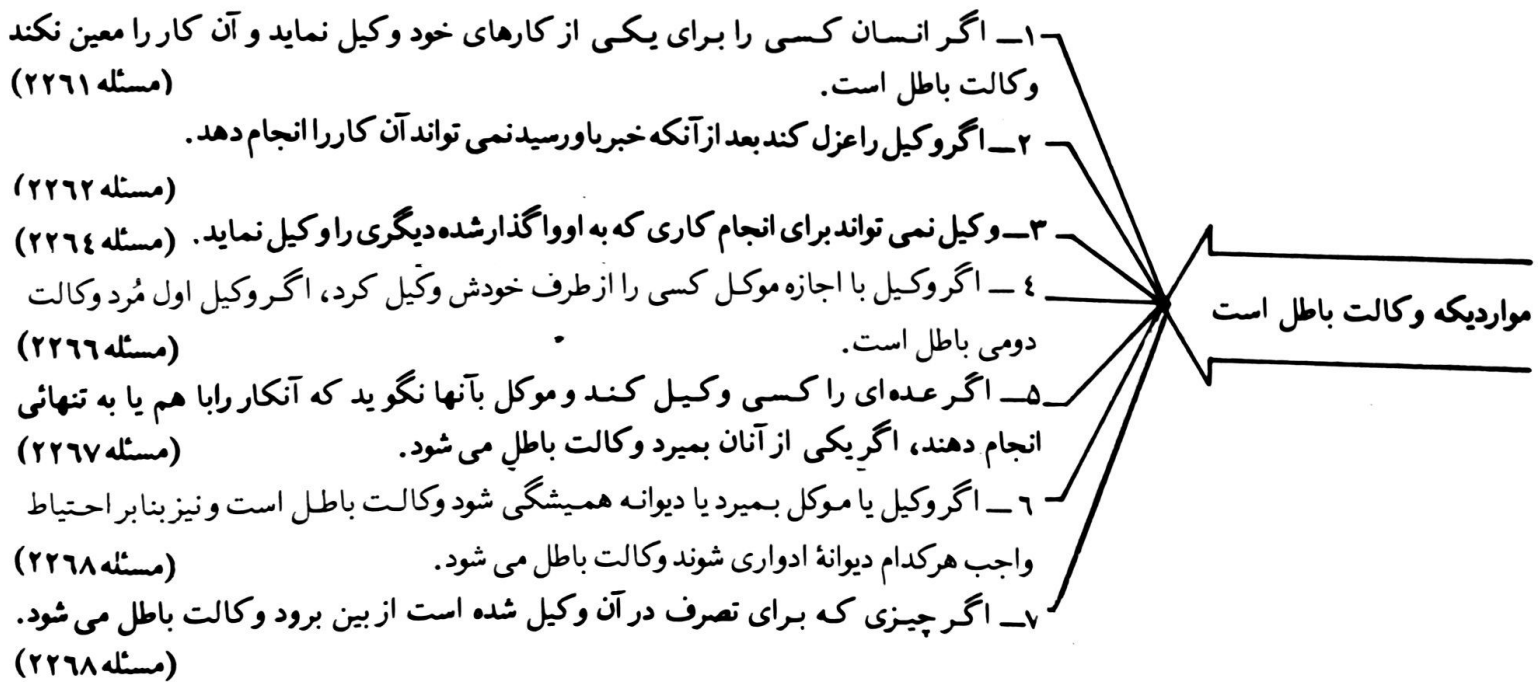
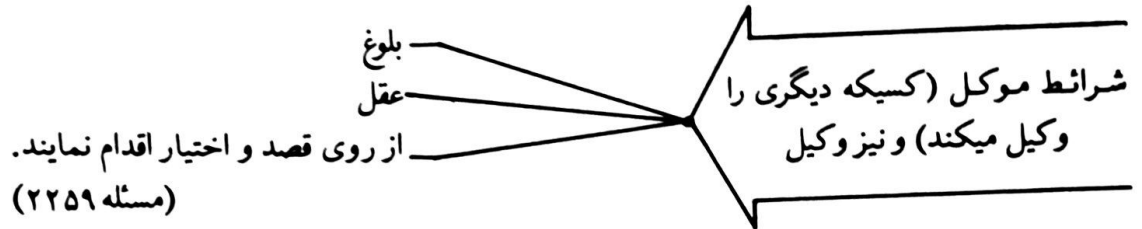
- مواردیکه معامله به هم میخورد و یا مزارعه باطل میگردد
- ۱- اگر بواسطه پیشامدی زراعت در زمین ممکن نباشد، در صورتیکه مقداری از زراعت بدست آمده باشد آن مقدار مطابق قرارداد، مال هر دوی آنهاست و در بقیه مزارعه باطل است... (مسئله ۲۲۳۲)
  - ۲- اگر در ضمن خواندن صیغه مزارعه شرط کرده باشند که هر دو یا یکی از آنان حق بهم زدن معامله را داشته باشند می توانند مطابق قرارداد می گذاشته اند معامله را بهم بزنند. (مسئله ۲۲۳۳)
  - ۳- اگر زارع بمیرد و شرط کرده باشند که خود زارع زراعت را انجام دهد، مزارعه به هم میخورد... (مسئله ۲۲۳۴)

تعریف:

مساقات: اگر انسان با کسی باین قسم معامله کند که درختهای میوه‌ای را که میوه آن مال خود اوست، یا اختیار میوه‌های آن با اوست، تا مدت معینی بآن کس واگذار کند که تربیت نماید و آب بدهد و بمقداری که قرار میگذارند از میوه آن بردارد، این معامله مساقات نام دارد.
(مسئله ۲۲۳۸)

تعریف وکالت: وکالت آنستکه انسان کاری را که میتواند در آن دخالت کند، بديگري واگذارد تا از طرف او انجام دهد.

احکام قرض

نرض دادن از کارهای مستحبی است که در آیات قرآن و اخبار راجع بآن زیاد سفارش شده است از پیغمبر اکرم (ص) روایت شده که هر کس به برادر مسلمان خود قرض بدهد مال او زیاد میشود و ملائکه بر او رحمت میفرستند و اگر با بدهکار خود مدارا کند، بدون حساب و بسرعت از صراط میگذرد و کسیکه برادر مسلمانش از او قرض بخواهد و ندهد بهشت بر او حرام میشود، کسیکه دسترسی به طلبکار خود ندارد چنانچه امید نداشته باشد که او را پیدا کند باید با اجازه حاکم شرع طلب او را بفقیر بدهد و شرط نیست در فقیر که سید نباشد. (مسئله ۲۲۷۹)

حواله دادن

اگر انسان طلبکار خود را حواله بدهد که طلب خود را از دیگری بگیرد و طلبکار قبول نماید بعد از آنکه حواله درست شد کسیکه باو حواله شده بدهکار میشود و دیگر طلبکار نمیتواند طلبی را که دارد از بدهکار اولی مطالبه نماید. (مسئله ۲۲۹۶)

شرائط بدهکار و طلبکار و کسیکه سر او حواله شده

۱- مکلف باشند

۲- عاقل باشند

۳- کسی آنها را مجبور نکرده باشد

۴- و نیز باید سفیه نباشند (یعنی مال خود را در کارهای بیهوده مصرف نکنند).

(مسئله ۲۳۰۹)

۵- طلبکار شرعاً ممنوع از تصرف در اموالش نباشد به واسطه افلاس

رهن

رهن چیست؟

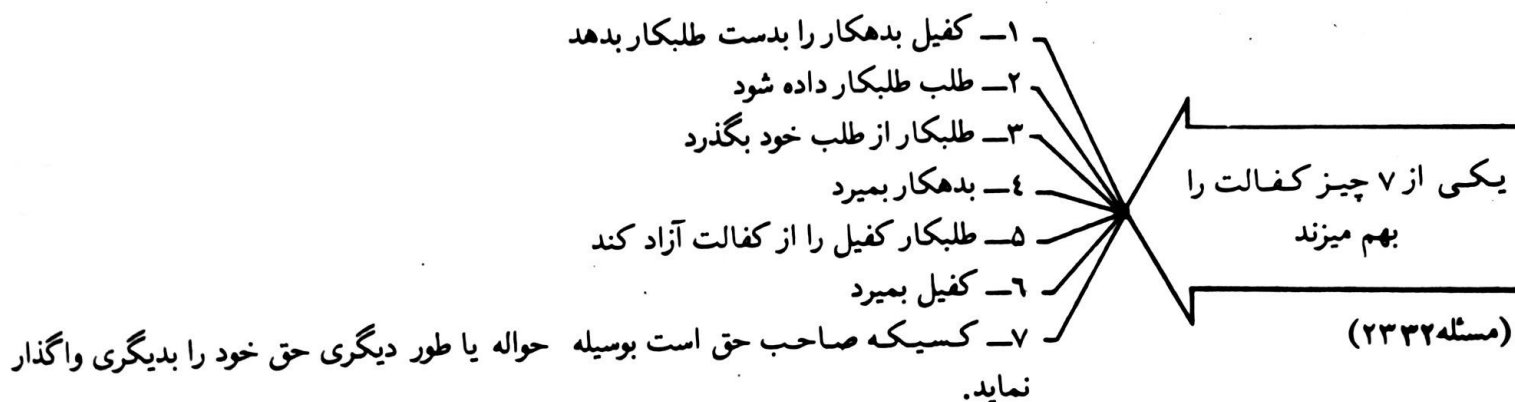
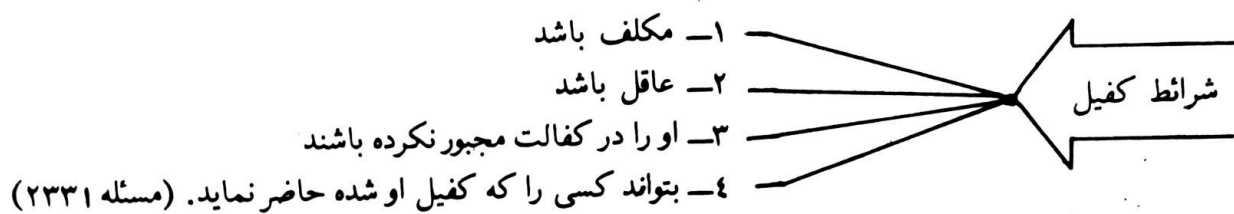
رهن آنست که بدهکار مقداری از مال خود را نزد طلبکار بگذارد که اگر طلب او را ندهد طلبش را از آن مال بدست آورد در رهن لازم نیست صیغه عربی بخوانند و همین قدر که بدهکار مال خود را بقصد گرو به طلبکار بدهد و طلبکار هم بهمین قصد بگیرد رهن صحیح است. (مسئله ۲۳۰۷ و ۲۳۰۸)

ضامن شدن

اگر انسان بخواهد ضامن شود که بدهی کسی را بدهد ضامن شدن او در صورتی صحیح است که بهر لفظی اگر چه عربی نباشد به طلبکار بگوید که من ضامن شده ام طلب تو را بدهم و طلبکار هم رضایت خود را بفهماند ولی راضی بودن بدهکار شرط نیست. (مسئله ۲۳۱۷)

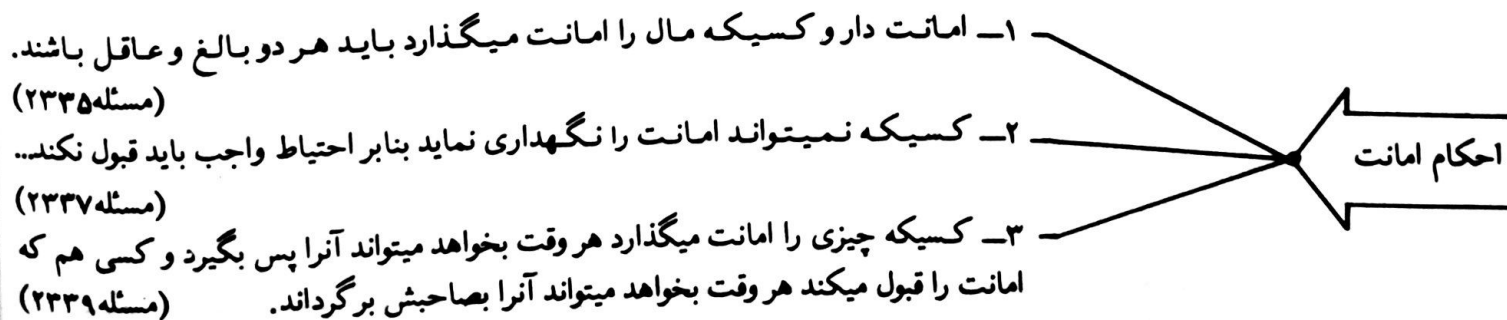
تعریف کفالت و کفیل:

کفالت آنست که انسان ضامن شود که هر وقت طلبکار بدهکار را خواست، بدست او بدهد و همچنین اگر کسی بر دیگری حقی داشته باشد یا ادعای حقی کند که دعوای او قابل قبول باشد چنانچه انسان ضامن شود که هر وقت صاحب حق یا مدعی طرف را خواست بدست او بدهد عملش را کفالت و به کسیکه اینطور ضامن شود کفیل میگویند. (مسئله ۲۳۲۹)

«ودیعه» امانت

اگر انسان مال خود را بکسی بدهد و بگوید نزد تو امانت باشد و او هم قبول کند یا بدون اینکه حرفی بزنند صاحب مال بفهماند آن مال را برای نگهداری باو میدهد و او هم بقصد نگهداری کردن بگیرد باید باحکام و دیعه و امانت داری عمل نماید. (مسئله ۲۳۳۴)

عاریه

تعریف عاریه:

عاریه آنستکه انسان مال خود را به دیگری بدهد که از آن استفاده کند و در عوض چیزی هم از او نگیرد. (مسئله ۲۳۵۱)

-
- نگاههای حرام
- ۱- نگاه کردن مرد ببدن زن نامحرم چه با قصد لذت باشد و چه بدون آن.
  - ۲- نگاه کردن بصورت و دستهای زن نامحرم اگر بقصد لذت باشد.
  - ۳- بلکه احتیاط واجب آنست که بدون قصد لذت هم نگاه نکند
  - ۴- نگاه کردن زن ببدن مرد نامحرم بجز صورت و دستها
  - ۵- نگاه کردن بصورت و بدن و موی دختر نابالغ بقصد لذت. (مسئله ۲۴۴۰)
  - ۶- نگاه کردن مرد ببدن مرد از روی قصد لذت.
  - ۷- نگاه کردن زن ببدن زن دیگر از روی قصد لذت. (مسئله ۲۴۴۴ و ۲۴۴۵)

احکام غضب

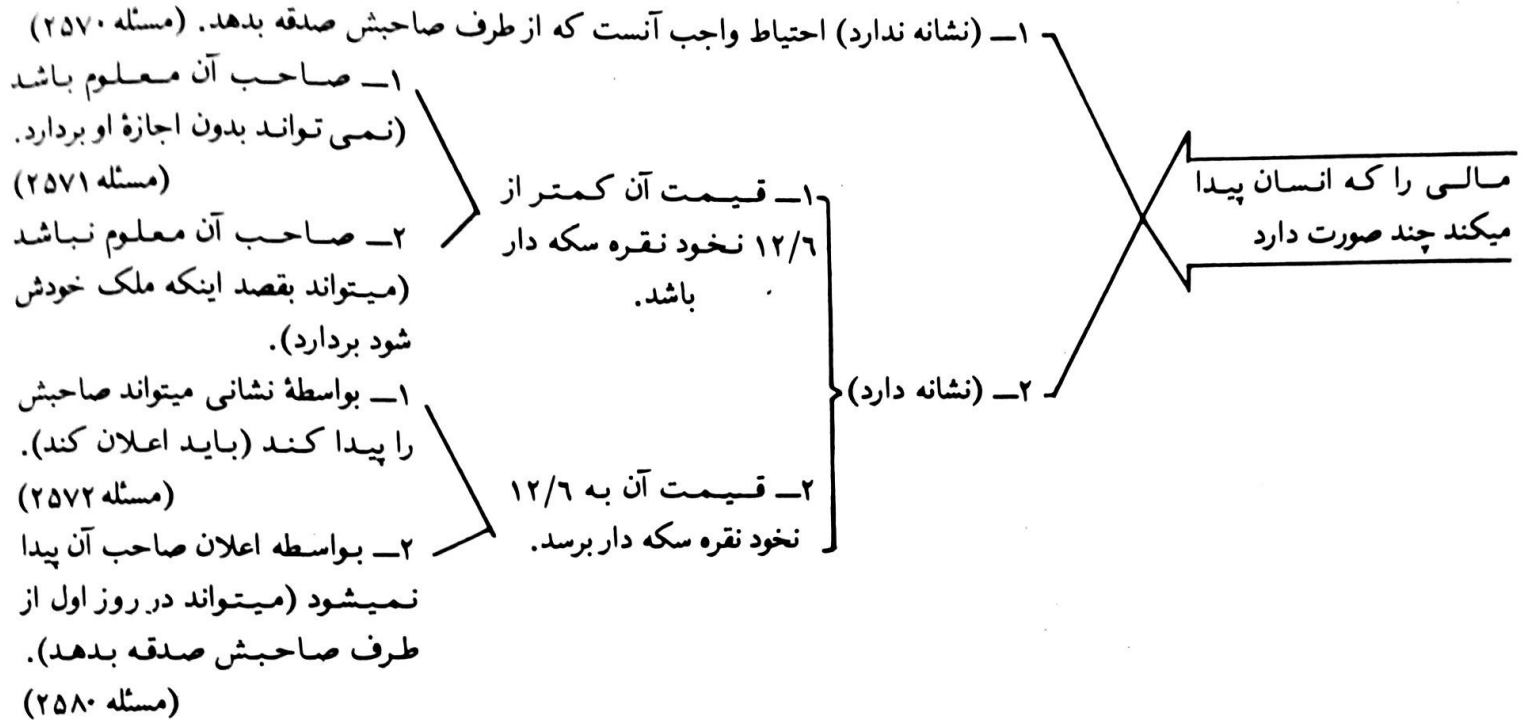
غضب چیست

غضب آنست که انسان از روی ظلم برمال، یا حق کسی مسلط شود و این یکی از گناهان بزرگ است که اگر کسی انجام دهد، در قیامت بعذاب سخت گرفتار میشود از حضرت پیغمبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم روایت شده است که هر کس یک وجب زمین از دیگری غضب کند در قیامت آن زمین را از هفت طبقه آن مثل طوق بگردن او میاندازند.

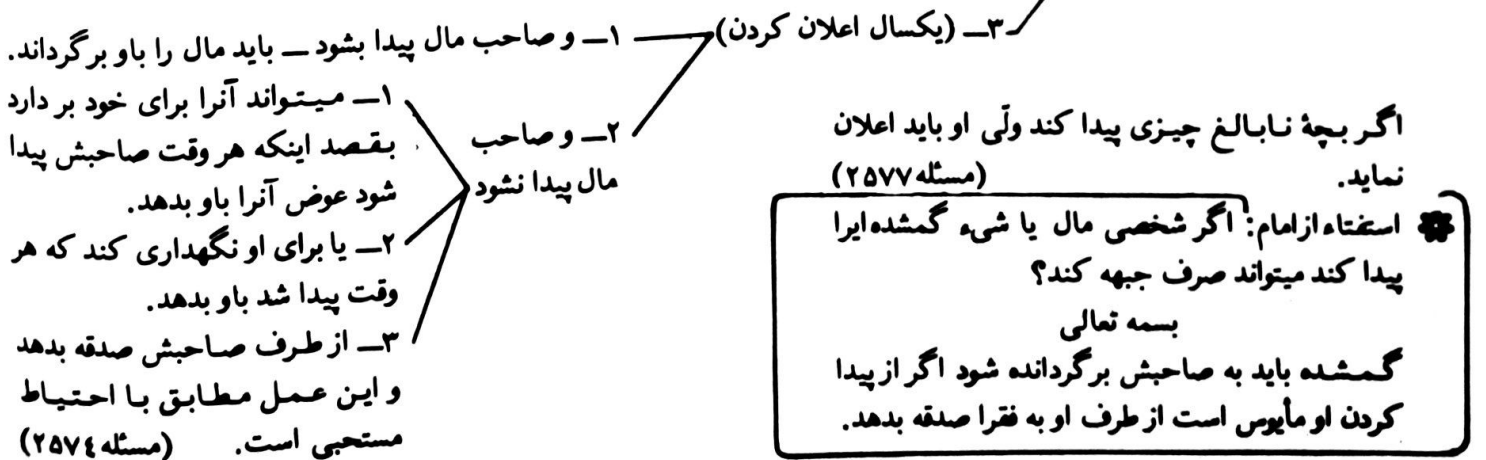
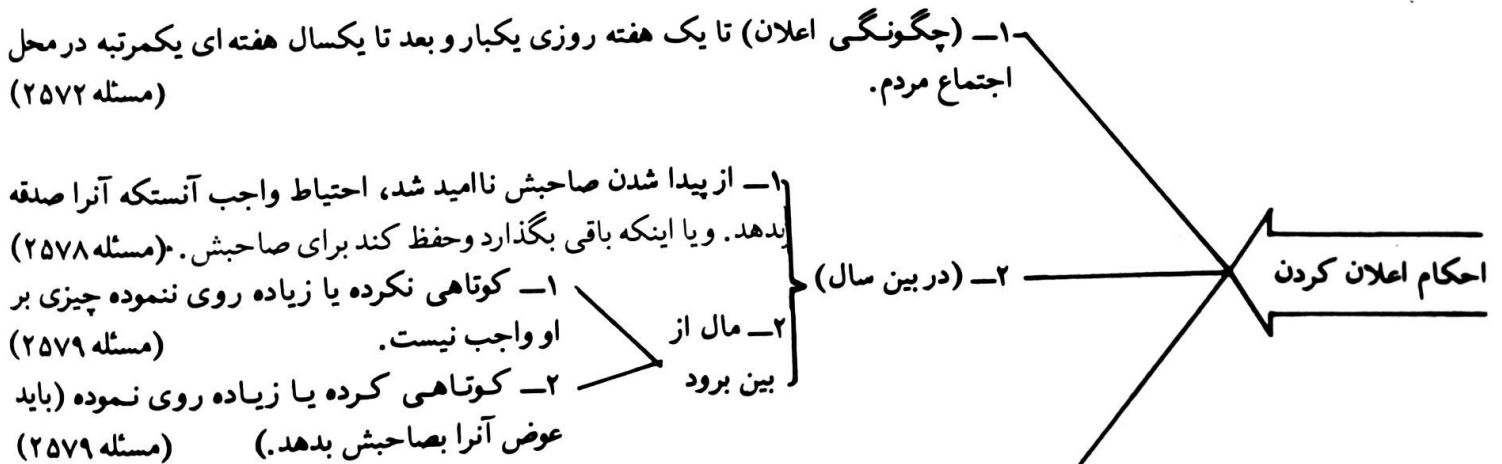
• در شرائط لباس نماز گزار دقت نمودید که حتی اگر نخ یا تکه یا چیز دیگر آن غضبی باشد بنابر احتیاط واجب باید آن نماز را دوباره بخواند. (مسئله ۸۱۵)

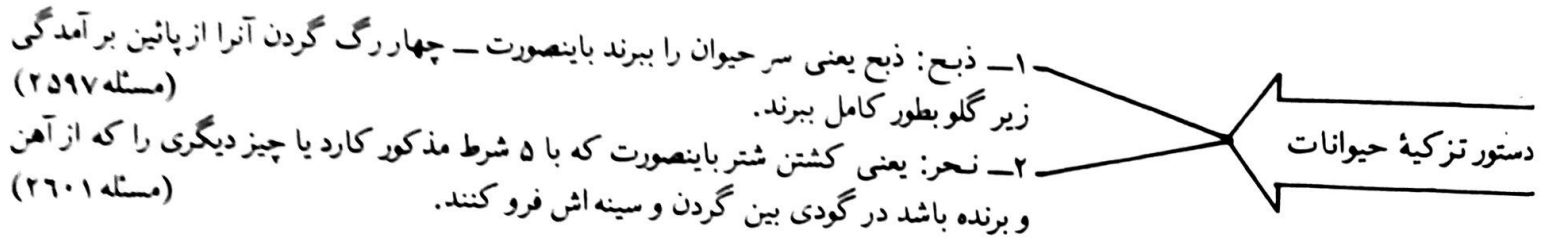
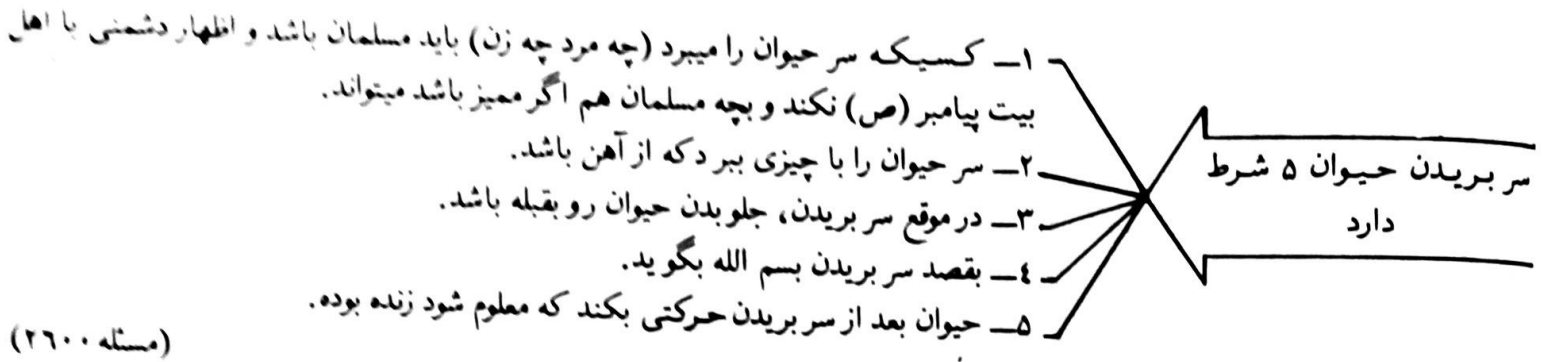
• و در شرائط مکان نماز گزار هم اگر حتی فرش و تخت و مانند اینها غضبی باشد نماز باطل است. (مسئله ۸۶۶)

❁ استفتاء از امام:
س: نماز خواندن در بانکها و ادارات و امثال آن و مدارس که اکثراً وضعیت ملکی آنها معلوم نیست چه صورتی دارد؟
ج: بسمه تعالی - اگر علم به غضب بودن محل ندارند اشکال ندارد.

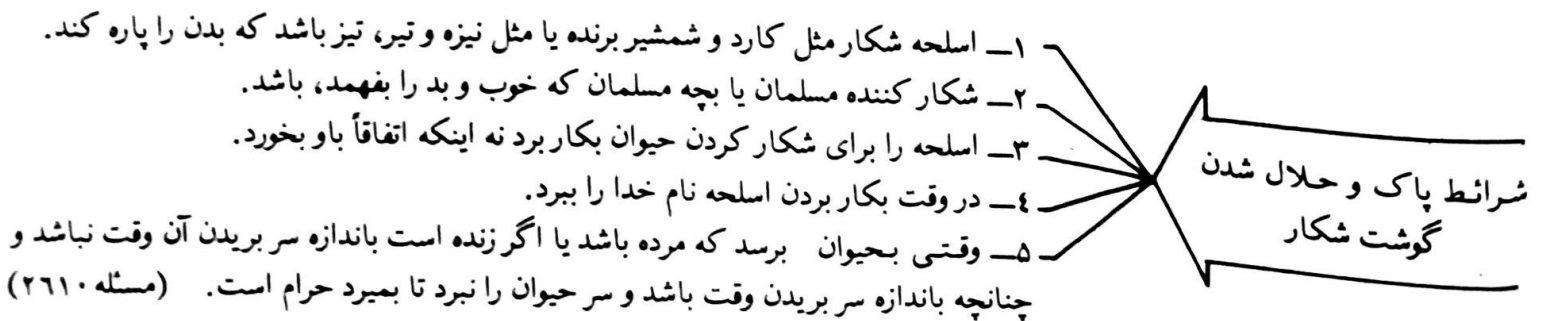
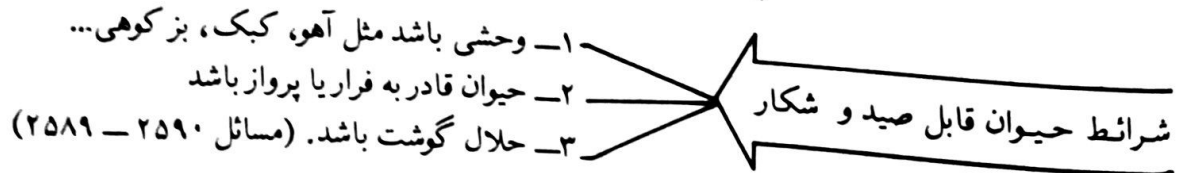

• اگر کسی چیزی را پیدا کند و دیگری بگوید مال من است در صورتی باید باو بدهد که نشانه های آنرا بگوید ولی لازم نیست نشانه هائی را که بیشتر اوقات صاحب مال هم ملذت آنها نیست بگوید. (مسئله ۲۵۸۳)

احکام شکار با اسلحه

- گوشتهای حرام
- ۱- پرندگان چنگال دار مثل شاهین. (مسئله ۲۶۳۳)
  - ۲- چیزی که از حیوان زنده جدا شود مثل گوشت یا دنبه گوسفند زنده که بریده شود. (مسئله ۲۶۳۴)
  - ۳- حیوان حلال گوشتی که انسان با آن وطی کند. (مسئله ۲۶۴۰ و ۲۶۴۱)
  - ۴- ماهیهای بی فلس (بدون پولک). (مسئله ۲۶۲۴)
  - ۵- حیوانات حرام گوشت مثل خوک، خرگوش و فیل... (مسئله ۲۵۹۴)
  - ۶- ملخی که بال در نیاورده و نمی تواند پرواز کند. (مسئله ۲۶۳۲)
  - ۷- اگر از شکم حیوان زنده بچه مرده ای بیرون آید... (مسئله ۲۵۹۶)

(خوردن چیزیکه برای انسان ضرر دارد حرام است) (مسئله ۲۶۳۹)
 و احتیاط واجب آنستکه از خوردن چیزهای خبیث که طبیعت انسان از آن متنفر است اجتناب کنند. (مسئله ۲۶۳۶)

- ۱۵ چیز از حیوان حلال گوشت حرام است
- ۱- خون
  - ۲- فضلہ
  - ۳- نری
  - ۴- فرج
  - ۵- بچه دان و بنا بر احتیاط واجب (جفت)
  - ۶- دشول
  - ۷- تخم که آن را دنبلان گویند.
  - ۸- نخودی که در مغز کله است
  - ۹- مغز حرام که در میان تیره پشت است
  - ۱۰- پی که در دو طرف تیره پشت است
  - ۱۱- زهره دان
  - ۱۲- سپرز - طحال
  - ۱۳- مثانه - بول دان
  - ۱۴- حلقه چشم
  - ۱۵- چیزیکه در میان سم است و به آن ذات الاشاجع گویند. (مسئله ۲۶۳۵)

خوردن گوشت اسب و قاطر و الاغ مکروه است. (مسئله ۲۶۴۰)

چیزهاییکه در غذا خوردن مکروه است:

- ۱- در حال سیری غذا خوردن.
- ۲- پر خوردن.
- ۳- نگاه کردن بصورت دیگران در موقع غذا خوردن.
- ۴- خوردن غذای داغ.
- ۵- فوت کردن چیزیکه میخورد یا میآشامد.
- ۶- بعد از گذاشتن نان در سفره، منتظر چیز دیگر شدن.
- ۷- پاره کردن نان با کارد.
- ۸- گذاشتن نان زیر ظرف غذا.
- ۹- پاک کردن گوشتی که باستخوان چسبیده بطوری که چیزی در آن نماند.
- ۱۰- پوست کندن میوه.
- ۱۱- دور انداختن میوه پیش از آنکه کاملاً آنرا بخورد.

(مسئله ۲۶۴۶)

چیزهاییکه در آب آشامیدن مکروه است:

- ۱- زیاد آشامیدن آب
- ۲- آشامیدن بعد از غذای چرب.
- ۳- آشامیدن در شب بحال ایستاده.
- ۴- آشامیدن با دست چپ.
- ۵- آشامیدن از جای شکسته کوزه و جائیکه دسته کوزه است.

(مسئله ۲۶۴۸)

چیزهاییکه موقع غذا خوردن مستحب است:

- ۱- هر دو دست را پیش از غذا بشوید.
- ۲- بعد از غذا دست خود را بشوید و با دستمال خشک کند
- ۳- میزبان پیش از همه شروع به غذا خوردن کند و بعد از همه دست بکشد.
- ۴- در اول غذا بسم الله بگوید.
- ۵- با دست راست غذا بخورد.
- ۶- با سه انگشت یا بیشتر غذا بخورد.
- ۷- اگر چند نفر سر یک سفره نشسته اند هر کسی از غذای جلوی خودش بخورد.
- ۸- لقمه را کوچک بردارد.
- ۹- سر سفره زیاد بنشیند و غذا خوردن را طول بدهد.
- ۱۰- غذا را خوب بجود.
- ۱۱- بعد از غذا خداوند عالم را حمد کند.
- ۱۲- انگشتها را بلیسد.
- ۱۳- بعد از غذا خلل نماید...
- ۱۴- آنچه بیرون سفره میریزد جمع کند و بخورد...
- ۱۵- در اول روز و اول شب غذا بخورد
- ۱۶- بعد از خوردن غذا به پشت بخوابد و پای راست را روی پای چپ بیندازد.
- ۱۷- در اول غذا و آخر آن نمک بخورد.
- ۱۸- میوه را پیش از خوردن با آب بشوید.

(مسئله ۲۶۴۵)

چیزهاییکه در آشامیدن آب مستحب است:

- ۱- آبراً بطور مکیدن بیاشامد.
- ۲- در روز ایستاده آب بخورد.
- ۳- پیش از آشامیدن آب بسم الله و بعد از آن الحمد لله بگوید.
- ۴- به سه نفس آب بیاشامد.
- ۵- از روی میل آب بیاشامد.
- ۶- بعد از آشامیدن آب حضرت ابا عبدالله علیه السلام و اهل بیت ایشان را یاد کند و قاتلان آن حضرت را لعنت کند.

(مسئله ۲۶۴۷)

۱- تعریف نذر: نذر آنست که انسان بر خود واجب کند که کار خیری را برای خدا بجا آورد یا کاری را که نکردن آن بهتر است برای خدا ترک کند.

۱- مکلف

۲- عاقل

۳- با اختیار و قصد باشد. (مسئله ۲۶۵۱)

۴- در صورتی که منذور مال باشد، باید ممنوع از تصرف در آن نباشد.

۲- شرایط نذر کننده

استفتاء از امام: س: کسی نذر کرده که مبلغی در موردی نظیر احکام و غیره صرف نماید آیا میتواند این مبلغ را به یکی از حسابهای ضروری تر نظیر جبهه یا جنگ زدگان واریز نماید؟

ج: اگر نذر با صیغه معتبر شرعیه بوده باید بر طبق نذر عمل شود و اگر صیغه نداشته اختیار با خودش است.

۱- نذر کردن کسیکه او را مجبور کرده اند

۲- کسیکه بواسطه عصبانی شدن بی اختیار نذر کند. (مسئله ۲۶۵۱)

۳- نذر زن بی اجازه شوهرش. (مسئله ۲۶۵۳)

۴- نذر بر کار غیر ممکن (مثل کسیکه نمیتواند پیاده کر بلا برود نذر کند پیاده برود.

(مسئله ۲۶۵۶)

۵- نذر کند که کار حرام یا مکروهی را انجام دهد یا کار واجب یا مستحبی را ترک کند.

(مسئله ۲۶۵۷)

نذرهای باطل

۱- روزه اول ماه

۲- صدقه اول ماه

۳- نماز اول ماه (مسئله ۲۶۶۰)

۴- صدقه به فقیر معین - که بفقیر دیگر نمیتواند

(مسئله ۲۶۶۸)

۵- زیارت یکی از امامان چنانچه زیارت امام دیگر

(مسئله ۲۶۶۹)

برود کافی نیست.

۱- روزه: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند - چنانچه یک روز روزه

بگیرد کافی است.

۲- نماز: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند - چنانچه اگر یک نماز

دو رکعتی بخواند کافی است.

۳- صدقه: ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند - چنانچه اگر چیزی

بدهد صدقه داده و کافی است.

۴- کاری برای خدا ولی وقت و مقدار آنرا معین نکند - چنانچه یک

نماز بخواند یا یک روزه بگیرد یا چیزی صدقه بدهد. (مسئله ۲۶۶۱)

۱- کفاره بر او واجب

۲- یا ناچاری

۳- یا ندانستن انجام دهد.

نیست اگر

۵- نذر کرده

عملی را ترک

کند

۲- برای دفعه اول باید کفاره

بدهد: اگر از روی اختیار آنرا بجا

آورد. (مسئله ۲۶۶۵)

۱- معین: باید همانطور که نذر کرده بجا آورد مانند

۲- غیر معین مانند

انواع نذرها

کفاره متخلف

۱- اگر از روی اختیار بنذر ۲- اگر بعهده خود عمل خود عمل نکند.

۱- یک بنده آزاد کند.

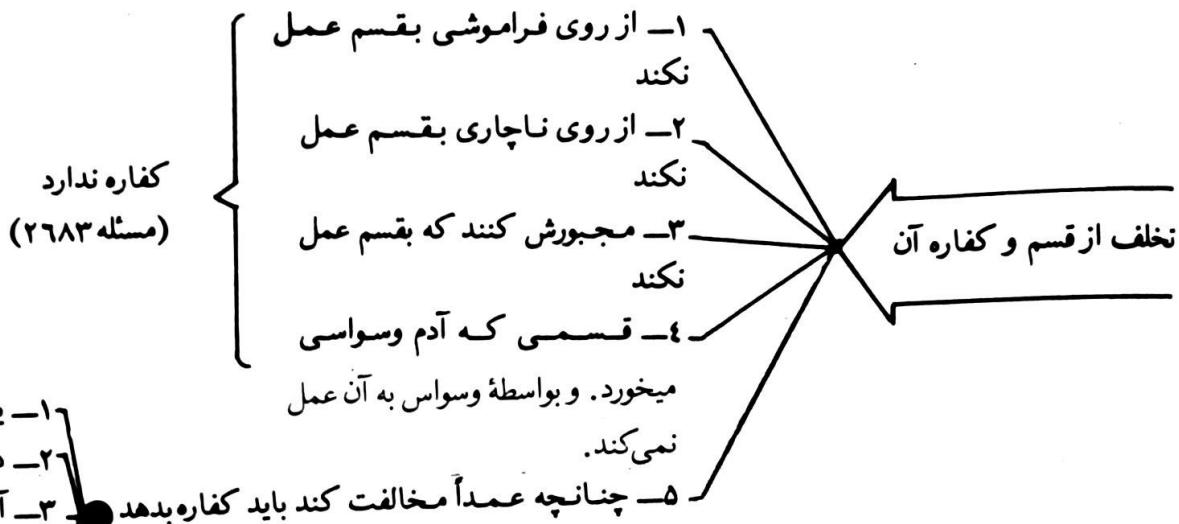
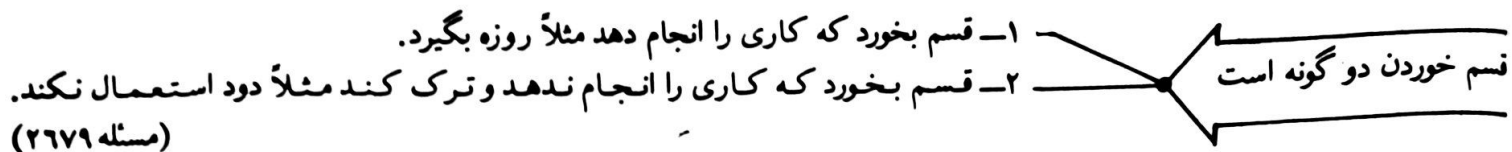
۲- یا ۶۰ فقیر طعام بدهد

۳- یا دو ماه پی در پی روزه بگیرد و

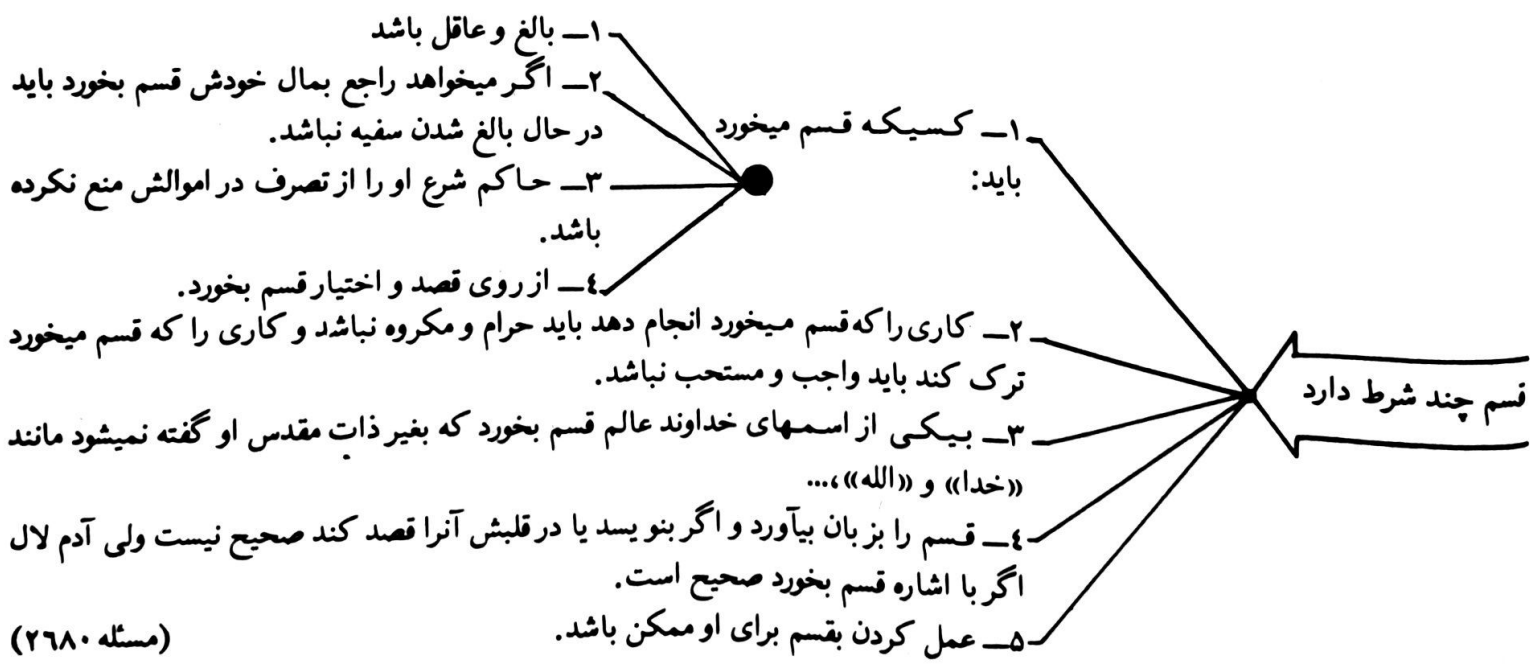
اگر سی و یک روز پی در پی بگیرد و

بیست و نه روز دیگر متفرق، اشکالی ندارد. (مسئله ۲۶۶۳)

باید کفاره بدهد یعنی

- ۱- یک بنده آزاد کند یا
- ۲- ده فقیر را سیر کند، یا
- ۳- آنرا پوشاند
- ۴- و اگر اینها را نتواند باید سه روز روزه بگیرد. (مسئله ۲۶۷۹)

• کسیکه قسم میخورد اگر حرف او راست باشد قسم خوردن او مکروه است و اگر دروغ باشد حرام و از گناهان بزرگ میباشد، ولی اگر برای اینکه خودش یا مسلمان دیگری را از شر ظالمی نجات دهد قسم دروغ بخورد اشکال ندارد، بلکه گاهی واجب میشود و این قسم خوردن غیر از قسمی است که در مسائل پیش گفته شد. و کفاره ندارد (مسئله ۲۶۸۴)

- آثار وقف**
- ۱- اگر کسی چیزی را وقف کند از ملک او خارج میشود.
  - ۲- خود او و دیگران نمیتوانند آنرا ببخشند.
  - ۳- نمیتوانند بفروشند.
  - ۴- کسی هم از آن ملک ارث نمیبرد. (مسئله ۲۶۸۵)

● لازم نیست صیغه وقف را به عربی بخوانند بلکه اگر مثلاً بگوید خانه خود را وقف کردم صحیح است. (مسئله ۲۶۸۶)

- مواردیکه فروختن مال وقفی اشکال ندارد**
- ۱- اگر بطوری خراب شود که نتوانند استفاده ای را که مال برای آن وقف شده از آن ببرند مثلاً حصیر مسجد بطوری پاره شود که نتوانند روی آن نماز بخوانند و در صورتیکه ممکن باشد باید پول آنرا در همان مسجد بمصرفی برسانند که بمقصد وقف کننده نزدیکتر باشد. (مسئله ۲۰۹۴)
  - ۲- هرگاه بین کسانیکه مال را برای آنان وقف کرده اند بطوری اختلاف پیدا شود که اگر مال وقف را نفروشد گمان آن برود که مال یا جائی تلف شود... (مسئله ۲۰۹۵)

- شرائط وقف کننده**
- ۱- مکلف و عاقل
  - ۲- با قصد و اختیار
  - ۳- شرعاً بتواند در مال خود تصرف کند... (مسئله ۲۶۹۱)

- وقفهای باطل**
- ۱- اگر ملکی را برای وقف معین کند و پیش از خواندن صیغه وقف پشیمان شود یا بمیرد. (مسئله ۲۶۸۷)
  - ۲- وقف کردن مالی را برای کسانیکه بدنیا نیامده اند... (مسئله ۲۶۹۱)
  - ۳- چیزی را برای خودش وقف کند مثل آنکه دکانی را وقف کند که عایدی آنرا بعد از مرگ او خرج مقبره اش نمایند. (مسئله ۲۶۹۳)

● فرشی را که برای حسینیه وقف کرده اند نمیشود برای نماز به مسجد ببرند اگر چه آن مسجد نزدیک حسینیه باشد. (مسئله ۲۷۰۰)

- موقوفاتیکه اختیار آن با حاکم شرع است**
- ۱- اگر ملکی را مثلاً بر فقرا یا سادات وقف کند و یا وقف کند که منافع آن به مصرف خیرات برسد در صورتیکه برای آن ملک متولی معین نکرده باشد. (مسئله ۲۶۹۵)
  - ۲- اگر واقف، متولی معین نکند و مثلاً بر افراد مخصوصی وقف کرده باشد راجع به چیزهاییکه مربوط بمصلحت وقف است که در نفع بردن طبقات بعد نیز دخالت دارد. (مسئله ۲۶۹۴)
  - ۳- اگر ملکی را برای تعمیر مسجدی وقف نمایند و متولی معین نکرده باشد (مسئله ۲۷۰۱)

تعریف وصیت و وصی:

وصیت آنست که انسان سفارش کند بعد از مرگش برای او کارهایی انجام دهند یا بگوید بعد از مرگش چیزی از مال او ملک کسی باشد یا برای اولاد خود و کسانی که اختیار آنان با اوست قیم و سرپرست معین کند و کسی را که با وصیت میکنند وصی میگویند. (مسئله ۲۷۰۳)

استفتاء از امام - آیا نوشتن وصیت نامه واجب است یا مستحب؟

ج: بسمه تعالی واجب نیست مگر در مواردیکه حق واجبی بر عهده شخصی باشد و نتواند ادا نماید که واجب میشود.

کسیکه انسان وصیت میکند که چیزی باو بدهند باید وجود داشته باشد. (مسئله ۲۷۲۱)

اگر وصیت کند که ثلث مال را بفروشد و عایدی آنرا بمصرفی برساند باید مطابق گفته او عمل نمایند. (میتواند در ثلث مال خود وصیت کند). (مسئله ۲۷۱۹)

۱- باید عاقل و بالغ باشد ولی بچه ده ساله ای که خوب و بد را تمیز میدهد اگر وصیت برای کار خوبی کند صحیح است.

۲- از روی اختیار وصیت کند.

۳- باید در حال بالغ شدن سفیه نباشد و حاکم شرع هم او را از تصرف در اموالش جلوگیری نکرده باشد در صورتی که وصیت مربوط به مال باشد. (مسئله ۲۷۰۶)

۱- مسلمان

۲- بالغ

۳- عاقل

۴- مورد اطمینان باشد. (مسئله ۲۷۱۳)

احکام

وصیت

وصیت کننده

وصی

شرایط وصیت کننده

شرایط وصی

(کسی که دست بخود کشی میزند اگر وصیت کند وصیتش راجع به اموال او صحیح نیست و نباید عمل کرد. (مسئله ۲۷۰۷).

۱- فوراً امانتهای مردم را بصاحبانش برگرداند.

۲- اگر بمردم بدهکار است و موقع دادن آن بدهی رسیده باید بدهد و اگر خودش نمیتواند بدهد یا موقع دادن بدهی او نرسیده باید وصیت کند و بروصیت شاهد بگیرد. (مسئله ۲۷۰۹)

۳- اگر خمس و زکوة و مظالم بدهکار است باید فوراً بدهد و اگر نمیتواند بدهد چنانچه از خودش مال دارد یا احتمال میدهد کسی آنها را ادا نماید باید وصیت کند و همچنین است اگر حج بر او واجب باشد. (مسئله ۲۷۱۰)

۴- اگر نماز و روزه قضاء دارد باید وصیت کند. (مسئله ۲۷۱۱)

۵- اگر مالی پیش کسی دارد یا در جایی پنهان کرده که ورثه نمیدانند چنانچه بواسطه ندانستن حقشان از بین برود باید بآنان اطلاع دهد. (مسئله ۲۷۱۲)

وظائف کسیکه آثار مرگ را در خود مشاهده میکند

دسته اول از کسانی که ارث میبرند عبارتند از: پدر و مادر و اولاد میت و با نبودن اولاد، اولاد اولاد هر چه پائین روند هر کدام آنان که به میت نزدیکترند. (مسئله ۲۷۳۸)

اقسام وارثهای دسته اول و چگونگی ارث آنان

مسئله ۲۷۴۰	۱	اگر وارث فقط پدر یا مادری یا یک پسر یا یک دختر باشد.	همه مال میت باو میرسد
	۲	چند پسر یا چند دختر	همه مال بطور مساوی
	۳	یک پسر و یک دختر - مال را سه قسمت میکنند.	دو قسمت را پسر یک قسمت را دختر
	۴	چند پسر و چند دختر	مال را بطوری قسمت میکنند که هر پسری دو برابر دختر ببرد.
مسئله ۲۷۴۱	۵	پدر و مادر - مال سه قسمت میشود	دو قسمت پدر یک قسمت مادر
	۶	پدر و مادر و دو برادر یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر داشته باشد.	غیر از پدر و مادر بقیه ارث نمی برند اما مادریک ششم می برد.
مسئله ۲۷۴۲	۷	پدر و مادر و یک دختر که مال را ۵ قسمت میکنند	پدر و مادر هر کدام یک قسمت دختر سه قسمت
	۸	پدر و مادر و یک دختر (البته اگر دو برادری یا چهار خواهر یا یک برادر و دو خواهر پدری داشته باشد) که مال ۶ قسمت میشود.	پدر و مادر هر کدام یک قسمت دختر سه قسمت و یک قسمت باقیمانده را ۴ قسمت میکنند یک قسمت را به پدر سه قسمت را بدختر
مسئله ۲۷۴۳	۹	فقط پدر و مادر و یک پسر که مال را ۶ قسمت میکنند.	پدر و مادر هر کدام یک قسمت پسر ۴ قسمت
	۱۰	پدر و مادر و چند پسر یا چند دختر که مال را ۶ قسمت می کنند.	پدر و مادر هر کدام یک قسمت آن چهار قسمت را به طور مساوی بقیه تقسیم کنند.
	۱۱	پدر و مادر و پسر و دختر	پدر و مادر هر کدام یک قسمت آن چهار قسمت را طوری تقسیم کنید که هر پسری دو برابر دختر ببرد

مسئله ۲۷۴۴	یک قسمت آنرا پدر یا مادر و پنج قسمت را پسر میبرد	اگر وارث فقط پدر و یک پسر یا مادر و یک پسر باشد مال را شش قسمت میکنند.	۱۲
مسئله ۲۷۴۵	یک قسمت آنرا پدر یا مادر بقیه را طوری قسمت کنند که هر پسری دو برابر دختر ببرد	پدر یا مادر با پسر و دختر - مال را شش قسمت میکنند.	۱۳
مسئله ۲۷۴۶	یک قسمت آنرا پدر یا مادر بقیه را دختر می برد	پدر و یک دختر یا مادر و یک دختر مال را چهار قسمت میکنند	۱۴
مسئله ۲۷۴۷	یک قسمت را پدر یا مادر و چهار قسمت را دخترها بطور مساوی	پدر و چند دختر یا مادر و چند دختر مال را پنج قسمت میکنند.	۱۵
مسئله ۲۷۴۸	اگر میت اولاد نداشته باشد نوه پسری او اگر چه دختر باشد سهم پسر میت را می برد و نوه دختری او اگر چه پسر باشد سهم دختر میت را میبرد مثلاً اگر میت یک پسر از دختر خود و یک دختر از پسرش داشته باشد مال را سه قسمت میکنند یک قسمت را به پسر دختر و دو قسمت را به دختر پسر میدهند.		

(لازم به تذکر است که ارث دسته دوم و سوم را بخاطر پرهیز از تفصیل زیاد ننوشتیم)

مسائل متفرقه ارث

- ۱- قرآن و انگشتر و شمشیر میت و لباسی را که پوشیده یا برای پوشیدن گرفته و دوخته است اگر چه پوشیده باشد مال پسر بزرگتر است. (مسئله ۲۷۸۹)
- ۲- اگر میت قرض داشته باشد، چنانچه قرضش باندازه مال او یا زیادتر باشد باید چهار چیزی هم که مال پسر بزرگتر است بقرض او بدهند و اگر قرضش کمتر از مال او باشد بنابر احتیاط واجب باید از آن چهار چیزی هم که به پسر بزرگتر میرسد به نسبت بقرض او بدهند مثلاً اگر همه دارائی او شصت تومان است و به مقدار ۲۰ تومان آن از چیزهایی است که مال پسر بزرگتر است و ۳۰ تومان هم قرض دارد بنابر احتیاط واجب پسر بزرگتر باید بمقدار ۱۰ تومان از آن چهار چیز را بابت قرض میت بدهد. (مسئله ۲۸۹۱)
- ۳- هرگاه بخواهند ارث را تقسیم کنند در صورتیکه میت بچه ای داشته باشد که در شکم مادر است و در طبقه او وارث دیگری هم مانند اولاد و پدر و مادر باشد برای بچه ای که در شکم است که اگر زنده دنیا بیاید ارث میبرد سهم دو پسر را کنار میگذارند... (مسئله ۲۷۹۴)

- شرائط واجب بودن
- ۱- کسیکه میخواهد امر و نهی کند باید معروف و منکر را بشناسد
  - ۲- احتمال تأثیر بدهد
  - ۳- بداند شخص معصیت کار بنادارد معصیت خود را تکرار کند پس اگر بداند یا گمان کند یا احتمال صحیح بدهد که تکرار نمیکند واجب نیست.
  - ۴- در امر و نهی مفسده نباشد.
- (مسئله ۲۸۰۰)

- مراتب امر بمعروف و نهی از منکر
- ۱- با معصیت کار طوری عمل شود که بفهمد برای ارتکاب او به معصیت، این نحو عمل با او شده مثل اینکه.
    - اگر در این مرتبه درجاتی باشد لازم است با احتمال تأثیر درجه خفیفتر بهمان اکتفاء کند. (مسئله ۲۸۰۶)
  - ۲- امر و نهی با زبان - نصیحت و موعظه بعد امر و نهی الزامی بعد تشدید در گفتار و تهدید بر مخالفت - لیکن باید از دروغ و معصیت دیگر احتراز شود. (مسائل ۲۸۰۸ - ۲۸۱۰)
    - اگر عاصی ترک معصیت نمیکند مگر بجمع مابین مرتبه اولی و ثانیه از انکار، واجب است جمع باینکه هم از او اعراض کند و ترک معاشرت... و هم او را امر بمعروف کند لفظاً و نهی کند لفظاً (مسئله ۲۸۱۲)
  - ۳- توسل بزور و جبر: پس اگر بداند یا اطمینان داشته باشد که ترک منکر نمیکند یا واجب را بجا نمی آورد مگر با اعمال زور و جبر واجب است لیکن باید تجاوز از قدر لازم نکند. (مسئله ۲۸۱۳)
- از او رو برگرداند یا با چهره عبوس با او روبرو شود. یا ترک مراوده با او کند. (مسئله ۲۸۰۵)

امراتب دیگر

- ۱۰۰۰- اگر جلوگیری از معصیت توقف داشته باشد بر اینکه دست معصیت کار را بگیرد یا او را از محل معصیت بیرون کند یا در آلتی که در آن معصیت میکند تصرف کند جایز بلکه واجب است عمل کند. (مسئله ۲۸۱۵)
- ۲۰۰۰- اگر توقف داشته باشد بر حبس یا منع نمودن از آنکه به محلی وارد شود واجب است با مراعات مقدار لازم و تجاوز نمودن از آن. (مسئله ۲۸۱۷)
- ۳۰۰۰- اگر توقف داشته باشد بر کتک زدن و سخت گرفتن بر شخص معصیت کار و در مضیقه قرار دادن او جایز است لیکن لازم است مراعات شود که زیاده روی نشود و بهتر آنست که در این امر نظیر آن اجازه از مجتهد جامع الشرائط گرفته شود. (مسئله ۲۸۱۸)
- ۴۰۰۰- اگر توقف بر جرح و قتل داشته باشد جایز نیست مگر باذن مجتهد جامع الشرائط با حصول شرائط آن. (مسئله ۲۸۱۹)

(مسائل مختلف - استفتاءات)

۱- س - کار کردن برای منحرفین، برای مؤسساتیکه مر بوط به یهودیها و عیسویها و غیر مسلمان میباشد مشروع است یا خیر؟
ج - بسمه تعالی - کار کردن در مؤسسات مر بوط به یهودیها که مؤید یهود فلسطین هستند و بهائیهها جایز نیست و کار کردن در مؤسسات سایر فرق غیر اسلامی اگر موجب شوکت و تقویت آنها باشد لازم است ترک شود.

***

۲- س - سوراخ کردن گوش دختران، زنان برای اینکه گوشواره گوش کنند مشروع است یا خیر؟
ج - بسمه تعالی اشکال ندارد.

***

۳- س - صحبت کردن با زن نامحرم بطور کلی جایز است یا خیر؟
ج - بسمه تعالی - اگر بدون قصد تسلذ و ریبه باشد و خوف فتنه در بین نباشد اشکال ندارد اگر چه احوط ترک است در غیر مقام ضرورت، مخصوصاً با زن جوان.

***

۴- س - شرکت دختران، زنان با مردان در ارگانهای انقلابی مانند جهاد سازندگی، سپاه پاسداران و... و انجام امور محوله و نشست با هم که ناچار از تماس و برخورد باهم میباشد مشروع است؟
ج - بسمه تعالی - با رعایت وظائف شرعیه شرکت در امور مذکور مانع ندارد ولی از اختلاط و تماس زیاد با نامحرم اجتناب شود.

***

۵- س - عادل غیر روحانی در چه مواردی و چه شرائطی میتواند اقامه جماعت نماید؟
ج - بسمه تعالی - در موردیکه دسترسی بروحانی نباشد و هتک روحانیت نشود.

***

۶- س - تراشیدن صورت با تیغ یا با ماشینی که مثل تیغ از ته می تراشد چه صورت دارد؟
ج - احتیاط واجب در ترک آن است.

***

۷- س - جوانیکه میداند پنج سال دیگر عیال میگردد و محتاج به خانه میشود اگر در مدت این پنج سال از درآمد خود خانه تهیه کند خمس آن واجب است یا نه؟
ج - بسمه تعالی - اگر در موقع حاجت نتواند خانه را تهیه کند و باید بتدریج مایحتاج آن را تهیه کند خمس ندارد و اگر پول را جمع کند خمس سالهای گذشته را باید بدهد.